Kırık köşeli ilkbahar

MARIO BENEDETTI

İspanyolca'dan Çeviren: Filiz Öztürk

AYRINTI

MARIO BENEDETTI

Mario Orlando Hardy Hamlet Brenno Benedetti Farrugia ya da bilinen ismiyle Mario Benedetti 14 Eylül 1920 yılında Uruguay'ın Paso de los Toros kentinde doğdu. Ailesi İtalya kökenliydi. 1938-1941 yılları arasında Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te yaşadı. Uruguay entelektüel ve yazar hareketi olan *1945 Kuşağı* arasında yer alan Benedetti, şiirlerinden oluşan ilk kitabı *La vispera indeleble*'i 1945 yılında yayımladı. Aynı yıl o dönemin ünlü haftalık dergisi *Marcha*'da yazmaya da başladı. İlk romanı *Quién de nosotros* 1953 yılında yayımlandı. Şiir, roman, öykü, oyun ve deneme alanında çok sayıda ürün veren Benedetti, Uruguay'da askeri diktatörlüğün iktidarı devraldığı 1973 yılında ülkesinden ayrılarak önce Arjantin'e, oradan Peru'ya, bir sene sonra Küba'ya ve nihayet İspanya'ya gitti. Demokrasinin yeniden kurulması üzerine 1983 yılında ülkesine döndü. 2009 yılında hayata veda eden Benedetti, yayımlanmış 80'den fazla kitabına, yirmiden fazla dünya diline çevrilmesine, kazandığı ödüllere, eserlerinden yapılan sinema uyarlamalarına rağmen İngilizce konuşulan ülkelerde yeterince tanınmadı. Buna karşılık İspanyolca konuşulan ülkelerde Latin Amerika'nın en önemli yazarlarından birisi olarak gösteriliyor. Mario Benedetti'nin yayımlanmış sekiz romanı var: *Quién de nosotros* (1953), *La tregua* (1960), *Gracias por el* fuego (1965), El *cumpleaños de Juan Ángel* (1971), *Primavera con una esquina rota* (1982), *La borra del café* (1993), *Andamios* (1996), *El porvenir de mi pasado* (2003).

Ayrıntı: *775*
Edebiyat Dizisi: *206*

Kırık Köşeli İlkbahar
Mario Benedetti

Kitabın Özgün Adı
Primavera con una Esquina Rota

İspanyolca'dan Çeviren
Filiz Öztürk

Yayıma Hazırlayan
Ahmet Büke

Son Okuma
Tayfun Koç

© Fundacion Mario Benedetti
c/o Guillermo Schavelzon & Asoc., Agencia Literaria
www.schavelzon.com

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Fotoğrafı
SuperStock / Getty Images Turkey

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, 2014*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-975-539-810-5
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım Tic. San. ve Ltd. Şti.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Mario Benedetti

Kırık Köşeli İlkbahar

Duvarlar Arasında
(Bu gece yalnızım)

Bu gece yalnızım. Arkadaşım (adını daha sonra öğreneceksin) revirde. İyi bir insan ama bazen yalnız kalmak hiç de kötü olmuyor. Daha iyi düşünüp taşınıyorum. Gerçi seni düşünmek için kendime ayrı bir bölüm kurmama ihtiyacım yok. Bunun için dört yıl, beş ay ve on dört gün yeterli bir zaman değil mi diyeceksin? Ama seni düşünmek için bu zaman yeterli değil. Gerçekten. Şimdi sana yazma fırsatını değerlendiriyorum çünkü bu gece ay var. Ve ay, ilaç gibi, her zaman beni rahatlatıyor. Üstelik pek güvenilir olmasa da aydınlık sağlıyor. Aydınlığın ve kâğıdın önemi çok fazla çünkü bu günlerde elektriğimiz yok. İlk iki yıl boyunca

ay bile yoktu, bu yüzden yakınmıyorum. Her zaman burada daha kötü olan birileri oluyor, Esopo da buna dahil. En kötüsüne ise ben dahilim.

Ne tuhaf. Dışarıda olduğun zaman, şu ya da bu nedenden dolayı birkaç yılını dört duvar arasında geçireceğini hayal ettiğinde, buna katlanamayacağını düşünüyorsun. Basit bir şekilde bu dayanılmaz gelebiliyor. Buna rağmen dayanılabiliyor, işte görüyorsun. En azından ben dayandım. Umutsuz geçen anların varlığını inkâr etmiyorum, hatta o anlarda yaşanan umutsuzluğun fiziki acıya dönüşmüş olmasını da. Ama ben şimdi saf bir umutsuzluktan söz ediyorum. Hesap yapmaya başladığında, son kapanış gününe, sonuca ulaşmak için binlerce günü çarpıyorsun. Yine de vücut, ruh halinden daha uyumlu oluyor. Yeni saatlere ve yeni beden duruşlarına, ihtiyaçlarının yeni ritmine, yeni yorgunluklara, yeni eylemlere ve yeni eylemsizliklere ilk önce vücut alışıyor. Bir arkadaşın varsa, ilk önce onu, davetsiz bir misafir gibi ölçebilirsin. Ama bir süre sonra konuşmacın olacaktır. Şimdi bu benim sekizinci konuşmacım.

Sanırım hepsiyle iyi geçiniyorum. Umutsuzlukların birbirine denk gelmediği ya da başka birisi kendi umutsuzluklarıyla seni boğmadığı ya da sen kendininkilerle onu boğmadığın anların hepsi dayanılabilir zamanlardır. Ya da iki kişiden birisi korkusuzca bu bulaşıcılığa karşı durabilir ve o karşı duruş, sözlü bir çatışmayı, karşı karşıya gelmeyi doğurur. İşte o durumda sadece kapanış şartı azcık yardımcı olur, daha doğrusu ruhsal durumun çileden çıkmasıyla, kendisine (ve diğerine) hakaretler savurur. Bazen de onarılmaz şeyler söylemeye varıncaya kadar, bu durumun zorunluluğu ve önlenememezliği gerçeğiyle yüzleşene kadar çok tehlikeli bir hal alır. Ve eğer durum bu kadar sert olduysa o küçük yerin sakinleri, birbirlerine tek bir kelime bile söylememeye başlar ve sonuçta paylaşılan toplam, bir yalnızlıktan daha fazla halde ve çabuk zarar vererek şekilde garip ve gergin devam eder.

Neyse ki bu uzun hikâyenin, biraz sert olan ilk bölümünü sadece yaşadım. İki sesin, çürümüş sessizliğindeydik ve bir öğleden sonra birbirimize bakıp birden, karşılıklı konuşmaya başladık. Sonrası kolay oldu.

Neredeyse iki ay oluyor senden haber almayalı. Ne olduğunu sormuyorum çünkü biliyorum. Ve neler olmadığını da. Bir hafta içinde her şeyi yeniden düzenleyeceklerini söylüyorlar. Umarım öyle olur. Gelen mektubun bizlerden biri için ne kadar önemli olduğunu bilemezsin. Dinlenme zamanlarında bahçeye çıktığımızda, kimlerin mektup alıp almadığı hemen anlaşılıyor. Çoğu zaman bu şanslı duruma sahip olamayanları kederlendirmemek için neşelerini saklamaya çalışsalar da yüzlerinde garip bir ışıldama oluyor. Bu son haftalarda, bilinen nedenlerden dolayı hepimiz suratsızız elbette, iyi değil bu. Senin hiçbir soruna cevabımın olmamasının nedeni basitçe sorularından yoksun kalmamdır. Ama benim sorularım var tabii ki. Senin de bildiğin gibi gereksiz yere sorduklarımdan değil. Bu arada bazen seni kızdırmak için soru sormayı da sevmiyorum diyorum, sen artık "hayır" diyesin diye (şaka yapıyorum aslında ya da belki de çok ciddi, gerçekten).

Sadece sana İhtiyar'ı sormak istiyorum. Uzunca zamandır yazmıyor bana. Ve neden yazmadığını bilmiyorum. Birkaç kez gözden geçirdim (tabii ki sadece kafamdan) ona yazdığım birkaç kısa notu fakat o notlarda onu incitmiş ya da küstürmüş olamam. Ara sıra İhtiyar'ı görüyor musun? Diğer soru: Beatriz'in okulu nasıl gidiyor? Bana yazdığı en son mektubunda bir muğlaklık, belirsizlik hissettim. Senin de dikkatini çekiyor mu? Benim bu uyum anlayışımı boş ver, çok sınırlı. Bu, vücudumun ve ruh halimin alışmamışlığından doğan eksiklikler. En azından bugüne kadar. Alışacak mıyım acaba? Sanmıyorum. Peki, sen alıştın mı?

Yaralar ve Bereler
(Politik olanlar)

Küçük kız elinde bir bardakla seslendi.

"Graciela, limonata ister misin?"

Üzerinde beyaz bir bluz, kot pantolon ve ayaklarında sandaletler vardı. Çok uzun olmamasına rağmen, siyah saçlarını sarı bir tokayla ensesinden bağlamıştı. Teni bembeyaz. Dokuz yaşında, belki onunda.

"Beni Graciela diye çağırmamanı söylemiştim."

"Neden? Senin adın bu değil mi?"

"Tabii ki benim adım. Ama anne demeni tercih ederim."

"Peki, fakat anlamıyorum. Sen bana kızım demiyorsun, Beatriz diyorsun."

"Bu ayrı bir şey."

"Tamam, limonata ister misin?"

"Evet, teşekkür ederim."

Graciela otuz iki veya otuz beş yaşlarında görünüyor ve belki de öyledir. Üzerinde kırmızı gömlek ve gri etek var. Kahverengi saçları ve büyük anlamlı bakan gözleri. Neredeyse renksiz, keskin dudakları. Kızıyla konuşurken gözlüklerini çıkarmıştı ama şimdi okumaya devam etmek için tekrar takıyordu.

Beatriz, limonata bardağını, üzerinde iki tane küllük olan sehpaya koyup odadan çıktı. Ama beş dakika geçmeden tekrar döndü.

"Dün sınıfta Lucila ile kavga ettim."

"Hı?"

"Seni ilgilendirmiyor mu?"

"Her zaman Lucila ile kavga ediyorsun. İkinizin birbirinizi sevme şekli böyle olmalı. Siz arkadaşsınız değil mi?"

"Öyleyiz."

"O zaman?"

"Bazen bu bir oyunmuş gibi kavga ediyoruz ama dünkü çok ciddiydi."

"Tabii."

"Babamdan konuştu."

Graciela gözlüklerini yeniden çıkardı. Şimdi ilgileniyordu. Limonatadan bir yudum aldı.

"Baban hapisteyse bu onun suçlu olmasındandır dedi."

"Peki sen ne cevap verdin?"

"Öyle olmadığını söyledim. Onun siyasi tutuklu olduğunu söyledim. Ama sonra düşündüm de böyle olup olmadığını çok iyi bilmiyorum."

"Bunun için mi kavga ettiniz?"

"Bunun için, bir de evde babası politik sürgünlerin bu ülkedeki insanların işlerini ellerinden almak için geldiklerini söylüyormuş."

"Sen ne söyledin?"

"O an ne söyleyeceğimi bilemedim, ben de yumruk attım."

"Şimdi baban, siyasi sürgünlerin çocuklarını cezalandırmaları gerektiğini söylerdi."

"Aslında yumruk değildi, yumrukçuktu. Fakat o, acıtmışım gibi davrandı."

Graciela çorabını düzeltmek için eğildi, belki de bu, ufak bir paydos vermek ve nasıl tepki vereceğini düşünmek içindi.

"Ona vurmuş olman iyi bir şey değil."

"Sanırım değil. Ama ne yapabilirdim?"

"Tabii ki babası böyle şeyler söylememeliydi. Özellikle o, bizleri anlamış olmalıydı."

"Neden özellikle 'O'?"

"Çünkü siyasi kültürü olan bir insan."

"Sen de siyasi kültürü olan birisi misin?"

Graciela gülüp biraz olsun rahatladı ve kızının saçlarını okşadı.

"Biraz. Ama daha çok eksiğim var."

"Neden eksiğin var?"

"Örneğin baban kadar olabilmek için."

"Babam siyasi kültürü yüzünden mi tutuklu?"

"Tam olarak bu yüzden değil. Daha çok politik işlerden dolayı."

"Birisini öldürdüğünü mü söylemek istiyorsun?"

"Hayır Beatriz, hiç kimseyi öldürmedi. Başka politik işler var."

Beatriz kendini tutuyordu. Ağlamak üzereydi ama gülümsüyordu.

"Hadi bana bir bardak daha limonata getir."

"Peki, Graciela."

Don* Rafael
(Yollar ve mağlubiyet)

Temel olan uyum sağlamaktır. Bu yaşlarda zor olduğunu biliyorum. Neredeyse imkânsızdır. Ve sonra, her şeyden sonra, benim sürgünüm, benimdir. Herkesin özel sürgünü yoktur. Beni yabancı bir yere tıkmak istediler. Boşuna bir çaba. Ben, benimkisini yaptım. Peki, nasıl oldu? Önemli değil. Sır ya da ifşa edilecek bir şey değil. Sokaklara uyum sağlamak gerektiğini söylerdim ben. Köşelere. Gökyüzüne. Kafelere. Güneşe ve daha da önemlisi gölgelere. Birisi sokağın ona yabancı olmadığını anladığında, artık sokak ona bir yabancıymış gibi bakmayı bırakır. Ve her şeyde böyledir. Önceleri, belki de alt-

* Don kelimesi İspanyolca'dır ve Türkçe "bay" anlamına gelir. (ç.n.)

mış yedi yaşında olmam nedeniyle bastonla yürüyordum. Fakat yaşın getirdiği bir şey değilmiş bu. Umutsuzluğun verdiği bir şeymiş. *Orada,* eve dönmek için hep aynı yol vardı. Ve *burada* onu özlüyordum. İnsanlar böyle bir nostaljiyi anlamıyorlar. Nostaljinin gökyüzünü, ağaçları ve kadınları görmekle ilgili olduğunu düşünüyorlar. En fazla da siyasi militanlıkla, sonunda da vatanla... Ama ben, her zaman daha gri ve daha kasvetli nostaljiler buldum.

Örneğin bu. Eve dönen yol. Sükûnet, dinginlik, her köşeden, her sokak lambasından, büfeden sonra, neyin geleceğini bilmek. *Burada,* aksine, yürümeye ve yürüdükçe şaşırmaya başladım. Ve bu şaşkınlık beni yordu. Üstelik eve de değil, *bir odaya* varıyordum. Şaşırmaktan gelen yorgunluk, evet bu. Belki de bu yüzden bastondan medet ummaya başladım. Bunca sürprizi azaltmak için. Ya da karşılaştığım yoldaşlarımın bana: "Ama Don Rafael, siz *orada* baston kullanmıyordunuz" demelerine karşılık onlara, "Sen de gömlek giymiyordun" diyebilirdim. Sürpriz üstüne sürpriz! Bu şaşkınlıklarımdan biri, biraz yersiz, rengârenk, büyüleyici bir maske dükkânında olmuştu. Hep aynı olmuş olsalar da maskelere alışamıyordum. Ama birbirini tekrar eden maskelerin yanında, benim de isteğim tekrarlanıyordu ya da maskelerin değişmesine olan beklentime karşılık asla değişmeyen maskelerle karşılaşmak beni şaşırtıyordu. Böylece baston bana yardım ediyordu. Nasıl mı? Ne için mi? Peki, her akşamüstü bu rahatsız edici hayal kırıklığı bana saldırdığında, dayanmam için. Yani maskelerin değişmemiş olduğunu anladığım zamanlarda bana yardım ediyordu o. Ayrıca beklentimin çok saçma olmadığını da tekrar söylemeliyim. Çünkü bir maske surat değildir. Bir el becerisidir, değil mi? Surat, sadece kazada değişir. Yani onun yapısı demek istiyorum, çok çeşitli olan anlamı değil. Tam tersine maske ise binlerce nedenden dolayı değişebilir. Diyelim ki beceriyle, denemeyle, ayarlama, düzeltme, yıpranma ya da değiştirmeyle. Sadece üç ayda artık o maskelerden bir şey ummamam gerek-

tiğini anladım. O inatçı, dik kafalılar değişmeyeceklerdi. Ben de yüzlere dikkat etmeye başladım. Azıcık dikkatimin sonunda iyi bir değişiklik oldu. Suratlar tekrar etmiyordu. Bana doğru geliyorlardı ve bastonumu bıraktım. Artık sersemliğimi desteklemek için bastona dayanmama gerek kalmamıştı. Belki de her surat her gün değişmiyordu, değişen yıllardı ama bana doğru gelenler (kemikli ve utangaç bir dilenci hariç) her zaman yeniydi. Ve yeni olanlarla beraber, etkileyici otomobillerin içinde ya da mütevazı küçük otomobillerde, otobüslerde, tekerlekli sandalyelerde veya basitçe yürüyerek, bütün sosyal sınıflarla birlikte bana doğru geliyordu. Artık Montevideo'lu ve tanıdık ev yolunu özlemiyordum. Yeni bir şehirde yeni yollar vardı. Bir amaç için seçilen yol, mağlubiyetten gelir biliyorum. Bizim mağlubiyetimiz toplamda olmayacak ama yine de mağlubiyet. Artık bunu anlamıştım fakat ilk dersi verdiğimde tam olarak bunu teyit etmiştim.

Öğrenci ayağa kalktı ve benden, soru sormak için izin istedi. Sonra da sordu:

"Öğretmenim, hangi nedenden dolayı liberal demokrasinin bu kadar oturmuş olduğu bir ülke çabucak askeri diktatörlüğe geçti?"

Ondan, bana öğretmenim dememesini istedim. Bu bizim alışık olduğumuz bir şey değildi. Ondan sadece cevabı düzenlemesini istedim. Bilineni söyledim:

"Gelişme çok önce başladı; sakin değil, sakinliğin de altında."

Kırmızılarla tahtaya notlar yazdım, dönemleri, özelliklerini ve mantıksal sonuçlarını çiziktirdim. Çocuk oturdu. Onun kavrayan bakışlarla dolu gözlerinde mağlubiyetimin ve yolumun bütün boyutunu okudum. Sonrasında, her akşamüstü farklı bir yoldan dönüyorum. Diğer bir deyişle, şimdi artık bir *odaya* dönmüyorum. Eve de dönmüyorum. Kısaca küçük bir daire ya da ev misali bir şey: Katılımcıları olan bir oda. Ama yeni şehri seviyorum. Neden olmasın? En azından insanları-

nın kusurları var. Onlar arasında kendimi uzmanlaştırmak eğlenceli oluyor. Erdemler, tabii ki elde ediliyorlar, genellikle sıkıcı oluyor. Ama kusurlar değil. Gösteriş düşkünlüğü örneğin, olağanüstü bir bölgede uzmanlaşmak hiç bitmiyor. Bastonum, çok da uzağa gitmeden, gösteriş için ipucuydu. Üstelik onu terk etmek zorunda kaldım. Rüküş hissettiğimde kendimi küçümsüyorum, bu da çok kötü bir şey. Çünkü benim durumun bu değil, makul nedenler olmadıkça aşağılanmak hiçbir zaman iyi bir şey değildir.

Sürgünler
(Yeşil at)

Altı ay önce otelin zeminine serili muşambadan kayarak, yüzünü sert bir şekilde yere çarpmıştı. On beş gün boyunca her iki gözü de bandajlı, ardından bandajsız olarak ama tamamen karısına bağımlı şekilde devamlı yatması gerekti. Her yetmiş iki *saatte bir cerrah gelip ameliyatlı olan gözü açıyor ve iyiye gidip gitmediğine bakıyor, sonra da tekrar bandajlıyordu. En azından bir hafta boyunca, sessizliği sağlamak amacıyla, ziyaretçi kabul etmemesi tavsiye edilmişti. Ama radyo ve kaset dinleyebiliyor ve tabii ki telefonlara bakabiliyordu.*

Radyo haberleri, kimi zaman bütün sıkıcı sıradanlığıyla akarken, kimi zaman da çöplüklerde bulunan onlarca cesedin

anlatıldığı *1975 yılının ocak ayı günlerinde olduğu gibi* ürpertici *bile olabiliyordu. Habercikler ve habercikler arasında Chico Buarque'nin, Viglietti'nin, Nacha Guevara'nın, Silvio Rodriguez'in kasetleri ve tabii ki Shubert'in bitmemiş sonatı veya Beethoven'ın bir dörtlüsünü dinleyerek eğleniyordu.*

Diğer bir eğlencesi ise görüntülerdi ve bu, var olan pasif etkinliklerden en fazla etkileyici olana dönüşmüştü. Kesinlikle yaratıcı bir unsur vardı ve sonunda gerçekliğin uygun gördüğü, basit ve metinsel kayıtlı görüntü, manzaralardan daha fazla özgün oluyordu. Şimdi değil. Şimdi var olan gerçekliğe asker toplayan ve yaratan O'ydu ve kapalı gözlerinin içindeki duvarda bütün özellikleri ve renkleriyle beliriyordu.

Oyun tahrik ediciydi. Örneğin şunu düşünmek: "Şimdi, kımıltısız göz kapaklarımın arkasında ortaya çıkacak, yağmurun altında yeşil bir at yaratıyorum." Atın tırıs yürümesi ya da dört nala gitmesi için düzenleme yapmaya cesaret edemiyordu çünkü doktorun talimatı gözbebeğinin hareket etmemesiydi ve bu yeni keşfinde, yeşil atın dörtnala gitmesinin kapalı olan gözbebeğini heyecanlandırıp harekete geçirmeyeceğinden çok emin değildi. Ama bunun aksine hareketsiz tablolar oluşturmak için oldukça özgürdü. Mesela: Üç çocuk (ikisi sarışın ve birisi zenci, Kuzey Amerikalı büyük tekelcilerin reklamlarında ki gibi), birincisi kaykaylı, ikincisi kediyle ve üçüncüsü ise topaçla. Ya da neden olmasın, çıplak bir kız, görüntü oluşturulmadan önce ölçüleri dikkatlice seçilir veya Montevideo plajlarından birinin geniş panoraması, renkli şemsiyelerin olduğu, canlı bir alan. Yahut tam tersi; neredeyse bir çöl, yaşlı bir adam, bıyıklı ve şortlu, katı bir sadakat ile sahibine eşlik eden köpekle birlikte...

Derken telefon çaldı. Elini uzatmak çok kolay olmuştu. Geçirdiği ameliyatı bilen yakın bir arkadaştı ama ne durumunu ne de iyileşip iyileşmediğini sordu. Tabii ki evinin Las Heras Pueyrredon'da bulunduğunu ve banyonun penceresinden meydanın sadece üç, dört metresinin görüldüğünü de biliyordu... Yine de, "Seni sadece balkona çıkıp evinin tam karşısında ki as-

keri geçit törenini görmen için aradım, evin karşısında ne güzel bir geçit töreni var." Ve kapattı. O da karısına banyo penceresinden bakmasını söyledi. Öngörülebilen şey: Operasyon.

"Bazı şeyleri yakmak lazım" dedi ve karısının endişeli bakışlarını fark etti. Durumun aciliyetine rağmen, sakince davranmaya çalıştı. "Kaçak bir şey yok burada ama gelirlerse ve herhangi bir büfeden bile alınan bazı kitapları bulurlarsa, Che'nin Anıları ya da Havana'nın İkinci Bildirisi (Fanon'dan, Gramsi'den, veya Lukas'tan hiç bahsetmiyorum çünkü onların kim olduğunu bilmiyorlar) militarizmle ilgili bir kaç dergi, Noticias gazetesini, bunlar sorun yaşamamız için yeterli olur."

Kadın, meydanın görünen küçücük alanına belli belirsiz bakışlar atarken, gazeteleri ve kitapları yakıyordu. Dumanın ve yanık kokusunun çıkması için başka camlar da (iki bloğu ayıran, dip tarafta ki bahçeye bakan) açılmalıydı. Böylece yirmi dakika geçti. Adam da kadını yönlendiriyordu: "Bak, ikinci rafta, dördüncü ve beşinci kitap, sağda, orada Marksizm ve Estetik var, iki cilt. Görüyor musun? Tamam, alttaki rafta Devrimci Savaş Öyküleri ve Devlet ve Devrim."

Kadın, Sosyalist Sinema, Marks ve Picasso'yu da yakmak gerekip gerekmediğini sordu. Ona, önce diğerlerini yakmalı, cevabını verdi.

"Külleri çöp kutusuna atma. Klozete atmayı dene."

Duman biraz öksürmesine neden oldu.

"Gözlerine zarar vermesin?"

"Olabilir. Fakat en az kötü olanı seçmeli. Ayrıca zarar vereceğini sanmıyorum, çok sıkı bandajlı."

Tekrar telefon çaldı. Yine arkadaşıydı. "Ne haber? Geçit törenini beğendin mi? Ne yazık çok çabuk bitti. Değil mi?"

"Evet" dedi ve derin bir nefes aldı, "muhteşemdi, nasıl bir disiplin, ne kadar renkli, ne kadar şık, küçüklüğümden beri askerlerin geçit törenleri beni büyülemiştir. Haber verdiğin için teşekkür ederim."

"Tamam, daha fazla yakma, en azından bugünlük. Gittiler." Kadın da bir nefes aldı. Son külleri sopayla alıp klozete attı ve sifonu çekti. Suyla iyice gidip gitmediğine baktı, ellerini yıkadı ve oturmak için yatağın yanına geldi. Artık rahatlamıştı. Adam, elini tutmak için uzattı: "Yarın da geri kalanını yakarız" dedi. "Ama daha sakince."

"Bu beni üzüyor, metinlere bazen ihtiyacım oluyor."

Tekrar yağmur altındaki yeşil atını düşünmeyi denedi. Ama nedense iyi göremiyordu, şimdi at çok koyu kahverengiydi ve kepli gürbüz bir binicisi vardı ayrıca yüzü yoktu. En azından adam, gözkapaklarının içindeki duvarlarda binicinin yüzünü ayırt etmeyi beceremedi.

Beatriz
(Mevsimler)

Mevsimler en azından kış, ilkbahar ve yazdır. Kış, atkılarla ve karla ünlüdür. İhtiyarlar titrediklerinde soğuktan titrediklerini söylerler. Ben soğuktan titremiyorum çünkü daha çocuğum, ihtiyar değilim, üstelik sobaya yakın oturuyorum. Kitaplarda ve filmlerde kış mevsiminde kızaklar oluyor ama burada yok. Burada kar da olmuyor. Kış ne kadar da sıkıcı oluyor burada. Ayrıca en çok da kulaklarda hissedilen o müthiş rüzgâr var. Büyükbabam Rafael bazen kışın kışlalarına geri çekildiklerini söylüyor. Ama neden yazın kışlalarına çekilmezler bilmiyorum.

Asla ihtiyar dememeli, yaşlı demeli. Sınıftan bir çocuk, durmadan büyükbabasının boktan bir ihtiyar olduğunu söylüyor. Ona her halükârda boktan bir yaşlı demesi gerektiğini öğrettim.

Diğer önemli bir mevsim ise ilkbahardır. Annem ilkbaharı sevmiyor çünkü o mevsimde babamı götürdüler. Götürmeyi "r" ile söylemediğimizde okula gitmek oluyor ve "r" ile söylediğimizde polise götürmek anlamına geliyor. Benim babamı götürdüler, cümlesi "r" ile söylenmişti ve ilkbahar mevsimi olduğu için üstünde yeşil bir kazak vardı. İlkbaharda güzel şeyler de oluyor. Arkadaşım Arnoldo'nun bana kaykayını ödünç vermesi gibi. Kışın da ödünç verecekti ama Graciela izin vermedi çünkü hasta olmaya meyilliymişim ve üşütürmüşüm. Graciela benim anneciğim. Diğer güzel şey de ilkbaharda çiçeklerin olmasıdır.

Yaz mevsimi mevsimlerin şampiyonudur çünkü güneş var ve ayrıca okul yok. Yazın soğuktan titreyen tek şey yıldızlardır. Yaz mevsiminde bütün insanlar terlerler. Ter, nemden daha iyidir. Örneğin birisi kışın terliyorsa bu onun bronşit olduğunu gösterir. Yazın benim alnım terler. Yazın kaçak insanlar plaja giderler çünkü plajda mayo ile onları hiç kimse tanımaz. Plajda kaçak insanlardan korkmuyorum ama köpeklerden ve dalgalardan korkuyorum. Arkadaşım Teresa dalgalardan korkmuyordu, çok cesurdu ama bir gün neredeyse boğuluyordu. Bir adam onu kurtardı ve şimdi Teresa da dalgalardan korkuyor ama hâlâ köpeklerden korkmuyor.

Graciela, yani annem, ısrarla ve ısrarla sonbahar diye dördüncü bir mevsimin olduğunu söylüyor. Ben de olabilir diyorum ama hiç görmedim. Graciela sonbaharda bir sürü kuru yaprağın biriktiğini söylüyor. Bir şeyin bolluğu her zaman iyidir. Bu, sonbaharda olsa bile. Sonbahar mevsimlerin en gizemlisi çünkü ne soğuk oluyor ne de sıcak, böylece insan ne giyeceğini bilemiyor. Belki de bu yüzden sonbahar mevsimini ne zaman yaşadığımı anlamıyorum. Soğuk olmadığında yaz olduğunu düşünüyorum ve sıcak olmadığında da kış olduğu-

nu. Bir de bakıyorum ki sonbaharmış. Kış için giyeceğim var, yaz ve ilkbahar içinde ama sanırım bunlar sonbaharda işime yaramıyor. Babamın olduğu yere daha yeni sonbahar gelmiş ve babam bana mutlu olduğunu çünkü demir parmaklıklar arasından kuru yaprakların geldiğini ve bu yaprakların benim mektupçuklarım olduğunu hayal ettiğini yazmış.

Duvarlar Arasında
(Senin hayaletler nasıllar?)

Bugün dikkatlice duvardaki lekelere baktım. Çocukluğumdan gelen bir alışkanlık bu. Önce bu lekelerden yüzler, hayvanlar, nesneler hayal ediyordum; sonra da hayal ettiklerimle ilgili paniğe varan korkular üretiyordum. Şimdiyse o lekeleri yüzlere ve nesnelere, korku hissetmeksizin, dönüştürmek güzel bir şey. Ama yarattığım lekenin, hayaletlerden duyduğum en derin korkuya neden olması, şimdi uzak olan yıllarıma biraz olsun özlem duymama neden oluyor. Yetişkin motifler veya belki de sonradan gelen korkuların yetişkin bahaneleri. Hayal gibi değiller, dayanılmayacak kadar gerçekler. Hatta bazen kendi ürünlerimizin hayalleri diye onları ekliyo-

ruz. Nasıl sence? Yeri gelmişken senin hayaletlerin nasıllar? Onlara zayıf düşmesinler diye protein ver. Hayaletsiz bir hayat, bütün varlığın et ve kemikten olduğu bir dünya iyi değildir. Lekelere geri dönüyorum. Arkadaşım kendini kaptırmış halde Pedro Páramo'suna dalmıştı ki, okumasını daha önce kapının yakınındaki duvarda, belki de nemden oluşan lekelere dikkat edip etmediğini sormak için böldüm. "Özellikle dikkat etmedim ama şimdi sorunca gerçekten de orada leke olduğunu görüyorum. Neden?" Yüzünde bir şaşkınlık ve merak belirdi. Burada olduğunda her şeyin ilginç olabileceğini anlamalısın. Sana birden bire ne demir kafesler arkasından ayırt ettiğimiz güvercinin anlamını söylüyorum (daha önce ki hücremde başıma gelen olay buydu) ne de meleksi saatlerden veya Sonia'nın yorumladığı gibi şeytani anlar için, küçük bir farenin değerli bir muhabbetçi olduğundan bahsediyorum. Hatırlıyor musun? Neyse, arkadaşıma o lekeden herhangi bir figür (insan, hayvan ya da basitçe cansız bir şeyler) bulup bulmadığını sordum. Bir süre durup baktı ve şöyle dedi: "Gaulle'nin* profilini". Ne barbarca. Benimse, aksine, aklıma bir şemsiye getiriyor. Bunu ona söyledim ve on dakika kadar kahkaha attı. Bu da burada iyi olan başka bir şey: Gülmek. Bilmiyorum, birisi gerçekten içinden geldiği gibi gülüyorsa, bütün iç organlarını aniden yeniden yerleştiriyorlarmış gibi yani, iyimserlik için yeterli sebep doğmuş oluyor sanki. Birileri, gülmeyi psikolojik korunma olarak ilaçlamalıdır ama sorun, senin de tahmin edeceğin gibi, yani gülmenin nedenleri terk edilmiyor. Örneğin zamanı yüklendiğimde, seni, Beatriz'i ve İhtiyar'ı göremiyorum. Özellikle de sizleri tekrar görmeden önce zamanın geçip gittiğini düşündüğümde ve bu geçip gitmenin değerini ölçtüğümde, gülemiyorum. Sanırım ağlamak gibi de değil. Ben en azından ağlamıyorum. Ama bu duygu pekliğiyle gurur da duymuyorum. Burada, birden hüngür hüngür ve yarım saat

* Charles André Joseph Marie de Gaulle (d. 22 Kasım 1890 - ö. 9 Kasım 1970), Fransız asker ve siyasetçi. (ç.n.)

boyunca avutulamaz halde ağlayan pek çok insan olduğunu biliyorum. Sonra daha iyi bir ruh haliyle ve daha iyi şartlarda ki o tortu yüzeye çıkıyor. Acısını hafifletmeye hizmet eden antlaşma gibi. Bu yüzden bazen bu alışkanlığı edinmediğim için üzülüyorum. Fakat belki de bu beni çözer diye korkuyorumdur zira kişisel sonuç, uyuşma değil uyuşamama. Ve benim, her zaman büyük tehlikelere atılmamı sağlayacak gevşeme için yeterli tornavidacıklarım vardır. Ayrıca kesinlikle açık yürekli olmak adına ve gevşemekten korktuğum için değil, basitçe, ağlamak içimden gelmediği için ağlama hali olmuyor bende. Acı çekmediğimi, kaygı duymadığımı ve kötü zamanlar geçirmediğimi söylemek istemiyorum. Bu şartlarda onlara maruz kalmasaydım, normal olmazdı. Ama herkesin kendi üslubu vardı. Benimki de o küçük krizlerin üstesinden mantık yürüterek gelmek işte. Çoğu zaman bunu başarıyorum. Ama bazı zamanlarda bunun aksine, beni koruyacak inandırıcı nedenlerim olmuyor. Klasik olan (kimdi?) biraz bozuluyor. Sana bazen kalbin anlamadığı önseziler olduğunu söylerdim. Kendinden bahsetsene bana, yaptıklarından, düşündüklerinden, hissettiklerinden. Orada da ortak bir şeylerimiz olsun diye, şimdi geçtiğin o sokaklardan ara sıra ben de yürüyor olmayı nasıl da isterdim. Az yolculuk etmiş olmanın yoksunluğu işte. Sen kendin, bu beklenmedik şartların toplamına ulaşmasaydın muhtemelen o şehre, o ülkeye daha önce hiç seyahat etmemiş olacaktın. Belki de hayatlarımızda, evliliğimizde, sadece yedi yıl için planlarımızda, her şey normal (normal?) devam etmiş olsaydı, bir gün büyük bir yolculuk yapmak için yeterli parayı toplamış olacaktık. (Buenos Aires'e, Asuncion'a ya da Santiago'ya yaptığımız seyahatçiklerimizi kastetmiyorum. Hatırlıyor musun?) Eminim Avrupa'ya doğru bir rotamız olurdu. Paris, Madrid, Roma belki Londra. Hepsi ne kadar da uzak görünüyor. Bu dünya bize bu memleketi getirdi. Ve şimdi, görüyorsun işte, çıkmak zorunda kaldığında bile Amerika kıtasının başka bir ülkesine gidiyorsun. Bu da mantıklı. Tabii

bugün, farklı nedenlerden dolayı Stockholm'de, Paris'te veya Brescia'da, Amsterdam'da, Barselona'da olanların da bizim şehirlerimizde olmayı istediklerinden eminim. Sonuçta ülkemden uzak kaldım. Ben de senin özlediklerini özlüyorum. Sürgün (iç-dış) bu on yılın anahtar kelimesi olacaktır. Biliyor musun, büyük ihtimalle bu cümleye itiraz edecek olanlar vardır. Ama kim itiraz ederse kendisinin de bunu yaşadığını (yani garip bir şekilde kendi ülkesinde sürgün olduğunu) düşünmek zorundadır, garip bir şekilde kendi ülkende sürgün olmak. Ben de şaşırıyorum. Hayat böyle canım, hayat böyle. Eğer olmazsa da endişelenme. Önemli değil. Seni çok çok öpüyorum.

Diğeri
(Yalnız tanık)

Rolando Asuero paslı aynanın önünde, "Kahrolası gözaltı torbacıkları" diyerek kendi kendine konuştu. Gözlerini kocaman kocaman açmaya çalışarak, "Bu kadar çok içkiden sonra onları hak ediyorum" diye ekledi ama sadece yüzünde kesinlikle aklını yitirmiş gibi tek bir anlam oluştu. Yavaşça, "Orangutan" diye mırıldandı ve bunlara rağmen gülümsemeliydi. Balneario Solís'in çiftliğinde toplandıkları zamanlarda, geleceğin kesinlikle kötü olacağı yıllardan çok kısa zaman önceydi, *In illo tempore,* milisleri Silvio böyle çağırırdı. O sırada, goril bile değiller, diye teşhis koymuştu. Yalnızca orangutanlar ve üstelik gutanlar, özetle orangutanlar...

O çok eğlendikleri en son tatilde dördü toplanmıştı: Silvio, Manolo, Santiago ve kendisi. Kadınlar da vardı, eşleri, peh! Aslında üç kadın: Maria del Carmen, Tita ve Graciela çünkü Rolando Asuero her zaman profesyonel bir bekârdı ve hiçbir zaman arkadaşlarının oldukça istikrarlı aşklarıyla kendisinin programlı olan geçici ilişkilerini bir araya getirmezdi. Kadınlar, en azından o dönemde her daim dedikodu, moda, fal ve yemek tariflerinden konuşabiliyorlardı ve belki de bu yüzden erkekler neredeyse her zaman dünyayı kurtarmak için ayrıca arkadaş toplantıları yapıyorlardı. Ve neredeyse dünyayı kurtarıyorlardı da. Örneğin Silvio çok iyi birisiydi ama saftı. Gülünç durumları kavrama kapasitesinde değildi eminim ve bununla beraber durumu kavradıktan sonra diğerleri de ona karşı tavır alırlardı. Bu yüzden, şimdi Buceo'da, daha fazla ayrıntı için kayınpederlerinin aile kabristanında, üzgün olmalarına rağmen hâlâ onu kaldırmaya devam ediyorlar. Ve tombul Maria del Carmen, Barselona Ramblas'ta iki kızıyla beraber çanak çömlek satıyor. Manolo alaycı, keskin, haşin ve kesinlikle eşanlamlı olmayan üç yakın kelimeyle konuşurdu. Daha doğrusu onun utangaçlığının siperiydi bu. O üç kelimeyi asla aşmaması onun testiydi, her zaman yumuşak ve anlayışla bitirirdi. *Şapka, dil ve sandalet / sonra sonsuz bir bakış**. Şapka dışında bu tango onun damgası gibiydi. Santiago ise her şeyi bilendi ama her şeyden önce iyi bir insandı. Botanik, Marksizm, pulculuk, avangart şiiri bilirdi ve üstelik futbol tarihinin yaşayan bir fiş kutusuydu. Sadece Piendibene'nin efsane Zamora'ya attığı gol değil, ya olimpiyatlarda Hector'unkine ne demeli. O da halk kültürünün bir parçasıydı. Bir de Santiago'nun çok dolu bir hafızası vardı, bütün o maçları, Nazissi/Domingos çiftini (Karakas'a kadar o bir futbol takımları torbasıydı) ya da Perucho Petrone'nin en son şutunu hatırlardı. Her on atışının birinin kaleyi bulduğu zamanlardı. Sekizi direk girerdi ve ikisi de skoru yükseltmek için mucizevi bir şekilde diğerlerine hizmet

* Milango de Serafin, tangosunun sözlerinden. (ç.n.)

ederdi. Bir de diğerlerinin onun sekter olmadığını görmeleri için cılız Schiaffino'nun* o kırmızımtırak alanda, en zor olan buydu, nasıl da taçsız kral olduğunu anlatırdı. Özellikle Obdulio ile beraber oynadıklarında herkese boyun eğdiriyorlardı ve bu yalan değildi, maymun Gambetta'ya** kadar böyleydi.

Ve şimdi kahrolası gözaltı torbacıkları, Rolando Asuero'ya üç paslı aynanın önünde şöyle diyordu: *"Acıları kendi kendime yaptım, yıllarımı içtim."* Aslında acıları kendisi yapmıştı ama başka bir şey içmişti. İşin esrarı buradaydı: zoru düşün. Neden bazen, buna ayda bir kere diyelim, sarhoşluğun çatlama noktası yakalanıyordu ve bunun tersi olduğu zamanlarda, sarhoşluk halindeyken bilgeliğe mi eriyorduk da neredeyse şarap tövbelisi oluyorduk? Neredeyse öyleydi çünkü ara sıra açılan bir clarete şarabı (belki pembe, kültürel bir Kartezyen nüfuza maruz kalanların söylediği gibi) testosterona ve tanrıya adanmış bir kokteyl gibiydi. Bu, aya bağlı bir özlem olacaktır ya da öyle bir şey işte, maddenin kuralı gibi. Hepsi bir yana, anonim bir alkoliklikten tanıdık bir sarhoş çıkması, her şeye değer. Bu bilgeliği kim doğurabilir? Aslında anonim alkolikler ona her zaman güzel gelmiştir. Birisi sarhoş olur ya da olmaz, onun varlığıyla ya da kötü ruh haliyle veya ihtiyacıyla, kederiyle ve acısıyla hemfikirdir, belki de lekesizliklerin katılığıyla ya da baskının fiziksel şiddetiyle aynı fikirde değildir. Baskı güzel bir muzdur diye düşünüyor Rolando Asuero pilav yapılırken. Ve kuzeydeki Bravo Nehri'nde duruyor, güzel muz. Her alacakaranlığın bir bourbonu ya da martinisine karşı ahlaki bir savaş ama her gün doğumunun bir öncesi işte.

---

* Juan Alberto "*Pepe*" Schiaffino Villano (d. 28 Temmuz 1925 – 13 Kasım 2002) Uruguay asıllı ve İtalya vatandaşlığı da bulunan eski futbolcu ve teknik direktör. Kariyerinin önemli kısmını CA Peñarol ve AC Milan takımlarında geçiren ve forvet pozisyonunda görev alan oyuncu İtalya ve Uruguay Milli Takımı formalarını giydi. Uruguay ile 1950 FIFA Dünya Kupası'm kazanan kadroda yer aldı ve turnuvada 3 gol atarak ülkesinin kupaya ulaşmasında önemli rol oynadı. (ç.n.)

** Schúbert Gambetta Saint Leon (14 Nisan 1920 - 9 Ağustos 1991) Uruguaylı futbolcu. 1950 FIFA Dünya Kupası'nı kazanan Uruguay takımının unutulmaz oyuncularındandır. (ç.n.)

Ay keşke bu gözaltı torbacıklarının suçunu emperyalizme atabilseydi. Ama hayır. *Kandil ışığı, yalnız tanık**. Toplu ya da bireysel bir terapiye ihtiyacı yok. Kahrolası sürgün, öyle değil mi? Hatta zavallı tarihçi bile kötü geçirdi. Orada yıkıcı hastalarının kartlarını sağlamayı reddetti ve daha az da sabırsız isyancılarınkini. Tabii ki kötü geçirdi. Hapishanenin kendi terapisi var, rakip kabul etmiyor. Yalnız tanık. Silvio öldü; Manolo, Göteborg'da; Santiago cezaevinde hayatını kaybetti. Maria del Carmen ise, baskının dulu, çanak çömlek satıyor. Ve Tita, Manolo'dan ayrıldı, şimdi ciddi bir melezle birlikte Lizbon'da. Ve Graciela düzeni bozulmuş ve hoş halde Santiago'nun Beatrizciği ile, burada sekreterlik yapıyor. Peki kendisi? Lanet olası gözaltı torbacıkları.

Bu aziz ve lanetli ülkenin insanları gerçekten zayıf bir sicimdir. İnkâr etsen de bu gülümsemeler hoşuna gidiyor, özellikle kadınlarınkiler. Ama günler ve geceler var ki, artık o kadar da hoşlanmıyorsun onlardan. Günler ve geceler, her şeyi açıklamalı, her şeyi duyurmalı. Yoldaşlarından biriyle sevişmenin aşırıya kaçmayan faydalarından biri de eğer çenebazlık yapmak için değil de kararlı bir âna (her zaman ivedilikle, heyecan ve riziko içeren o sıfır saate) denk geldiyse, tek heceli bir kelimenin vecdini duymak olabilir. İşte telaffuz edebilir olan o küçük kelime, altyazılarla, imalı anlamlarla, ortak görüntülerle, birisinin bileceği ortak geçmişlerle doludur. Tek heceliler de öyledir tabii ki ama sadece altyazılarının konvoyunu yedeğe aldıklarında kuşkusuz. "Tek bir dile sığan bütün dilleri görmeli" diyordu Rolando Asuero, kendi kendine aynadaki görüntüsünün karşısında, sonra da tekrarlayarak ve kasvetlice ekliyordu: "Lanet olası gözaltı torbacıkları."

* Calos Gardel'in tangosunun dizesi. (ç.n.)

Sürgünler
(Kibar bir davet)

2 Ağustos 1975 Cuma günü akşamüzeri, yaklaşık olarak saat altıda, Lima-Miraflores'te, Shell Caddesi'nde kiraladığım dairenin zilini aşağıdan birisi, Bay Mario Orlando Benedetti'yi sormak için çaldığında sakince bir şeyler okuyordum. Kötü kokuyu hissetmiştim. Tabii ki ikinci isim sadece benim belgelerimde vardı ama arkadaşlarımdan hiçbiri beni böyle çağırmazdı.

Aşağı indim. Sivil bir adam bana gizli polis kimliğini gösterdi ve belgelerimle ilgili birkaç şey soracağını söyledi. Yukarı çıktık. Sonra bana vizemin gününün dolduğuna dair ihbar geldiğini söyledi. Pasaportu getirdim ve zamanında yenilenmiş olduğunu gösterdim.

"Her halükârda benimle gelmeniz gerekecek. Çünkü şef sizinle konuşmak istiyor."

"Yarım saat içinde hazır olurum" dedim. Ve bu tekinsiz durumun ne olabileceği konusunda neredeyse emindim. O suçlayıcı dil, dünyadaki bütün baskıcı rejimlerde kullanılır.

Polis merkezine olan kısa yolculuk boyunca adam hükümeti eleştirildi, elbette oltaya gelip Peru Cumhuriyeti'ni eleştirmem için ahmaklık yapıp yapmayacağım konusunda, saf tuzaklarla beni deniyordu. Benim övgülerimse ihtiyatlı ama netti.

Merkezde beni yarım saat bekletmelerinin ardından bir müfettiş geldi. Tekrardan vizemin süresinin dolduğunu söyledi. Yine pasaportumu gösterdim. Turist vizesi varken başka bir vizenin alınmasının yasak olduğunu söyledi. Ona özel bir durumum olduğunu, Dışişleri ve Çalışma bakanlıklarının yetkisi dahilinde Expreso gazetesiyle gazetecilik yapmak için sözleşme imzalamış olduğumu, bu sözleşmenin Çalışma Bakanlığı'nca güncellendiğini ve bu formaliteyi Dışişleri Bakanlığı'nın en üst kademesinin bile onayladığını söyledim. "En üst kademe" lafı, adamın biraz aklını karıştırdı ama büyük ihtimalle üst rütbeli başka bir memur ona diğer masadan ve yüksek sesle, "Daha fazla itiraz etmesine izin verme. O her zaman geçerli nedenler sunarak aklını karıştıracak. Hemen konuya girmelisin" dedi.

Adam bana dönerek, "Peru Hükümeti gitmenizi istiyor" dedi.

Benim mantıklı sorum ise şuydu: "Nedenini öğrenebilir miyim?"

"Hayır, biz de nedenini bilmiyoruz. Bu emri bize bakan veriyor, biz sadece gerçekleştiriyoruz."

"Peki, ne kadar zamanım var?"

"Mümkünse on dakika. Ama bu mümkün olmayacağı için en kısa zamanda. Size olabilecek süreyi söyleyeyim: Bir, iki saat."

"Nereye gideceğimi seçebilir miyim?"

"Nereye gitmek istersiniz? Size yol parasını ödemeyeceğimizi göz önünde bulundurun."

"Arjantin'de AAA tarafından ölümle tehdit edildim. Küba'da daha önce iki buçuk yıl çalıştım ve orada çalışma imkânım olduğundan dolayı Küba'ya gitmeme izin verip vermeyeceğinizi bilmek istiyorum."

"Hayır. Bugün Küba'ya uçuş yok ve siz mümkün olduğunca çabuk gitmelisiniz."

"Peki, öyleyse gerçek seçeneklerimin neler olduğunu bana söyleyin."

"Şunlar: Kara yoluyla Ekvator sınırına bırakıyoruz veya havayoluyla Buenos Aires'e dönüyorsunuz."

Çabucak düşündüm ve askeri bir aracın sabahın köründe beni bilmediğim bir ülkenin sınırında bırakması fikri beni korkuttu. Bu yüzden, "Buenos Aires'e. Ekvator'a daha önce hiç gitmedim" dedim.

"Expreso gazetesi için, maaşımın ödendiğine dair bir belge imzalamalıyım" dedim.

Daireye döndük. İlk önce bana çeyrek dakika verdiler, sonra bir saat daha ve yaptıkları telefon aramaları sonucu Buenos Aires'e hiçbir uçuş bulamadılar. Böylece daha fazla zamanım oldu ama sadece yanımda bir bavul götürmeme izin verdiler. Yani pek çok eşyamı bırakmak zorunda kaldım.

Müfettiş (yüksek rütbesine rağmen bana iyi davranıyordu) benim durumumun ne kovulma ne de sürgün olduğunu söyledi, bu yüzden pasaportuma sürgün edildi damgası koyulmayacaktı. Sürgün edilme için üst kararname gerektiğini ama şimdi böyle bir durum olmadığını açıkladı. Yani bütün bu olanlar, bir an önce gitmem için yapılan "kibar bir davetten" ibaretti. Ona eğer bu daveti kabul etmezsem ne olabileceğini sordum.

"Fark etmez *gitmek zorundasınız" dedi.*

Ona, benim ülkemde böyle durumlarda şunu söylüyoruz dedim: "O fark etmezliğin içine edeyim."

Lima'dan birisini telefonla aramak için izin istedim. İzin vermediler. Kısa mesafeler için iletişimsiz kalmıştım. Aksine uzak mesafe aramaları yapmam için ısrar ettiler. Ben de karıma be-

nimle buluşması için Buenos Aires'e gelmesini söylemesi amacıyla Montevideo'daki erkek kardeşimi aradım. Ve tabii ki Buenos Aires'te yaşayan birkaç kişiyi de aramaya çalıştım. Derdim, Ezeiza'da birisinin beni karşılamasını sağlamaktı. Onlardan, en azından ev sahibimi aramalarına izin vermelerini istedim. Aniden Peru'dan gitmeye karar vermiş olduğumu, bu yüzden evden ayrılacağımı söylemem şartıyla ev sahibimi aramama izin verdiler. Böyle bir aramayı yapmayacağımı, ev sahibimle yalansız bir ilişkimiz olduğunu söyledim. Onlara bunu kendilerinin yapmalarını önerdim. Hayır, dediler.

Birkaç dakikanın sonunda müfettiş, ev sahibim olan kadınla hangi şartla konuşacağımı sordu. "Eğer kovulduğumu söylemem mümkün olursa onu arayabilirim" dedim. Sonunda kabul ettiler. Ben de sabahın üçünde kadına telefon açtım. Zavallıcık neredeyse yarı baygın, "Ah bayım, sizin gibi bir beyefendiye bunu nasıl yaparlar?" dedi. Ev sahibine dairedeki eşyalarımın bir listesini ve ayrıca ileride onları gönderileceği adresi bırakacağımı söyledim.

Bu insanlar böyle durumlarda benden, şarkılarımdan birinin yazılı olduğu duvardaki posteri isteyecek kadar yumuşak oluyorlardı. Bir öteki de kitaplarımdan birini istedi. "Sizi tehlikeye atacağını düşünmüyor musunuz" diye sordum. "Öyle olmamasını umuyoruz" diyerek çok da emin olamadan yanıtladı.

Hal böyleyken gecenin yarısında hava oldukça soğuktu. Adamlardan ikisi (toplam dört kişilerdi) şeften paltolarını almaya gitmek için izin istediler. O da kabul etti. Gardiyanlarımın gözetimi altında bavulumu hazırlamaya devam ettim. Birden ikisinin de uyuduğunu fark ettim. O kadar mışıl mışıl uyuyorlardı ki, yürürken uykularını bölmemek için ayakkabılarımı çıkarttım. Bavulumu güzelce hazırlamak bir buçuk saatimi aldı ve çıkan çöpleri yakmak da ayrıca iş oldu.

Bir buçuk saatin sonunda tekrar ayakkabılarımı giyip müfettişi sarsarak uyandırdım: "Uyandırdığım için özür dilerim ama ülkeden atılacak kadar bozguncu birisiyim, lütfen uyumayın ve

beni gözetleyin." Müfettiş, çok erken saatlerden beri çalıştıklarını, bu yüzden çok yorgun olduklarını açıkladı. Onu anladığımı ama bunun benim suçum olmadığını söyledim.

Saat dört buçukta büyük ve siyah bir arabayla beşimiz yola koyulduk. Diğer ikisi paltolarıyla geri dönmüşlerdi. Ev sahibine uğradık. Ona anahtarları ve eşya listesini verdiler. Bu yolculuk beni gerçekten endişelendirmişti. Çünkü hiç bilmediğim bir güzergâhtan gidiyorduk. Uyuşmuş insanların arasındaydım ve tamamen karanlık yolda, sadece arabanın farının aydınlığı vardı. Olması gerekenden daha fazla yol aldık. Uzaklardan havaalanı kulesini fark ettiğimde az da olsa rahat bir nefes aldım. Sonunda havaalanındaydık. Ve sadece cumartesi sabahı saat dokuzda uçuş vardı. Maalesef bu uçuş da Peru Havayolları'nındı. LAN Havayollarının sekizdeki uçağında bana yer bulamadılar.

Bu zaman içinde bana ne yiyecek ne de içecek verdiler. Yirmi dört saattir ağzıma bir lokma bile girmemişti. Sanırım bu durum, onların parasız olmasından kaynaklanıyordu çünkü onlar da hiçbir şey yememişlerdi. Müfettiş uçağın merdivenlerinde belgelerimi teslim ederken, "Eminim hükümete dargın gidiyorsunuz ama sakın Perululara *alınıp kırılmayın" dedi ve benim ile tokalaştı.*

Yaralar ve Bereler
(Bir ya da iki manzara)

Graciela yatak odasına girdi, ince paltosunu çıkarttı. Tuvalet masasının aynasından kendine baktı ve kaşlarını çattı. Bluzunu ve eteğini çıkardı, onları yatağa attı. Bacağını büktü ve yapabildiği kadar esnetti. O sırada külotlu çorabındaki kaçığı fark etti. Oturdu, çorabını çıkardı, başka kaçık var mı diye kontrol etti. Katlayıp sandalyenin üstüne koydu. Yeniden aynaya baktı ve parmaklarıyla şakaklarını ovmaya başladı.

Rüzgârlı ve serin havanın son ışıkları pencereden içeri giriyordu. Tüllerden birini açarak dışarı baktı. B binasının karşısında altı yedi çocuk oynuyordu. Saçları taranmamış ve heyecanlılardı, eğleniyor görünen Beatriz'i tanıdı. Graciela kayıtsızca gülümsedi ve elini saçlarında gezdirdi.

Yatağın yanındaki telefon çaldı. Arayan Rolando'ydu. Daha rahat konuşmak için tekrar yattı.

"Ne tatsız bir akşam, değil mi?" dedi.

"O kadar da değil. Ben rüzgârı seviyorum. Neden bilmiyorum ama rüzgâra karşı yürüdüğümde benden bazı şeyleri silecekmiş gibi geliyor. Yani silinmesini istediğim şeyleri..."

"Nasıl şeyler?"

"Sen hiç gazete okumuyor musun? Buna, başka bir ulusun iç meselelerine müdahale dendiğini bilmiyor musun?"

"Tamam. Cumhuriyet."

"Arkadaşım en azından Cumhuriyet, değil mi?"

Graciela telefon ahizesini eline aldı ve diğer kulağının arkasını kaşıyabilmek için sol kulağına geçirdi.

"Yeni bir şey var mı?" diye sordu adam.

"Santiago'nun mektubu."

"Ne güzel."

"Biraz bilmece gibi."

"Hangi anlamda?"

"Duvarlardaki lekelerden ve küçüklüğünden beri o lekelerden oluşturduğu figürlerden bahsediyor."

"Ben de yapardım."

"Bunu herkes yapar, değil mi?"

"Aslında bu konu çok da orijinal olmayabilir. Ama aksine bana hiç bilmece gibi gelmedi. Yoksa milislere karşı sana manifesto göndermesini mi isterdin?"

"Aptallaşma! Açıkçası, bana göre önceden daha cesaretliydi."

"Evet, tabii ki ve bu cüretkârlığı yüzünden bir aydan fazla ondan haber alamadın."

"Evet, araştırdım. Genel bir önlemmiş, ortak cezalandırmalardan biriymiş."

"Bunlar genellikle bunun gibi çocuksu bahanelere dayanan cezalar: Birisi bilinçli ya da bilinçsizce yazar ve sonuç, kuralların sınırı yoktur ama gerçektirler."

Graciela cevap vermedi. Birkaç saniye sonra tekrar Ronaldo konuştu.

"Beatriz nasıl?"

"Dışarıda oynuyor, çetesiyle beraber."

"Sevindim. Hayat dolu ve sağlıklı."

"Evet, benden daha iyi."

"Tam olarak öyle değil. Hayat doluluğu Santiago'dan geliyor ama senden de tabii ki."

"Evet, Santiago'dan geliyor."

"Ve senden. Söylemek istediğim şey son zamanlarda depresyondasın."

"Olabilir. Aslında pek çıkış da göremiyorum. Üstelik işim de beni fevkalade bunaltıyor."

"Daha teşvik edici başka bir iş bulacaksın. Şimdilik kabullen bunu."

"Şimdi bana şanslı olduğumu söylüyorsun."

"Şanslıydın."

"Bir de Latin Amerika'nın güneyinden olan bütün göçmenlerin, sadece sekiz saatlik çalışma ve ek olarak cumartesi günlerinin boş olması gibi kıyak bir iş bulamadıklarını da söylüyorsun."

"Latin Amerika'nın güneyinden olan bütün göçmenler böyle kıyak işler bulamadılar, evet. Ayrıca senin bunu hak ettiğini çünkü yeterli bir sekreter olduğunu da ekleyebilir miyim?"

"Söyleyebilirsin ama tam olarak benim sıkıntımın nedenlerinden birisi de o yeterlilik işte. Bazen yanılıyor olsaydım eğlenceli olurdu."

"Sanmıyorum. Yeterli olmaktan sıkılman mümkündür ama genel olarak patronlar ve yöneticiler etkisizlikten çok çabuk sıkılırlar."

Graciela tekrar cevap vermedi ve yeniden konuşmayı başlatan Rolando oldu:

"Sana bir teklifte bulunabilir miyim?"

"Ahlaksız bir teklif değilse..."

"Diyelim ki yarı ahlaklı."

"O zaman sadece yarısı, hadi."

"Sinemaya gitmek ister misin?"

"Hayır, Rolando."

"İyi bir film."

"Bundan eminim, senin zevklerine güveniyorum. En azından sinematografik seçimlerine."

"Üstelik örümcek ağlarından birazcık uzaklaşacaksın."

"Örümcek ağlarımdan memnunum."

"Şimdi durum daha ciddi, teklifimi yineliyorum. Sinemaya gitmek ister misin?"

"Hayır, Rolando. Gerçekten çok teşekkürler. Ama ben dağıldım. Beatriz için yemek yapmam gerekmeseydi, yemin ederim akşam yemeği yemeden yatardım."

"Bu da iyi değil, rutinini bozacak herhangi bir şey yapmalısın."

Graciela ahizeyi omzuyla çenesi arasına yerleştirdi. Belli ki *profesyonel sekreterlikten dolayı* bu harekete iyi bir deneyimi vardı. Üstelik bu hareket, el tırnaklarına bakmak ve onların üstünden tekrar geçmek için iki eli de serbest bırakıyordu.

"Rolando!"

"Evet, seni dinliyorum."

"Hiç trende başka birisiyle pencere kenarında, karşılıklı oturarak seyahat ettin mi?

"Sanırım ettim. Şimdi açıkçası bu durumu hatırlamıyorum. Nereden çıktı bu?"

"Her iki insan da kendi gördükleri manzarayı yorumlarlar, dikkat ettin mi? Öne doğru bakan insanın yorumu kesinlikle arkaya doğru bakan insanla aynı değildir."

"Bu detaya daha önce hiç dikkat etmemiştim. Ama olabilir de."

"Aksine ben hep dikkat ettim. Çünkü çocukken trenle seyahat ettiğim de manzaraya bakmak beni heyecanlandırırdı. En büyük zevklerimden birisiydi. Trende hiç okuyamazdım. Şim-

di de okuyamam, oysa trende okumak hoşuma giderdi. Yanımdan ama ters yöne akan bu baş döndürücü manzara beni büyülüyor. Ama ne zaman ki öne doğru oturarak gidiyorum, manzaranın bana doğru geldiğini görüyorum, içimde iyimser duygular uyanıyor, ben böyle hissediyorum işte."

"Peki geriye doğru bakıyorsan eğer?"

"O zaman manzara uzaklaşıyor, yoğunluğu azalıyor, ölüyor sanki. Açıkçası beni bunaltıyor."

"Peki, şimdi nasıl oturuyorsun?"

"Alay etme. Bunu geçen gün açıkça anladım, Santiago'nun mektuplarını okuduğum zaman. O hapiste, sanki hayat ondan uzaklaşıyormuş gibi yazıyor. Benim için ise bazen, tam tersi, özgür olduğumu söylüyor; bu manzara uzaklaşarak, azalarak, biterek uzaklaşıyormuş gibi görünüyor."

"Fena değil. Şiirsel bir deneme olarak tabii ki."

"Hiç de şiirsel deneme değil. Düz yazı da değil. Bu basitçe benim nasıl hissettiğimle ilgili."

"Peki, şimdi seninle ciddi konuşuyorum. Bu ruh halinin beni endişelendirdiğini biliyor musun? Ve kendi sorunlarını çözebilecek olan tek kişinin yine insanın kendisi olduğunu da biliyorum ama bazen de gerçek şudur ki, yardım edilebilir; yardım, sadece çok güvendiğin birisinden olabilir. Bu bağlamda eğer istersen yardımımı teklif ediyorum. Ama temel olan şey, bunu senin kendi kendine derinleştirmendir."

"Kendi kendime derinleştirmek olabilir mi? Olabilir ama bunun hoşuma gideceğinden emin değilim."

Don Rafael
(Garip bir suç)

Santiago, Graciela'ya bir süredir ona yazmadığımdan yakınmış. Bu doğru. Ama ne söyleyeyim, bu olan şeyin onun davranışının bir sonucu olduğunu mu mesela? Bunu zaten biliyor. Bu yolu izlememesi için onu ikna etmek maksadıyla yeteri kadar konuşmamış olmamdan suçluluk duyduğumu mu? Konuşmak ve sözleri bitirmek için henüz zaman vardı lakin yüzde yüz değil ama olabilirdi bu. O tartışmaları derinlemesine onunla yapmış olduğumu hayal ediyorum fakat kesinlikle seçtiği yollardan birini yine seçecekti. Her seferinde, geceleyin uyanarak ona aynı saatlerde işkence ettiklerini ya da işkence etmeye hazırlandıklarını veya bir sonrakine, daha kötü şeylere

hazırlandıklarına dair hissettiğim bu kötü kaygı ya da sezgiyi mi yazayım? Belki böyle bir şeyi düşünmesini istemiyorum. Kendi azabına, dışlanmasına ve acısına sahip olacak. Birisi kendi çektiklerine dayandığı zaman, uzak acılara karar verme ihtiyacın da olmaz. Ama ben bazen Santiago'nun hayalarına vurduklarını hissediyorum ve o anda kendi hayalarımda gerçek bir acı duyuyorum (hayal ürünü değil) ya da ona *su altını* uyguladıklarını düşündüğümde harfi harfine ben de boğuluyorum. Neden? Bu eski bir hikâye ya da daha iyi bir deyişle eski bir işaret: Bir soykırımda hayatta kalan, yaşadığı için garip bir suçluluk duyar. Belki geçerli bir nedenle (aklımda değersiz nedenler yok) işkenceden kaçmayı başarır. Hapisteki birisine yazılacak bir mektupta bazı şeylerden mantıklıca bahsedilemez. Diğer konulara geldiğinde ise ben onlardan bahsetmek isteyecek birisi değilim. Bu ikisini çıkarttıktan sonra kalan gündemde çok aptalca oluyor. Santiago ona aptalca şeyler yazmamı kabul eder miydi? Diğer durumlarda ona yazılabilecek veya en iyisi konuşulabilecek bir konu olurdu ama bu durumda asla. Graciela'nın ruh halinden bahsediyorum. Graciela iyi değil. Onu her seferin de daha gri ve daha da yılgın görüyorum. Her zaman çok sempatik, çok zeki, çok hoş olan birisiydi. Ve kötü olan şey, onun umutsuzluğunun Santiago'dan onu uzaklaştırdığını belirtmem gerektiğini düşünüyorum. Nedenler? Nasıl bilinir? Graciela ona tapıyor bundan eminim. Ondan politik serzenişleri yok. Aksine o da öyle (ya da öyleydi). Bir erkeğin fiziksel varlığını ve belki de varlıktan daha çok doğruluğunu, aşkını, sağ salim ayakta tutan kadın değil midir? Ulysses eve döndüğünde, onun aksine Penelope durmadan fikir değiştirerek, bir yapıp bir bozmaktan artık memnun değil midir? Kim bilir. Şurası kesin ki, neredeyse her gün gördüğüm birisiyle konuşmaya cesaret edemiyorsam arada sırada mektup gönderdiğim birisiyle bu konuyu hiç konuşamam. Ona derslerimden bahsedebilirdim, çocukların bana sorduklarından belki tekrar yazmaya dönme projemden. Başka bir roman mı?

Hayır. Bir başarısızlık artık yeterli. Belki bir hikâye kitabı. Basmak için değil. Benim yaşımda bu kadar önemli değil. Benim için bu dürtünün bir anlamı var, on beş yıldır hiç bir şey yazmıyorum en azından edebi olarak hiç bir şey. Ve on beş yıldır bunu yapma isteğim de yoktu. Şimdi var. Bu bir işaret olabilir mi? Yorumlamam gereken bir şey mi? Bir belirti mi? Ama neyin?

Duvarlar Arasında
(Nehir)

Nehirden geliyorum. Biraz deli olduğumu mu düşünüyorsun? Ne az ne çok. Diğer durumlarda delirmediysem bu durumda artık deliliğe karşı aşılandığımı sanıyorum. Bununla birlikte nehirden geliyorum. Birkaç hafta önce sistemi keşfettim. Önceden hatıralarım sırasızca bir sıra olmadan saldırıyorlardı. Aniden seni düşünüyordum ya da Beatriz'i veya İhtiyar'ı ve iki saniye sonra lisede okuduğum bir kitabı ve birden Hocquart Sokağı'nda oturduğumuz zamanlarda annemin bana yaptığı tatlılardan her hangi birini. Yani hatıralarım bana baskın geliyordu. Ve bir akşamüstü düşündüm: En azından bu baskınlıktan özgürleşeceğim. Ondan sonra anılarımı yönlen-

diren kısmen ben oldum tabii ki. Her zaman günün öyle anları var ki, genellikle yılgınlık beni işgal ettiğinde ya da becerilmiş olduğumu hissettiğimde... Anılarım beni kalburdan geçiriyorlar. Ama bu yaygın değil. Normal olan şey, şimdi anılarımı planladım yani hatırlayacaklarıma karar veriyorum, böylece hatırlamayı çözdüm. Örneğin ilkokuldaki uzak bir günü veya arkadaşlarımla kaçamak bir geceyi, ya da FEUU* çevresindeki bitmez tükenmez tartışmalardan birini ya da çok az sarhoş olduğum zamanlardan birindeki dalgalanmaları (nereye kadar bu hatırlanabilir ki) İhtiyar'la derin bir diyalogu, veya Beatriz'in doğduğu sabahı. Tabii ki bütün bunları, seninle ilgili olan anılarla ilişkilendiriyorum ama bunları da sıraya koymaya karar verdim. Çünkü sıraya koymadığımda bütün görüntüler sende, vücudunda ve sevişme anımızda toplanıyorlar. Ve bu bana her zaman iyi gelmiyor. Yokluğunun acısı sabitlenmeye başlıyor. Ya da benim yokluğumun... Önce zihinsel ve acılı sevinç. Boşlukta zevk alıyorum. Sonra bunalıyorum. Ve bu bende saatlerce sürüyor. Bu alanda da hatıralarımı sıraya koymalıydım, söylemek istediğim sana (bana) ait olmayan ve bizim vücutlarımızın gecelerindeki gibi değerli ve kararlı olmayan diğer anıları hayata geçirmeye karar verdim. O kadar çok sohbetlerimiz oldu ki, en azından benim için bunlar unutulmazdır. Yeni yollar hakkında seni ikna ettiğim (diyalektik beş saatten sonra) o cumartesi gününü hatırlıyor musun? Mendoza'da olduğumuz zamanı? Ve Asunciónda? Tarihlerin sırası önemli değil. Önemli olan hatıralarıma yüklediklerimin sırası. Bu yüzden sana bugün nehirden geliyorum diyerek başladım. Senin olmadığın bir anı bu. Mercedes'in yakınlarındaki kara nehir. On iki ya da on üç yaşında iken tatillerimi geçirmek için yazın amcamların evine giderdim. Çok büyük bir ev değildi (aslında bir kulübeydi) ama nehre ulaşıyordu. Ev ile nehir arasında bir sürü sık yapraklı ağaç vardı. Sık yapraklı ağaçlar olduğundan nehrin kıyısında durduğum zaman evden kimse beni görmüyordu ve

* FEUU: Uruguay Üniversite Öğrencileri Federasyonu. (ç.n.)

o yalnızlığı severdim. Duyduğum, gördüğüm, kokladığım, dokunduğum ve doğadan hoşlandığım; çok nadir olan bir şeydi bu. Kuşlar yaklaşırlardı ve benim varlığımdan ürkmezlerdi. Belki de beni bir çalılıkla ya da küçük bir ağaçla karıştırıyorlardı. Genellikle rüzgâr yumuşaktı belki bu nedenle büyük ağaçlar ne tartışırlardı ne de basitçe yorumlar yaparlardı ve sadece iyi huylu başlarını sallayarak bana suç ortaklığı yaptıklarına dair işaret verirlerdi. Bazen en yaşlılarından birisine dayanır ve onun sert kabuğu neredeyse babacan anlayışlılığını bana iletirdi. Bir ağacın kabuğuna dokunma deneyimi, birisinin her gün bindiği bir atın yelesini okşamak gibidir. Çok ölçülü (zahmetsiz, dayanılmaz ölçüde bağlı bir köpekle olan bir ilişki gibi) ama şehrin kargaşasına döndüğünde özlediğin oldukça derin bir şey gibi. Diğer zamanlarda sandala biner nehrin ortasına kadar kürek çekerdim ve iki kıyıya olan uzaklık oldukça tahrik ediciydi. Sadece bunu kuşlar paylaşmıyordu, biraz sekter olan yerlerde oturan ağaçlar da paylaşıyordu, yani kendi kıyısındakiler. Ben hiçbir şey yapmıyordum. Basitçe gözlemliyordum. Ne okuyordum ne de oynuyordum. Hayat kıyıdan kıyıya üzerimden geçiyordu. Ve ben kendimi o hayatın bir parçası hissediyordum, çam ağacı ya da bir söğüt ya da okaliptüs olmanın sıkıcı olmayacağına dair garip bir sonuca varıyordum. Ama birkaç yıl sonra öğrendim ki, eşit uzaklıklar hiçbir zaman uzun sürmez ve bu ya da diğer kıyıdan olmaya karar vermeliydim. Ve ben tabii ki o kıyılardan birisine aittim. Artık en başta sana söylediğim şeyin doğruluğunu anlıyor musun: Nehirden geliyorum.

Beatriz
(Gökdelenler)

Tekil olarak "gökdelenler" yazılır ve çoğul olarak da "gökdelenler" yazılır aynı durum kürdanlarla* da oluyor. Gökdelenler bir sürü tuvaleti olan binalardır. Bu, insanların aynı anda çişlerini yapabilmeleri için kocaman bir avantajdır. Gökdelenlerin başka avantajları da vardır. Örneğin baş döndürücü asansörleri. Baş döndüren asansörler çok modernlerdir. Eski binalarda asansör yoktur veya baş döndürmeyen asansörler vardır ve orada yaşayan veya çalışan insanlar utançlarından ölürler çünkü çok yavaşlardır.

* İspanyolca gökdelen ve kürdan kelimeleri çoğul yazılıp tekil anlam ifade etmektedir. (ç.n.)

Graciela ya da annem bir gökdelende çalışıyor. Bir kere beni ofisine götürdü ve ilk defa bir gökdelende çişimi yaptım. Korkunçtu. Graciela'nın gökdeleninde baş döndürücü bir asansör var ve bu yüzden çok fazla midem bulandı. Geçen gün sınıfta bu hikâyeyi anlattım ve bütün çocuklar kıskançlıktan öldüler, Graciela'nın gökdelenine, baş döndürücü asansörüne onları götürmemi istediler. Ama onlara çok tehlikeli olduğunu söyledim çünkü o asansör çok hızlı gidiyor ve birisi kafasını camdan çıkarırsa kafasız kalacağını söyledim. Onlar da buna inandılar, aptallar, baksana, eğer gökdelenlerin asansörlerinin camları olsaydı çok yavaş giderlerdi.

Gökdelen asansörlerinde elektrik kesildiğinde panik yayılıyor. Benim sınıfımda teneffüs saati geldiğinde sevinç yayılıyor. "Yayılmak" fiili, güzel bir fiil.

Üstelik gökdelenlerin baş döndürücü asansörlerinde kapıcılar çalışıyor. Kapıcılar çok şişmanlar ve asla merdivenlerden çıkamazlar. Kapıcılar zayıfladıklarında gökdelenlerde çalışmalarına izin verilmiyor ama taksici ya da futbolcu olma şansları var.

Gökdelenler uzun gökdelenler ve kısa gökdelenler olarak ayrılırlar. Kısa gökdelenlerde uzun gökdelenlerden daha az tuvalet vardır. Kısa gökdelenlere "ev" de denir ama bahçelerinin olması yasaktır. Uzun gökdelenler çok fazla gölge yapıyorlar ama ağaçlarınkinden farklı bir gölge. Ben ağaçların gölgesini daha çok seviyorum çünkü güneş lekeleri vardır ve hareket de ediyorlar. Gökdelenlerin gölgesinde sadaka isteyen insanlar ve ciddi yüzler yayılır. Ağaçların gölgesinde Aziz Antonio böcekleri ve çayırlar yayılırlar.

Ben orada, babamın olduğu yerde, akşamüstünün son saatinde üzüntü yayılmalıdır, diye düşünüyorum. Örneğin babamın Graciela'nın, yani annemin çalıştığı gökdeleni ziyaret edebiliyor olmasını çok isterdim.

Sürgünler
(Avustralya'dan geliyordu)

Onu Meksika şehir havalimanında Küba Hava Yolları'nın bilet kontrol kısmında tanıdım. Üç bavulla Havana'ya seyahat ediyordum ve bagaj fazlasını ödemem gerekiyordu. Arkamda sırasını bekleyen beyefendi sadece küçük bir bavulla seyahat ediyordu ve bagajlarımızı beraber teslim etmeyi önerdi. Toplamda, hepsi izin verilen kırk kiloya gelecekti.

Tabii ki bu iyilik için minnettar *olduğumu belirterek kabul ettim ve Küba Hava Yolları'nın çalışanı dört bavulu da aldı ama benim birden ortaya çıkan velinimetim pasaportunu gösterdiğinde Uruguay belgeli olduğunu şaşırarak fark ettim. Ne resmi ne de diplomatikti, normal bir pasaporttu.*

Güldü, "Gerçekten şaşırdınız mı?" dedi.

"Evet" diyerek onayladım.

"Bunu size kahve içerken açıklayacağım."

Bir kahve içtik.

O sordu, "Siz Benedetti'siniz değil mi?"

"Evet, ama beni nereden tanıyorsunuz? Sizin yüzünüzü hatırlamıyorum."

"Mantıklı. Siz platformdaydınız ve ben de halkın içindeydim. Yetmiş bir seçim kampanyası boyunca sokak eylemlerinde pek çok kez sizi dinledim. Birleşik Cephe'nin son eylemini hatırlıyor musunuz, alan tamamen doluydu. O zaman siz konuşmadınız ama platformdaydınız. Seregni en son konuşmacıydı. Genel olarak çok güzeldi."

Sanırım o bilgileri bana güven duymam için veriyordu ama o durumda bunlara ihtiyacım yoktu. Samimiyetsiz olmayan, dürüst bir yüzü vardı. İsmini söyledi. Soy ismi farklıydı ama ben burada ondan Falco diye bahsedeceğim. Her halükârda bir Uruguaylı kadar gerçekti.

"Başlamak için size şunu belirtmek istiyorum ki, beş yıldır Avustralya'da yaşıyorum. İşçiyim. Ülkesine göre tesisatçı ya da muslukçu."

"Peki neden Küba'ya gidiyorsunuz?"

"Turist olarak. Gezi için. Küba'ya bir haftalığına giderek, bu büyük mutluluğu kendime vermek için iki yıldır para biriktirdim."

"Orası size ne hissettiriyor?"

"Ekonomik görünümünde iyi. Ama daha fazla bir şey yok. Diğer taraftan biliyorsun (sen diyebilirim değil mi?), Avustralya'ya göç sadece tam anlamıyla politik olmadı, aynı zamanda ekonomikti de. Bana bunun anlamının dolaylı olarak politik olduğunu söyleyeceksiniz. Evet, doğrudur ama genelde ekonomik göçmenler bu ilişkinin bilincinde değillerdir. Bu anlamda diğer yerlerden çok farklı olarak oldukça nankör bir sürgün oluyor. Bazen örneğin Olimaneros* müzik grubu geldiğinde

* Uruguaylı halk müzik topluluğu. (ç.n.)

bir ara veriliyor ve insanlar onları dinliyor; çünkü her şeye rağmen vatan meseleleri hareketli olmayı sürdürüyor. Ve yalnızca bu konular değil. Ağaçlarla, çiçeklerle, tepelerle, tarihsel figürlerle, sokaklarla, halkların gökyüzüyle, akşamüstüyle, nehirlerle, ölümle ilgili isimlerdi. Ama Olimaneros gidiyor ve biz kendi dışlanmamıza dönüyoruz. Avustralya'da doğulu takım adaları olduğumuzu söylüyorum çünkü gerçekte bütün dışlanmışlar, aileler ya da çiftler bir tür adacık gibiyiz, birleşip adalar bütünü inşa ediyoruz, hemen hemen rahat olan yalnızlıklarımızı da ama yalnız olmaya izin vermiyorlar. Bazıları Uruguay'da kalan ailelerine para gönderiyor ve bu işlerine ve yaşamlarına gerçek bir anlam veriyor."

"En azından ortama uyum sağlamayı Avustralyalı arkadaşlar edinmeyi denemiyorlar mı?"

"Bakın bu kolay değil Her şeyden önce dil engeli var. Tabii ki zamanla insan İngilizceyi öğreniyor ama bu noktaya vardığında artık dışlanmaya alışmış oluyor ve rutini değiştirmek zordur. Bunun dışında, Avustralya toplumu yabancı işgücüne ihtiyacı yoksa göçmenlerle fazla ilişki kurmuyor. Ben Avustralya'da pek çok eve girdim ama sadece muslukçu olarak ve eğer aile toplanmışsa alet edevat kutumla geçtiğim zaman otomatik olarak konuşmayı bırakıyorlar."

"Peki, Küba'ya gitmek neden seni bu kadar çok ilgilendiriyor?"

"Tam olarak bilmiyorum. Bu, birisinin küçükken ya da ergenken yapmak istediği büyülü şeylerden birisi gibi. Artık büyülenecek yaşta değilsin, diyeceksin. Bu büyük bir aşk gibi, biliyor musun? Bak şimdi, sana büyük bir aşk dedim ve şimdi bu kelimeyi yaklaşık beş yıldır telaffuz etmemiş olduğumu fark ettim. Orada, sadece kelime bilgisi kaybolmuyor, aynı zamanda acımasızca günlük hayatta kullanılan İngilizce kelimelerin içinde kayboluyoruz. Neyse, Küba'ya dönelim. Aslında altmış dokuz ve yetmişlerde ve biraz da yetmiş birlerde orada, Uruguay'da oldukça heyecanlandık ve ülkemizde de radikal bir değişimin

mümkünlüğüne inandık. Mümkün olmadı, en azından şimdilik uzun bir süre için. Ben de Küba gibi bir ülkeyi tanıma sabırsızlığının içine girdim, değişimin sonuna varabilmiş bir ülke olarak. Biraz bana sen söyle, sence Küba'da kalma olasılığım olabilir mi? Tabii ki çalışarak."

"Bekle bakalım orada kendini nasıl hissedeceksin. Örneğin insanları sevebilirsin, politik sistemle aynı fikirde olabilirsin ama iklim seni ezebilir. Dört mevsim yok, sadece yaz mevsimi var, kurak ve yağmurlu bir iklim. Kişisel olarak bu beni ilgilendirmiyor ama diğer Güney Amerikalıların o kadar sıcaktan ve nemden kasvet hissettiklerini *de biliyorum. Ne olursa olsun yedi gün, gerekli çabalar için az bir zaman, arada bir de hafta sonu olduğunu göz önünde bulundur."*

"Evet, tabii ki ama Kübalılar yabancı katılımcılara iyi gözle bakıyorlar mı?"

"Orada sen yabancı olmayacaksın. Latin Amerikalısın değil mi? Sorun daha karmaşık. Bir an için Küba'nın (şimdi kapılarını rahat olmayan her şeye açtılar) kapılarını, kendisini adamak için gelmek isteyen herkese açtığını düşünebiliyor musun? Montevideo'da, Buenos Aires'te, Santiago'da, La Paz'da, Puerto Principe'de oluşacak kuyrukları! Bir de kalınacak yer ciddi sorun olmaya devam ediyor."

"Bunu deneyebileceğime inanır mısın?"

"Tabii ki dene. Hiç bir şey kaybetmezsin."

Uçağa binmek için dünyanın bütün havalimanlarında olduğu gibi yumuşak ve anonim bir ses (her zamanki aynı sese benzer), bize sekizinci kapıya yaklaşmamız gerektiğini hatırlattı. Yolculuk boyunca sohbet etmeye devam ettik ve hostes (Küba Hava Yolları'nda onlara uçuş görevlileri deniyor) hafif bir kahvaltı bıraktığında Falco, "Ne inanılmaz. Bunlar diğer havayolu şirketlerinde çalışan oyuncak bebeklerden değiller, bunlar kadın, gördün mü?" diye yorumda bulundu.

Onu, dört bavulumuzu (biri onun üçü benim) aldıktan sonra Jose Marti Havaalanı'nda kaybettim. Falco gezinin geri ka-

lanlarına katılmak zorundaydı ve ben orada bekleyen bir kaç arkadaşla buluştum.

İki gün sonra ABD Menfaatleri Ofisi'ne karşı yürüyüş vardı. Peru Büyükelçiliği binlerce kişi tarafından işgal edilmişti. Şimdi konu başka: Guantanamo deniz üssündeki manevralar ve Kartele karşı tehditler.

Ben de yoldaşlarımla beraber Malecon'daki yürüyüşe katıldım. Küba'daki kaldığım zamanlarda çeşitli eylemlere tanık olmuştum ama hiçbir zaman böylesi etkileyici, kitlesel eyleme katılmamıştım. Yürüyüşün başlayacağı yer olan Rampa'ya varıp beklerken birden Falco'yu gördüm ve sadece on metre kadar bir uzaklık vardı aramızda.

Kalabalık çok sıkışıktı bu yüzden ilerlemek zordu. Bundan dolayı ona bağırdım: "Falco! Falco!" O en baştan benim seslenişimi duydu ama şüphesiz ki, Havana'ya vardıktan kırk sekiz saat sonra birisinin seni tanıması ve seslenmesi inanılmazdı fakat kader böyle. Eminin ki Küba'da onu tanıyabilecek tek kişi bendim ve işte oradaydı birkaç adım ileride.

Sonunda beni gördü ve çok şaşırmış gibiydi, sevinçle kollarını uzattı, birbirimize yaklaşabilmemiz on dakikamızı aldı. Bana sarıldı. Ne inanılmaz şey Che! Bir milyon insan var ve sen beni buldun."

Keyifliydi, "Cepheye karşı son eylemi akla getirmiyor mu?"

"Eh, burada daha fazlayız."

"Tabii ki. Ama ben şevki ve mutluluğu kast ediyorum."

Sonunda yürümeye başladık, önce yavaş yavaş sonra biraz daha hızlı. Birden suç ortaklığı gibi bir dirsek darbesi aldığımı hissetim.

"Bugün ilk adımı attığımı biliyor musun?"

"Neyin ilk adımı?"

"Burada kalmak için."

"Ya."

"Bana belirtilen ofise gittim (buradan gitmek isteyen bir sürü insanın olduğu yere). Cam kapıya geldiğimde *henüz yeni ka-*

patmışlardı. Sonra ben de kapıyı kapatmış olan görevliye işaretler yapmaya başladım ve o bana hayır anlamında işaretler yaptı. Bir dakikacık beni dinlemesi için ısrar ettim. Sonra aklıma bir şey geldi. Çantamda kâğıt vardı. Yoldaş kelimesini yazdım ve camdan kâğıdı gösterdim. Bu belki de onda merak uyandırdı çünkü kapıyı beş santimetre *kadar açtı ve bu karşılıklı olarak birbirimizi duymamız için yeterliydi.*

'Bugün daha fazla çıkış başvurusu almıyoruz, anlaşıldı mı?'

'Biliyorum ama ben bunun için gelmedim.'

'Öyleyse neden geldiniz?'

'Gezmek için buradayım. Turist olarak. Ve kalmak istiyorum.'

'Ne istiyorsunuz, ne?'

'Kal-mak.'

Çocuk (çünkü o bir çocuktu) buna inanamıyordu. Sonra da girebileyim diye kapıyı biraz daha açtı, Miami'ye sürülecek adayların protestolarını önleyecek kadar elbette.

'Kalmak istediğinizi mi söylediniz?'

'Evet, öyle' dedim.

Çocuk sınavdaymışım gibi derince bana baktı. Sonra bir defter aldı, bir sayfasını kopardı, bir isim yazıp bana verdi.

'Yarın gel, ama çok erken gel ve bu yoldaşı bul. O seninle ilgilenecektir. Ve iyi şanslar.'

Böylece yarın gidiyorum. Nasıl sence? Ya da burada dedikleri gibi: Sen ne düşünüyorsun?"

"Görüyorum ki, Kübalıların deyimlerine Avustralyalılarınkinden *daha iyi uyum sağlıyorsun."*

Yürüyüş ritmini hızlandırdı. Kısa bir süre sonra ayrıldık ve bir süre sonra onu gözden kaybettim. Tam olarak ABD Menfaatleri Ofisi'nin karşısından geçiyorduk (camlarda hiç kimse görünmüyordu). Onu tekrar gördüğümde biraz daha gerideydi. Montevideo'lu sert aksanı ve gür sesiyle o neşeli kalabalıkla slogan atıyordu: "Pinpon dışarı, solucanlar aşağı."

Diğeri
(İstemek, iktidar, vb.)

Rolando Asuero çok net bir şekilde o sabah Manolo'nun Kişisel Vizyon ve Ulusal Gerçekliğe Genel Bir Bakış ve Diğer Denemeleri üzerine yorumlar yaparken, Silvio'nun sen bir üfürükçüsün diye mırıldanışını hatırlıyordu. Ama Manolo dudaklarını sıkarak istersen bırak bitireyim, dedi. Bu yüzden sadece yarım saat konuşmuştu. Ve Silvio bitirmesine izin vermişti. Şişko Manolo son noktayı koyduktan sonra, "Şimdi ne düşünüyorsun" dedi. "Sen bir üfürükçüsün." Silvio katı bir şekilde ısrar etmişti ve neredeyse yumruklarla bitiyordu. Ama Santiago ve o, Rolando'ya hemen müdahale etmişlerdi, üstelik Maria Del Carmen ve Tita sinirlice güveç yapıyorlardı, Graci-

ela her zaman daha sert ya da daha dengeli ya da daha edepliydi. Silvio ve Manolo tekrar oturdular ve Silvio, Mate'yi çıkardı, çubuğundan birkaç yudum çekti. Çevreden bu yudumlar duyuluyordu Manolo'nun tezinin çok kesin olduğu belliydi ama çok da yıkıcıydı. Silvio daire içindeydi. Evet öyleydi, çevrelenmiş ve çıkışsız ama Manolo onu önemsedi. Çıkar ve gücü olanlar asla durmayacaklardı. "Hayal kurmayın çocuklar. Bu, hayatta kalmak şartıyla bölünerek azalan İskandinav burjuvazisi değil. Bunlar askeriyeye müracaat edecekler, askeriye sonra onları ezse bile. Anayasalcılar mı? Yasacılar mı? Üniforma kullanmak veya keple saçı kapatmak edepten mi ya da utançtan mı? Saçmalamayın, zengin yurttaşlar. Bunların mükemmel geçmişi bizi ne az ne çok Guatemalalılarmışız gibi vuracak ve tasfiye edecek. Veya onlarla sadece siyasi tartışma yapılmayacak bir alanda savaşmak gerekir. Maçta savaşmak gerekir ve onlara gol atmak gerekir. Bölgenin dışından olsa bile."

Bu mecaz, bu bölümden sonra birden ilgilenmeye başlayan Santiago'nun çok hoşuna gitmişti ve Manolo her şeyi aynı çantaya koyarak öfkeyle ayıplıyordu (tango söylüyoruz: *bir sinek bir* servi *gibiyse**) çünkü tutkuyla değişim olmasını isteyen o idi. Onu araçlar çok fazla ilgilendirmiyordu. Eğer İsa yardım etmezse şeytan yardım eder, temel olan buydu. Silvio marjinal bir ironiyle, "Bana da öyle geliyor" dedi.

"Peki, sen onları yerinden edeceğimize inanıyor musun" dedi Santiago. Manolo, çekinmeden "Hayır" diye cevapladı sanki geleceği satıyormuşçasına mutlu bir şekilde.

"Hayır, hayır yapamayacağız; bizleri dağıtacaklar, bizleri hapsedecekler, bizleri yoğuracaklar ve bizleri tasfiye edecekler."

Sonra Silvio şaşkınlık ve ironi arasında gidip gelen sorular soruyordu. O, Rolando şüphecilikle kaşlarını kardırmıştı. Konuşmanın dinamikleri çatlıyordu, hemen hiçbir şey yoktu gö-

* Tangonun adı: *Y a mi que?* (Peki benim ne umurumda?) Söz: Catulo Castillo, Müzik: Anibal Troilo. (ç.n.)

rünürde ama diğerlerine göre onun zaferi, Pirus'un* zaferi oldu. Kazanacaklar ve zaferle ne yapacaklarını bilemeyecekler. Belgelerde kazanacaklar ve halkı kaybedecekler (kadınlar bölümünden alkışlar), kesinlikle kaybedecekler. Provakatif bir ifadeyle Silvio'ya bakıyorlardı hâlâ, "Üfürdüğüme inanmaya devam mı ediyorsunuz?". Birisi "belki de hepimiz böyleyiz" dedi biraz yumuşatmak için ve Manolo ayağa kalktı nazikçe ona sarıldı. Ahtapot gibi sekiz dokunaçları ile onu sardı. Bu esnada Maria Del Carmen ve Tita iki gökkuşağı gibi gerilemişler ve gözyaşları arasında gülüyorlardı. Ama Santiago alışılmışın dışında ciddiydi ve konuşmayı sürdürdü, "Kavga sadece ahlaki oldu, beni ilgilendiren şey ise etik bir kazanım sağlanması. Ben bu çekişmeye girseydim gerçek kazanan olmak isterdim". "İnanılmaz Che" dedi Manolo, "hepimiz gerçek kazananlar olmak isterdik, sadece istemek değil aynı zamanda yapabilmek". Silvio tekrar ateşlendi, o anda Manolo'nun konusunun çok geniş olduğunun farkına varmıştı, "Olan şey ne istemek ne de yapabilmek, becerebilmektir". Kadınlar bölümünde gülüşmeler ve yükselen sesler: "İtalyan makarnası hazırdı", "ne kadar erken", "bakalım ne olacak", "karnım mate ile dolu", "olan şey şu, sizler tartışarak ısıtıyorsunuz ve iki termosu içtiğinizi fark etmiyorsunuz, rahatlayın beyler makarnalara, hadi makarnalara", "bu horoz ayini gibi, sansasyonel" ve "sen devrimden sonra İtalyan makarnalarının yapılmaya devam edeceğine inanıyor musun?"

* MÖ 280 ve MÖ 279 yıllarında Grek kolonisi Tarentum Kralı Pirus Roma'ya saldırır ve ne pahasına olursa olsun savaşı kazanmak için her şeyini feda eder. Pirus'un bu zaferin ardından "Tanrım, bir daha böyle bir zafer verme" dediği söylenir. Pirus Zaferi aslında *yenilmeye mahkûm galibiyetleri* anlatmak için kullanılır.

Don Rafael
(Tanrı aracılığıyla)

Gözleri kapatmak... Gözlerimi kapatmayı sonra yılların getirdiği geç kalmış ışıkla ama artık bende olmayan o canlılıkla beraber yeniden açmayı ve yeniden başlamayı nasıl isterdim. Tanrı dişleri olmayana ekmek veriyor kuşkusuz ama önce dişleri olana da açlık veriyor. Tanrının güzel bir tuzağı bu. Her şeyden sonra, popüler atasözleri, ilahi özgeçmiş gibi bir şey oldu.

Tanrı'nın silahı İsa oldu: Güç ve öfke.

Tanrı onları yarattı ve onlar birleştiler: Komplo ve taciz.

Tanrı'nın olanı Tanrı'ya vermek ve Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek: Bölmek ve değerlendirmek. Tanrı'nın emrettiği gibi: Kibir ve imparatorluk.

Tanrı yükseldi: İlgisizlik ve küçümseme.

Tanrı'ya dua edildi ve tokmak verildi: Polis, ordu, ölüm birlikleri vb.

Tanrı isterse: Her şeyi yapabilir.

Tanrı bizi özgürleştiriyor ve koruyor: Yeni sömürgecilik.

Tanrı ne taşla ne de sopa ile cezalandırıyor: Yücelik işkencesi.

Tanrı yanımda olsun: Kötü arkadaşlıklar.

Gözleri kapatmak fakat kötüleşen kâbuslarım için değil, bazı şeylerin dibine dokunmak için. Orada görüntüler, güzel sözler var ve onlar sadece benim için. Her biri ne anladığım ne de dikkat ettiğim ilahi şeyler gibi. Ve geriye dönülmüyor. Öğrenilen toparlanabiliyor ama çok az yararlanılıyor.

Gözleri kapatmak ve onunla karşılaşmak için açmak. Onlardan hangisiyle? Birisi bir surat. Diğeri karın. Bir diğeri de bakıştan ibaret. Daha kaç tane? Aşkta ne komik pozisyonlar ne görgüsüzlük ne de müstehcenlik vardır. Komik, rüküş ve müstehcen olan aşk da değildir. Bir de normlar, bir de gelenek...

Birden, geçmiş şatafatla geri dönüyor, neden bilmiyorum. Sahip olduğum vücudum, soluduğum hava, beni aydınlatan güneş, dinlediğim öğrenciler, ikna ettiğim kasık kemiği, alacakaranlık, koltukaltı, başı düşen çam ağacı.

Geçmiş şatafatla geri dönüyor ama sadece hayal kırıklığı yaratıyor. Çünkü var olan yoksul ve sefil; sadece bir şey var kazanılan; var olmak uğruna verilen savaş. Neredeysem oradayım. Bu sürgün nedir, başka bir başlangıç mı? Bütün başlangıçlar gençtir. Ve ben yeniden başlayan ihtiyar, tekrar gençleşiyorum. Dul olmanın, emekli öğretmenliğin, kelime arşivinin ölçeği bu. Yeniden gençleşmeye mahkûmum. Aptallar son besi olduğunu söylerler. Ve ben zayıfım, kahrolası. Benim memleketimde sıska derlerdi ama o zaman da zayıftım. Sıskalıktan zayıflığa, bu Amerika büyük vatan. Ve tutuklu oğlum. Üzücü bir şekilde tutuklu; çünkü kendisini dinamik, iyimser, hayat dolu hissediyor ve bu tekil ruh hali için çok fazla nedenleri yok. Duygularımı bombalıyorlar. Neredeysem oradayım ve o neredeyse orada.

Zavallı oğlum. Onunla yer değiştirebilseydim. Ama beni kabul etmezler. Ben yeterli derecede nefret dolu değilim. Onları yok etmek, silahsızlandırmak ve yenmek istemedim. Oğlum bunları istedi ve başarısız oldu. Keşke onun çıkabilmesi için içeri girebilseydim, belki çok kötü geçmezdi günlerim. Altmış yedi yaşında olan bana işkence yapmazlardı herhalde. Neyse, asla bilemeyiz. Ve orada da gözlerimi kapatırdım ve böylece parmaklıklardan özgürleşirdim. Bazı şeylerin kalbine dokunabilirdim. Ama hayır. Ben neredeysem oradayım ve o neredeyse orada. Gözlerimi kapatınca oğlumu görmek ama gözlerimi açınca onu, o kadını görmek... Hangisini? Büyük ihtimalle gemideki kadını. Ya da ağaçtakini? Ya da kuştakini? Tanrı onları yarattı ve onlar ayrıldılar. Tanrı'nın yerinde olsaydım ağaçtakinin kesinlikle görünür olmasını emrederdim. Ama Tanrı değilim ve Lidya gerçek oluyor.

Yaralar ve Bereler
(Korkunç bir korku)

Graciela ikinci dönem hakkındaki rapora son noktayı koydu. Makineden yedi kopya ile orijinalini almadan önce derin bir nefes aldı. Ofiste kimse kalmamıştı. Fazladan üç saat çalışmıştı. Bunu para alacağı için yapmıyordu çünkü şef telaş içindeydi, ayrıca iyi bir insandı ve yarın ikinci dönemin raporunu teslim etme görevi ona verilmişti.

Kalan otuz üç sayfayı da birleştirdi. Yarın sabah ilk iş olarak orijinalini ve kopyalarını sekiz dosyaya dağıtacaktı. Şimdi oldukça yorgundu. Her şeyi ikinci çekmeceye bıraktı, daktilonun üstüne plastik örtüyü koydu ve siyah karbondan kirlenen ellerine baktı. Bir dakikalığına banyoya girdi, özenle ellerini

yıkadı, tarandı; dudak kalemini önceki rengin üstüne sürdü, kurumuştu ve donuktu. Kendine gülümsemeksizin aynaya bakıp daldı, sonra sanki ne kadar yorulduğunu bilmek istercesine basitçe ve sorgular ya da sorar halde yavaşça kaşlarını kaldırdı. Bir an henüz boyadığı dudaklarını birleştirdi ve zararsız bir puflama çıkardı, sonra çalışma masasına döndü; ilk çekmeceden çantasını aldı, askıdaki mantosunu indirip giyindi. Kapıyı açtı, koridora çıktı ama ışığı söndürmeden ve kapatmadan önce içeriye bir göz attı. Her şey düzenliydi.

Asansörün kapısını açtığında şaşırdı. Kimseyle karşılaşmayı beklemiyordu ama Celia oradaydı. O da şaşırdı.

"Seni görmeyeli yüzyıllar oldu. Bu saatte ofiste ne yapıyorsun?"

"İkinci dönemin raporunu bitirmeliydim. Ve çok uzundu."

"Şefine çok fazla ayrıcalık tanıyorsun. Bir gün onunla yatarak tamamlayacaksın işini."

"Hayır, sakin ol. Tipim değil. Ama iyi bir insan. Üstelik benden bu işi yapmamı o istemedi. Ve bütün bunların dışında, ofiste benimle değildi."

"Canım bu kadar açıklama yapma bana, şakaydı."

Sokağa çıktılar, sisliydi ve otomobil şoförleri aşırı öfkeliydi.

"Çay içmek ister misin?"

"Çay mı, kesinlikle hayır. Ama belki birer kadeh bir şeyler. Otuz dört sayfalık yedi kopyadan sonra bir içki bana iyi gelecek."

"Bu hoşuma gitti. Yaşasın kaçamaklar."

Cam kenarına oturdular. Yan masadaki genç ve süslü bir adam onlara kaçamak bir bakış attı.

"Neyse" dedi, alçak sesle, "görünüşe göre hâlâ bakışlara layık görülüyoruz."

"Bu seni tahrik mi ediyor, bunaltıyor mu?"

"Bilmiyorum. Daha çok ruh halime bağlı, bir de neden olmasın bakanın görüşüne bağlı."

"O zaman özellikle bu adam seni tahrik ediyor."

"Hayır."

"Neyse ki..."

Garson yavaşça iki kadehi bıraktı.

"Sağlığına."

"Sağlığına ve özgürlüğe."

"Tamam. Şimdi tamamlandı."

"Ve üstelik sanırım bu cümle Artigas'ın* sözü."

"Görüyor musun, nasıl da biliyorsun?"

"Yıllarca benim yaşadığım gibi Santiago'nun yanında yaşamış olsaydın, Artigas konusunda sen de alim olurdun. Santiago'da Artigas bir takıntıydı."

Celia içkisinden zevkle bir yudum aldı.

"Ne haberler var sende?"

"Her zamanki şeyler. Düzgün olarak yazıyor, bir şeyden dolayı cezalandırılmadıkları zamanlar, ruh hali iyi."

"Peki, bırakacaklarına dair herhangi bir umut var mı?"

"Nedenler olacaktır. Ama umutlar çok değil."

Bu saatlerde sokak çok büyüleyici değildi. İki kadın bir süre sessiz kaldılar, otomobillere bakıyorlardı, tepeleme dolu olan otobüslere, ayrıca köpekli bayanlara, açıklayıcı efsaneleri ile dilencilere, yırtık pırtık giysilerle çocuklara, yakışıklı delikanlılara ve polislere. Bu muhteşem rutini ilk bozan Celia oldu.

"Peki, sen nasıl hissediyorsun? Bu kadar uzun bir ayrılığa nasıl dayanıyorsun?" Bir an duraksadı. "Eğer istemiyorsan cevap verme."

"Aslında cevap vermek isterdim. Sorun, bir cevabımın olmaması."

"Nasıl hissettiğini bilmiyor musun?"

"Düzeni bozulmuş, yolunu şaşırmış, güvensiz hissediyorum."

"Bu mantıklı değil mi?"

---

*. José Gervasio Artigas *(okunuşu: Hose Hervasyo Artigas)* (d. 19 Haziran 1764 - ö. 23 Eylül 1850) Uruguay'ın ulusal kahramanı. Uruguay bağımsızlığının babası olarak da bilinir. Latin Amerika'da ilk toprak reformunu hazırlayan kişidir. (Wikipedia)

"Olabilir fakat senin ikinci soruna cevap vermek istediğimde bu bana o kadar da mantıklı görünmüyor. Ayrılığa nasıl dayandığım sorusuna."

"Ne oluyor?"

"Basitçe olan şey dayanıyorum. Ve oldukça basit bir şekilde, bu da normal değil."

"Seni anlamıyorum Graciela."

"Sen de biliyorsun Santiago ve ben çok iyi bir çifttik. Siyasette de her zaman aynı görüşlerde olduğumuzu da biliyorsun. İkimizde aynı yerdeydik. O hapiste, ben burada olmama rağmen. Onu götürdüklerinde buna dayanamayacağımı düşünüyordum, bizim birliğimiz sadece fiziksel değildi. Maneviydi de. İlk zamanlarda ona nasıl ihtiyaç duyduğumu bilemezsin."

"Artık duymuyor musun?"

"Bu o kadar basit değil. Onu sevmeye devam ediyorum. On yıllık mükemmel bir ilişkiden sonra onu nasıl sevmem? Ve tutuklu olması bana çok korkunç geliyor. Ve Beatriz'in eğitimi için onun yokluğunun ne anlama geldiğini de biliyorum."

"Evet, bunların hepsi dengedeki terazinin kefesinde. Peki, diğeri?"

"Sorun, bu zorunlu ayrılığın onu daha da duygusallaştırması ve beni tam aksine dayanıklı yapması. Birkaç kelimeyle bunu sana şöyle söyleyeyim (bu, kendime itiraf edene kadar hiç kimseye söylemediğim bir şey): Her seferinde ona daha az ihtiyaç duyuyorum."

"Graciela!"

"Bana ne söyleyeceğini biliyorum. Bunun adil olmadığını. Çok iyi biliyorum. Bunu bilmeyecek kadar aptal değilim."

"Graciela."

"Ama kendimi kandıramıyorum. Onu çok etkilemeye devam ediyorum ama herhangi bir yoldaşı gibi, karısı gibi değil. O benim vücudumu özlüyor (mektuplarında her zaman bunu anlamamı sağlıyor) ve ben aksine onun vücuduna bir ihtiyaç

hissetmiyorum. Hissettiklerim bunlar. Nasıl ifade edeyim? Suçlu. Çünkü aslında bana ne haltlar olduğunu bilmiyorum."

"Bir açıklaması olabilir."

"Tabii ki başka birisi var diye düşünüyorsun. Ama yok."

"Emin misin?"

"Henüz yok."

"Neden *henüz*'ü ekledin?"

"Çünkü her an birisi olabilir. Söylediğim şudur ki, Santiago'nun vücuduna bir ihtiyaç hissetmiyorum, benim vücudumun durgun olması anlamına gelmiyor bu. Celia, hiç kimseyle sevişmeyeli dört yıldan fazla oldu. Bu sana çok abartılı gelmiyor mu?"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum."

"Tabii ki senin yanında Pedro var ve her şey iyi gidiyor, neyse ki. Dört yıl boyunca onu görmeden ve ona dokunmadan, onunla aranda görüş ve dokunma olmadan geçirseydin, sana ne olabileceğini bilir miydin?"

"Bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum."

"Senin olmayan bir karşılaşma ile yüz yüze gelmeyi inkâr ediyor olman bence iyi. Ama ben bana ne olduğunu biliyorum. Bilmek dışında bir çarem yok. Sana şunu temin edebilirim ki kolay değil, hoş ve rahat da değil."

"Bunu Santiago'ya yavaş yavaş her mektupta anlatmayı düşündün mü?"

"Tabii ki düşündüm. Ve bu bana delicesine bir korku veriyor."

"Korku mu? Neden?"

"Onu yıkmaktan. Kendimi yıkmaktan. Benim bildiğim bir tek bu."

Duvarlar Arasında
(Tamamlayan)

Senin haberlerini almak, pencere açmak gibi. Bana senden bahsetmen, Beatriz'den, İhtiyar'dan, işten, şehirden bahsetmen. Hepsi için hazır saatlerim var, böylece herhangi bir anda hayal gücümü düzenleyebiliyorum: Graciela şimdi daktilo yazıyor olacak ya da İhtiyar şu anda dersini bitiriyor olacak veya Beatriz zar zor kahvaltısını yapıyordur çünkü okuluna geç kalmıştır.

İnsan sabit bir çaresizlik yaşadığında, elde etmesi olası olan zihinsel hareketlilik bu durumlarda etkileyici oluyor. İstenilen şekilde genişleyebiliyor veya geleceğe doğru baş döndürücü bir şekilde uzatılabiliyor yahut geriye uzanan bir yürüyüş ama

en tehlikelisi bu oluyor çünkü orada hatıralar var, bütün hatıralar, iyiler, sıradanlar ve lanetliler. Orada aşk var, yani sen varsın, büyük sadakatler ve büyük ihanetler. Orada birisinin yapabilecekleri ve yapmadıkları ve tabii ki yapmayabilecekleri ve yaptıkları. Seçilen yolun kavşağı yanlıştı. Ve orada film başlıyor işte, yani başka bir yol seçilmiş olsaydı hikâye başka olacaktı. Çeşitli sıkıntılardan sonra proje başarısız oluyor ve seçilmiş olan yolun o kadar hatalı olmadığını düşünüyorsun, böylece aynı kavşakta bugün de aynı seçimi yapabilirsin. Tabii ki değişik biçimlerde. Daha az içtenlikle. Daha fazla dikkatle ve şüphelerle. Fakat temel rota, evet, devam ediyor. Beyazdaki bu büyük boşluklar, umutsuzluk bölgesinin ortak yönleri ama başka bir tercihte de fayda var. Son ve sondan önceki zamanlarda, zorunlu hapisten önce her şey o kadar hızlı gelişti ve onca gerginliğin arasında o kadar dizginsizce ilerledi ki, alınması gereken bir dolu kararı düşünmek ve attığımız adımları değerlendirmek için ne şevk ne de zaman vardı. Şimdi, evet zaman var, oldukça fazla zaman, oldukça fazla uykusuzluk mevcut. Bu meditasyon, gecikmişlik, olgunlaşma, yararsızlık ne için peki? Üstelik işe de yarıyor. Bu boş ve işe yaramaz zamanın tek avantajı olgunlaşma olasılığıdır. Kendi sınırlarını tanımak, kendi gücünü ve güçsüzlüklerini görmektir. Bu noktada özgün şartlarda sana bir şeyden bahsetme cesaretini göstermekiçinbuanalizi derinleştirmekistiyorum: Kâbuslarımdan beş yıllık bir plan yapamıyorum. Evet, uyanıkken rüya görebiliyorum ve bölümleri seçebiliyorum. Böylece dağılıyorum, parçalanıyorum ne istediysem ve ne istiyorsam, ne yaptıysam ve ne yapacaksam çünkü bir gün bir şeyler yapmak için dönebileceğim, sence de öyle değil mi? Bir gün bu garip sürgünü terk edeceğim ve yeniden dünyaya ait olacağım değil mi? Ve farklı birisi olacağım, sanırım daha iyi birisi ama asla olduğum veya şu anki düşmanımı tamamlayandan olmayacağım, daha iyisi olacağım. Evet, senin haberlerini almak pencere açmak gibi ama o zaman bende de zapt edilemez pencereler açma is-

teği oluyor. Bu belki çok daha ciddi delilik olabilir, yani şu kapı açma isteği. Bununla beraber, bu kapının arkasını görmek için tutukluyum ve onun arkası, sert ve ikna edilemez, hatta çok somut ama iyi bir tartışmadan, iyi bir nedenden asla daha sağlam değil. Senin haberlerini almak pencere açmak gibi ama henüz kapı açmak gibi değil. Belki pek çok kez kapı kelimesini söyledim ama burada, bu kelimenin neredeyse bir takıntı olduğunu anlamalısın, parmaklık kelimesinden çok daha fazla bir takıntı olduğu gibi görünüyordur sana. Parmaklıklar orada gerçek varlık, bütün büyüklüğünün azmiyle anlaşılıyorlar. Parmaklıklar tam olarak olduklarından farklı bir şey olamazlar çünkü açık parmaklıklar ve kapalı parmaklıklar yoktur. Tam tersine bir kapı pek çok şeydir. Kapalı olduğunda bu kapanıştır, yasaktır, sessizliktir, öfkedir. Açık olmuş olsaydı (teneffüs için değil, bir iş için de değil ya da yaptırım için de değil; kapalı olmasının pek çok başka nedenleri vardır herkes için) gerçekliğin, sevgili insanların, sokakların, tatların, kokuların, seslerin, görüntülerin ve özgür olmanın teması ile gerçekliğin kurtarılmasını sağlayabilirdi. Örneğin senin ve senin kollarının ve senin ağzının ve senin saçlarının ve ah durmayacak bir sürgü ile dönüp gidenlerin kurtuluşu olabilirdi. Ama kesin olan şey şu ki, kapı kelimesi burada çok karışıyor hem de kapının arkasında bekleyen bütün diğer kelimelerden daha çok. Çünkü hepimiz biliyoruz ki, "çocuk, kadın, arkadaş, sokak, yatak, kahve, kitaplık, meydan, stadyum, sahil, kapı, telefon" gibi kelimelere varmak için kapı kelimesini aşmamız gereklidir. Ve bu her zaman bize kapının arkasını gösteriyor ve o bize müritçe, sekter, zalim ve sert olarak bakıyor; bize hiçbir söz, hiçbir umut vermeden ve her zaman suratlarımıza kapatarak bakıyor. Üstelik daha fazla bizi yenmesine izin vermiyoruz. Biz de kapının kapanışına karşı kendi kampanyamızı organize ediyoruz; alıcı ve sansürcü için oto sansürlerimizi alışkanlıkla sürdürerek ama biraz daha fazla cüretkâr halde, kağıda ve onun sınırlarına sığmayacak kadar özgür monologlarımızı içeren

mektuplar yazıyoruz. Bazen kendi iskambilimiz ve satrancımız oluyoruz ama her zaman değil. Fakat gelecek ile oynama hakkımız var ve tabii ki bu şans oyununda her zaman bir kartı elde tutuyoruz. Ya da günlük hayat oyununda boşuna harcamayacağımız, orijinal ve gizli bir şah mat hamlemizi muhafaza ediyoruz. Müzisyenlerden de konuşuyoruz; sıra arkadaşımı ya da beni müzikle başka yere götürmüyorlar. Ama yalnızken ya da başka birisiyle örneğin gösteri sahnelerimdeki çeşitli şeyleri hatırlayabiliyorum. Ve böylece anlatıyorum veya en fazla inzivaya çekilmiş şeyleri anlatıyorum. Solis'te, Maurice Chevalier'i gördüm ve dinledim, çok savaşçı bir tipti ama hâlâ iyi huylu ve onun tarih öncesi şakalarından her birini söylediğinde, hepimizin inanmasını sağlar gibi sevimliydi. Meydanda Louis Armstrong'u gördüm ve dinledim ve hâlâ onun kısılmış sesiyle insanlığı ikna edebileceğini düşünüyorum. Soriano Sokağı'nın İspanyol merkezinin neresine düştüğünü bilmiyorum. Charles Trenet'i gördüm ve dinledim, herkes yemek odasındakilere benzeyen sandalyelerde oturuyordu ve bizler yerde oturan çocuklardık ve o Fransız, biraz nazik ama yetenekli haliyle yıllar sonra adının *La mer* veya *Bonsior jolie madame* olduğunu öğrendiğim şarkısını bizlere söylüyordu. Marian Anderson'u gördüm ve dinledim ama hatırlamıyorum Sodre'de mi yoksa Solis'te miydi. Ama o kocaman ve tatlı mı tatlı siyah kadının saf ve temiz portresi bende ırkının trajik varsayımının bir damgası gibi yerleşmişti. Çok sonra Robbe Grillet'i gördüm ve dinledim, anlatılan hikâyelerin en önemlilerinden biri olan Camus'nun *L'etranger*'ından söz ediyordu. Mercedes Sosa'yı gördüm ve dinledim, Durazno Sokağı'nda, Zitlovsky'de neredeyse kaçak ve tek söylüyordu. Roa Bastos'u gördüm ve dinledim, belli etmeyen bir mütevazılıkla utangaç bir seyircinin önünde söylüyordu. Ölmesinden birkaç ay önce Ezequiel Martinez Esrada'yı gördüm ve dinledim, hatırlamadığım bir konu üzerinde yapılan konferansta konuşuyordu, oysa benim dikkatim onun kuru, kederli, sıska yüzünün üzerine yakışmamış ol-

masmdaydı. O ise sadece acılı bakışları olan gözlerindeki yaşam için talepkârdı. Neftali Ricardo Reyes'i gördüm ve dinledim; şakacı, ironik, kibirli bir incelikle ve şairlikle kara adanın hatıralarındaki bir ilahi gibi harman savuruyordu. Sonra diğer adayı gördüm ve dinledim, canlı bir halk arasında coşkulu ve beklenmedik bir konser şeklindeydi çünkü pek çokları için şaşkınlık vericiydi. Çocukluk, gençlik ve büyüklük hatıraları işte; ama şüphesiz ki, hepsi benim hatıralarım. Veyahut perdeyi kaldırdığımda çok ilginç bir şekilde taktir edilecek gibi ben çıkıyorum ve ben kendimi alkışlıyorum ve bir daha, bir daha diye talep ediyorum.

Sürgünler
(Antredeki adam)

Her zaman Bolivya tarihini bir ülser gibi açan, pek çok askeri darbelerden birinin zaferinin arkasından Uruguay'a sürgün (o zamanlar sürgün deniyordu) olarak geldiğimde, yirmi yaşlarında olan Doktor Siles Zuazo'yu Montevideo'da tanımıştım. O zamanlar basılmış birkaç kitabım vardı ve büyük bir emlak *şirketinin muhasebe bölümünde çalışıyordum.*

Bir akşamüstü masamdaki telefon çaldı ve ciddi bir ses "Siles Zuazo konuşuyor" dedi. Önce şaka olduğunu düşündüm ama bununla beraber küçük de olsa bir ihtimal daha var diyerek temkinli olmayı seçtim ve kapatmadım telefonu. Yine de şaşkınlığımdan kurtulamamıştım fakat birden o beni bütün bu şüphe-

lerimden kurtardı. Buluşma için Otel Nogaro'ya davet etti. Bolivya'dan, iktidarı ele geçiren milislerden bahsedeceğini düşündüm ama bu, neden özellikle beni seçtiğini açıklamıyordu. Fakat yanılmıştım.

Birkaç yıl önce Marcel Proust ve suçluluk duygusu üzerine bir deneme yayınlamıştım. Siles Zuazo benimle Proust ve diğer edebi konular üzerine sohbet etmek istiyordu. Karşısında oturduğum kişi, *pek çok arkadaşım tarafından bana anlatılmış üstün medeniyet değerleri olan, son derece kültürlü ve kesinlikle bir çağdaş edebiyat okuyucusuydu.*

Proust'tan konuştuk, tabii ki tostlarla beraber çayımızı içerken. Sadece çöreklerimiz eksikti. Politika konusuna pek az değindik, biraz da benim sorularım sayesinde fakat o, bunun aksine edebiyattan konuşmak istiyordu ve kesinlikle çok akıllıca ve kavrayışlı şeyler söylüyordu.

İlk karşılaşmadan sonra Nogaro'da birkaç kez daha çay içtik. Yaptığımız muhabbetleri çok hoş ve sakin birer anı olarak saklıyorum. Kısa bir süre sonra Montevideo'yu terk etti ve tekrar değişmez olan Bolivya'nın dalgalanan politikalarına ve mücadelelerine girdi.

Çok uzun yıllar onu görmedim ama onun yorulmaz politik görevlerini takip ettim. Yağmurlu ve kapalı bir gecede, Buenos Aires'te, 1974 yılında, sanırım Paraguay Sokağı'ydı, yağmurdan kaçarak bir yerlere sığınmaya çalışarak ilerliyordum ve orada bir girişin karşısında koşarak geçen, sağanaktan kurtulmaya çalışan başka bir adamı, tam o anda tanır gibi oldum.

Geri döndüm Doktor Siles'ti. O da beni tanıdı.

"Size de sürgünlük kısmet olmuş."

"Evet doktor. Montevideo'da konuştuğumuz zaman, bu neredeyse imkânsız gibiydi değil mi?"

"Evet, imkânsız gibiydi."

Alacakaranlıkta o gülümsemesini seçemiyordum ama öyle olduğunu tahmin ediyordum. "Bu beklenmedik sürgününüzde siz şimdi hangi etaptasınız?"

Biraz utançla cevap verdim: " Üç numara."

"O zaman çok ıstırap vermiyordur. Ben on dördüncü de devam ediyorum."

O gece Proust'tan konuşmadık.

Beatriz
(Bu ülke)

Bu ülke benim ülkem değil ama oldukça seviyorum. Benim ülkemden daha az mı yoksa daha fazla mı seviyorum bilmiyorum. Çok küçükken geldim ve nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Benim ülkemle arasındaki farklardan birisi orada "atlay" vardı ve burada tam tersine "atlal"* var. Ama hepsi kişniyorlar. İnekler mö'lüyor ve kurbağalar da vırak'lıyor.

Bu ülke benimkinden çok daha büyük çünkü benimkisi küçücük. Bu ülkede büyük babam Rafael ve annem Graciela ve diğer milyonlar var. İnsanın bir ülkede milyonlarla beraber ya-

* Atlar kelimesinin telffuzunda iki ülke arasındaki lehçe farkından söz ediyor (ç.n)

şadığını bilmesi çok hoş. Graciela beni şehir merkezine götürdüğünde sokaktan bir sürü insanın geçtiğini görüyorum. O kadar çok, o kadar çok insan geçiyor ki, bu ülkenin bütün milyonlarını artık tanımam gerekiyormuş gibi geliyor bana.

Pazar günleri sokaklar neredeyse bomboş oluyor ve ben de cuma günü gördüğüm bütün o milyonların nereye girmiş olacağını soruyorum. Büyük babam Rafael insanların pazar günleri dinlenmek için evde kaldıklarını söylüyor. Dinlenmek uyumak demektir.

Bu ülkede çok uyuyorlar. Özellikle pazar günleri milyonlar uyuyor. Eğer uyuyan birisi, bir saatte dokuz kere horluyorsa (benim annem on dört kere horluyor) bu da şu demektir, her milyon saat başı dokuz milyon kere horluyordur ya da horlamalar yayılıyordur.

Ben bazen uyuduğumda rüya görüyorum. Neredeyse her zaman bu ülkeyi rüyamda görüyorum ama bazı akşamlar kendi ülkemi görüyorum. Graciela bunun mümkün olmadığını söylüyor çünkü kendi ülkemi hatırlayamazmışım. Ama rüya gördüğümde, evet hatırlıyorum, her ne kadar Graciela, benim onu kandırdığımı söylese de. Ama kandırmıyorum.

Rüyalarımda babamın beni elimden tutarak Villa Dolores'e, burası hayvanat bahçesinin adı, götürdüğünü görüyorum ve bana maymunlara vermem için fıstık alıyor. Ayrıca o maymunlar buradaki hayvanat bahçesinin maymunları da değil çünkü buradakileri çok iyi tanıyorum ve onların eşlerini hatta çocuklarını da. Rüyalarımdaki maymunlar, Villa Dolores'tekiler ve babam, "Bana şu parmaklıkları görüyor musun Beatriz, ben de böyle yaşıyorum" diyor. Ardından bu ülkede ağlayarak uyanıyorum ve Graciela, "Tatlım bu sadece bir rüya" demek için yanıma gelmek zorunda kalıyor.

Kendi kendime, bu ülkede olan milyonlarca insanın arasında, örneğin babamın olmamasının çok üzücü olduğunu söylüyorum.

Yaralar ve Bereler
(Uyanık hayal görmek)

"Görüyorsun işte, bu yüzden yalnız gelmeni istemiyorum."
"Ne yaptım?"
"İkiyüzlülük yapma."
"Ama ne yaptım?"
"Kırmızı ışıkta karşıya geçecektin."
"Hiçbir araba gelmiyordu."
"Evet, geliyordu Beatriz."
"Ama çok uzaktaydı."
"Şimdi geçelim."
Süpermarketin karşısına geçtiler. Sonra boyacının karşısına.
"Graciela."

"Ne var?"

"Artık hep yeşil ışıkta geçeceğime söz veriyorum."

"Geçen hafta da böyle söz vermiştin."

"Ama şimdi gerçekten söz veriyorum. Beni affeder misin?"

"Bu affetmek ya da affetmemek sorunu değil. Kırmızı ışıkta geçersen arabaların seni ezebileceğinin farkında değil misin?"

"Haklısın."

"Beatriz eğer sana bir şey olursa ben ne yaparım? Sana bir şey olursa baban nasıl hisseder? Bunu düşünmüyor musun?"

"Bana bir şey olmayacak anneciğim. Lütfen ağlama. Her zaman yeşil ışıkta geçeceğim. Graciela. Anne. Ağlama."

"Ağlamıyorum aptal. Hadi içeri."

"Henüz erken. Dersler yirmi dakika sonra başlayacak. Ve güneş çok güzel, biraz daha seninle kalmak istiyorum."

"Sırnaşık."

Bunu söylediğinde Graciela biraz gevşedi ve gülümsedi.

"Beni affettin mi?"

"Evet."

"Şimdi ofise mi gidiyorsun?"

"Hayır."

"Tatilde misin?"

"Geçen hafta çok çalıştım, o yüzden bu pazartesi tatil yapıyorum."

"Öyleyse ne yapacaksın? Sinemaya mı gideceksin?"

"Sanmıyorum. Sanırım eve döneceğim."

"Çıkışta beni almaya gelecek misin? Yoksa yalnız mı döneceğim?"

"Sana güvenmek isterdim."

"Güven bana anne. Bana bir şey olmayacak. Gerçekten."

Beatriz, Graciela'nın cevabını beklemedi. Neredeyse havada kalan bir öpücük verdi ve koşarak okula gitti. Graciela bir süre onun uzaklaşmasına bakarak hareketsiz kaldı, sonra dudaklarını sıktı ve gitti.

Çantasını sıkıca tutarak, dengesizce, bazen durarak, yavaşça yürüyordu. Caddeye vardığında büyük binalara bakıyordu. Birden, trafik ışıklarından geçecek olan insanlar onu ittiler, bir şeyler söylediler ve o da böylece karşıya geçmeye karar verdi. Ama daha diğer kaldırıma varmadan trafik lambaları kırmızıya döndü ve bir kamyon onu ezmemek için manevra yapmak zorunda kaldı.

Pis kokulu ve taşan çöp kutularının bulunduğu, neredeyse ıssız bir sokağa döndü. Çöp kutularından birine yaklaştı, ilgiyle baktı. Elini sokacakmış gibi uzattı ama yoluna devam etti.

İki, üç, beş, on blok yürüdü. Diğer caddenin bir önceki köşesinde dilenen bir kadın vardı. Kadının yanında iki çocuk uyuyordu. Graciela yaklaştığında kadın sadaka için ağır ve dokunaklı şarkısına yeniden başladı.

"Neden istiyorsun, ha?"

Kadın şaşkın bir biçimde Graciela'ya baktı. Lütufa, reddetmeye, farklılığa alışkındı. Ama sohbete hayır.

"Nasıl?"

"Neden sadaka istediğini soruyorum."

"Yemek için hanımefendi. Tanrı aşkına!"

"Çalışamıyor musun?"

"Hayır, hanımefendi."

"Hayır, ne?"

"İş yok. Tanrı aşkına!"

"Şu Tanrı aşkına, lafını bırak artık. Tanrı âşık olmak istemiyor, fark etmiyor musun?"

"Böyle söylemeyin hanımefendi. Böyle söylemeyin."

"Al."

"Teşekkür ederim hanımefendi. Tanrı aşkına."

Şimdi daha sert ve daha hızlı adımlarla yürüyordu. Dilenci şaşkın bir vaziyette arkasında kalmıştı. Çocuklarından biri ağlamaya başlamıştı. Graciela onlara bakmak için kafasını çevirdi ama durmadı.

Evinin olduğu iki bloğa yaklaştığında, bulanık bir şekilde Rolando'yu fark etti. Kapıya dayanıyordu. Graciela diğer blok

önünden yürüyordu ve onu kolunu kaldırarak selamladı. Rolando, Graciela'yı görmemiş gibiydi. Graciela aynı hareketi tekrar yaptı. O da elini sallayarak karşılık verdi ve karşılamak için Graciela'ya doğru yürüdü.

"Eve geleceğimi nereden bildin?"

"Çok basit. Ofisi aradım ve bana bugün işe gitmeyeceğini söylediler."

"Neredeyse sinemaya gidiyordum."

"Bu olasılığı da düşündüm. Ama güneş o kadar güzeldi ki, kendini sinemaya kapatmaya karar verme olasılığının çok az olacağını düşündüm. Ben de buraya geldim ve görüyorsun seni yakaladım."

Yanaklarından öptü. Graciela çantasını aradı anahtarı buldu ve kapıyı açtı.

"İçeri gir. Otursana. Bir şeyler içmek ister misin?"

"Hayır."

Graciela panjurları açtı ve perdeyi kaldırdı Rolando merakla ona baktı.

"Ağladın mı?"

"Belli oluyor mu?"

"Tam olarak fırtına sonrası bir görünümün var şimdi."

"Hadi oradan. Sadece küçük bir yağmurdu."

"Ne oldu?"

"Küçük önemsiz bir şey. Bir dilenciyle haksız bir konuşma ve ondan önce de Beatriz'e öfkelenme."

"Beatriz'e mi? O kadar sevimli ki."

"İyi bir parça. Ama her zaman beni yeniyor."

"Peki, ne oldu?"

"Benim aptallığım. Karşıdan karşıya geçerken çok sabırsız oluyor ve bu da beni korkutuyor."

"Sadece bu mu?"

Rolando ona bir sigara uzattı ama Graciela kabul etmedi. Rolando bir tane aldı ve sigarasını yaktı. Sigarasından ilk nefesi çekti ve Graciela'ya dumanın içinden baktı.

"Graciela ne zaman karar vereceksin?"

"Neye karar vereceğim?"

"Kendine güvenmeye, ne bileyim ben, işte. Besbelli ki, kabul etmek istemediğin bir şeye."

"Tekrar başlama Rolando. Bu konuyu gayet iyi biliyorum."

"Uzun zamandır seni tanıyorum Graciela, Santiago'dan daha önce."

"Doğru."

"Seni tanıdığım için kötü hissettiğini biliyorum."

"Kötü hissediyorum."

"Ve bunu kabul edene kadar böyle hissetmeye de devam edeceksin."

"Olabilir. Ama zor. Çok sert."

"Biliyorum."

"Santiago'dan bahsediyorum."

"Ahh!"

"Ve özellikle de benden. O kadar karışık değil. Ama çok sert. Rolando bana ne oluyor bilmiyorum. Bunu itiraf etmek çok korkunç. Ama Santiago'ya ihtiyaç duymuyorum."

"Peki ne zamandan beri böyle hissediyorsun?"

"Benden tarih isteme. Biliyorum. Saçma."

"Henüz daha bunu böyle saçma olarak tanımlama."

"Saçma bu Rolando. Santiago bana hiç bir şey yapmadı. Sadece tutuklu. Sence de öyle değil mi? Ama her şeyi bir yana bırak, bir insana bu kadar korkunç bir şey, böyle bir kötülük yapılabilir mi? Bana bunu yaptı. Tutuklandı. Beni terk etti."

"Seni terk etmedi Graciela. Onu götürdüler."

"Bunu biliyorum. Bu yüzden sana saçma diyorum. Onu götürdüklerini biliyorum ancak beni terk etmiş gibi hissediyorum."

"Ve sitem mi ediyorsun?"

"Hayır, ona nasıl sitem edeceğim ki? O çok iyi davrandı, oldukça iyi, işkenceye dayandı, cesur durdu, kimseyi ihbar etmedi. O bir örnek."

"Ve üstelik..."

"Ve üstelik benden uzaklaştı. Bana bu uzaklığı vermesi de ilişkimizin üstünden geçmek için nefes almamı sağladı."

"Bu iyi bir şey."

"Çok iyi oldu."

"Öyleyse?"

"Artık öyle değil. O bana sıcak, sevecen, duygusal mektuplar yazmaya devam ediyor ama ben bu mektupları başkasıymışım gibi okuyorum. Ne olduğunu bana açıklayabilir misin? Cezaevi Santiago'yu başka bir insana mı dönüştürüyor? Bu sürgün beni mi başka bir kadına dönüştürdü."

"Hepsi mümkün. Fakat bütün bunlar tamamlanabilir, zenginleştirilebilir ve iyileştirilebilir."

"Ben ne iyileştirdim ne de zenginleştirdim. Kendimi daha zavallı ve daha kuru hissediyorum. Ve kendimi ne daha da zavallılaştırarak ne de kurulaştırarak devam etmek istiyorum."

"Graciela, Santiago'nun politik görüşünü paylaşmaya devam ediyor musun?"

"Tabii ki. O benim de görüşüm değil mi? Sadece o düştü. Ben ise aksine buradayım."

"Sözlerinden dolayı tutuklandığı için ona serzenişte mi bulunuyorsun?"

"Deli misin? Yapması gereken şeyi yaptı. Ben de benim yapmam gereken şeyi yaptım. Orada yanlış yönde gidiyorsun. Santiago ile bu konuda beraberiz ve birlikte devam ediyoruz. İki kişilik ilişkide ben beraber devam etmiyorum. Sadece toplumda değil, çift olarak da anlıyor musun? En azından bu konuda çok netim. Net olmadığım şey, bunun nedeni. Ve bu bana acı veriyor. Sanki Santiago bana bir şey yapmış gibi ya da başka birisine bir şey yapıldığını görmüş gibi. Ama hayır. O birinci tip insanlardan. Sadık, iyi bir arkadaş, iyi bir yoldaş, iyi bir koca. Ve ben ona çok âşıktım."

"Peki o?"

"O da. Ve görünürde aynı şekilde devam ediyor. Deli olan benim."

"Graciela. Hâlâ çocuksun. Güzelsin, akıllısın, bazen de duygusalsın. Belki özlediğin şey bir karşılıktır, belki duygusal bir bedeldir."

"Uf, ne kadar zor."

"Santiago bunu yazarak sana veremeyebilir ya da en azından bu sansür altında çok azını verebiliyordur."

"Bu mümkün."

"Konu dışına çıkacağım. Sana gerçekten patavatsızca bir soru sorabilir miyim?"

"Sorabilirsin. Ben de cevaplamayabilirim."

"Anlaştık."

"Hadi öyleyse."

"Başka erkeklerin hayalini kuruyor musun?"

"Aşk hayalleri mi demek istiyorsun?"

"Evet."

"Uyurken mi yoksa uyanıkken mi?"

"Her ikisi de."

"Uyuduğumda hiçbir erkeğin hayalini kurmuyorum."

"Peki uyanıkken?"

"Uyanıkken evet, kuruyorum. Buna güleceksin ama seni hayal ediyorum."

Don Rafael
(Güzel ve çirkin deliler)

Santiago bana yazdı, iyiymiş. Onun satır aralarını okumayı öğrendim ve o satır aralarında cüretli olmaya devam ettiğini biliyorum. Benim korkum da buydu. Çözülmüyor ya da ele vermiyor. Öyle değil. Sanırım oğlumu tanıyorum. Benim korkum, tedbirlilikten kim bilir nereye doğru kaydı. Cezaevi Müdürü bir kere, bilmiyorum son muydu yoksa sondan önceki miydi, şunu söyledi: "Hepsini fırsatımız varken tasfiye etmeye cesaret edemedik ve gelecekte onları salıvermek zorundayız. Onları delirtmek için bize kalan zamandan yararlanmalıyız." Ama en azından samimiydi, değil mi? Samimi ve aşağılık. Fakat bir şekilde o güvenli, yüzsüz anahtarı vermiş oldu: Onlar-

da, o tazılarda çılgınca bir şey var. Delirtmek için zamandan yararlanan onlardı. Ama iyi deliler değiller; çirkin, biçimsizler. Deliliği meslek edinmişler. Çılgınlığın zirvesine erişmek için Fort Gulick'ten* burslular. Şimdi tamam, Cezaevi Müdürü bunu beş yıl önce söylemiş olsa bile, onun ürpertici programının kullanılabilir sadece altı kelimesini hatırlamaya devam ediyorum: "Gelecekte onları serbest bırakmak zorunda kalacağız." Diyelim ki Santiago'yu *fırsatları olduğunda tasfiye etmeye cesaret edemediler* ama delirtmeden bırakacaklarının arasında mı olacak? Öyle olmasını arzu ediyorum. Santiago üretmeyi başardı ya da belki de kendisini keşfetmeyi, ilginç bir canlılık. Cehenneme düşüşü, onu yakıp kül etmedi. Yanıklar oluştu belki. Bir umuda bağlanmaktan daha çok, orada söylenen şeyin, tedbirliliği yakalamak olduğunu düşünüyorum. Ve o aklı başında devam ediyor. Tahtaya vuruyorum. Ve mesnetsiz tereddütlerle devam edersem eğer, örneğin bu zeytin kaşığı, o da Lydia'nın hediyesi. Aklı başında devam ediyor çünkü o tedbirliliğini, gönüllü bir şekilde sert bir tabakayla kaplamış. Nefretini, ihtiyatlı ve akıllıca dağıtıyor, belirleyici olan da budur. Nefretler, onları yönetenleri sadece canlandırırlar ve uyarırlar; bizlere hâkim olduklarında zarar verirler ve düzeni bozarlar. Izdırap, panik ve dehşet, ölümden iğrenme, tehikeli suskunluklar ve aşağılanmalar olurken sağduyulu kalmanın çok zor olduğunu biliyorum. Bütün bunlardan sonra tedbiri elden bırakmamak çılgınca bir görünüş olabilir. Bir çok insan böyle kalıyor ve bendeki görüntüsü yavaş yavaş netleşiyor, çünkü birisi, herhangi bir yangına maruz kalmadan ateşin ne kadar yakıcı ya da yanıcı olduğunu –demek istediğim gerçekten kim olduğunu– bilemez. Basitçe ilkelerin, tabii ki temel bir unsur olduğunu (ama sadece bir şey olduğunu) söylüyorum. Geri kalanı kendine bağlı, diğerlerine bağlılık ve özellikle çok incinme, çok dik kafalılık, bir de şimdi aklıma geliyor, ölümün ilerleyici düşüşü. Çünkü bu kesinlikle en yaralayan ve eskrimde

* Panama Kanal Bölgesi'nde CIA'nın kurduğu istihbarat ve kontra okulu. (ç.n.)

de en delici argümandır: Gerçek bir olasılık, ölümün hakiki görünümü fakat herhangi bir ölümün değil, kendi ölümünün. Ve sadece kendini eksiltiyor, onun efsanevi ününü kesiyor, insan çabalamayı yenebilir. Kahrolası bu kadar şeyden sonra iyi ölünüyorsa, birisi kaygı duymadan ölebiliyorsa, bu ölümün olmadığına ikna olmaktır. Bununla birlikte aklıma şu da geliyor (bu riski hiç ben yaşamadım), kolay olmamalıdır; çünkü birisinin korkunç bir şekilde yalnız olduğu bir durumda ne kirli tavanın ya da duvarların varlığının ne de moralini bozan insanların kirli yüzlerinin eşlik ettiği bu yerde, başlığınla yalnızsın veya çuval bezinin tersiyle; taşikardiyle, iç bulantılarıyla, soluk tıkanmasıyla veya sonu olmayan sıkıntıyla. Çok açıktır ki bu bittiğinde, sonuçlandığında, hayatta olduğunun bilinciyle kendine saygının tortusuyla kalınmalıdır ve tabii ki kinin kalıcı kabuğuyla. Belirsiz gelecek, güvenlik, güven, aşk ve süreklilik sunsa bile asla kaybedilmeyecek bir kin... Kinin ölçüsü hastalığa çevrilebilir ve güvenliği, güvenleri ve aşkı ve sürekli*likleri kirletmeye varana kadar, belki de bireysel bir gelecek* en uygunu olacaktır. Ve belki de bu acımasızlıklar, Tanrı'nın Kutsal Emri'nin bu zulüm ustaları, sadece mevcut olan hataların değil, sonsuzluğu temizleyen izdüşümün hatalarının da sahipleridir. Sadece her kişisel nefretten sorumlu değildirler, o nefretlerin toplamından da sorumlular ve tabii ki tüm toplumun eski temellerini çürütmüş olmaktan da. Bir adama işkence ettiklerinde onu öldürürler ya da öldürmezler, o adamın karısına (onları içeri almadıkları halde, onları tecavüz edilmiş evlerinde çaresiz ve şaşkın bıraktıklarından), anne babasına, çocuklarına ve yaşam ilişkisine de eziyet ediyorlardır. Bir militanı ele geçirdiklerinde (Santiago'nun olayında olduğu gibi) ailesini de gönülsüz bir sürgüne zorluyorlar, zamanı yıkıyorlar, o küçük klanı altüst ediyorlar, o dal için. Sürgün de herkesin pek çok kez dediği gibi, yeniden düzenlenmek olmuyor, sıfırdan tekrar saymaya başlamak, en azından dörtten veya en azından yirmiden ya da yüzden başlamak olmuyor. Onlar o

toplumda kocaman bir parantez açtılar, kimsenin eski söyleve iğne geçirme yeterliliği olmadığında, bir gün kesinlikle kapanacak bir parantez. Diğerini örmeye başlamak gerekecektir. Aynı olmayacak olan kelimelerde, öznelerde, edatlarda, dolaysız tümleçlerde, başka bir kelimeyi ortak etmek, onu dokumak gerekecektir (çünkü işkence ettikleri, ölüm cezası verdikleri ya da kayıplar listesine ekledikleri güzel kelimeler de olmuştur), artık benzer olmayacaktır, diğerini birleştirmeye başlamak gerekecektir. Henüz doğmamış olan ve daha sonra zayıf, cansız, tutuk ve kesinlikle ihtiyatlı görünecek olan o toplumun sözdizimi değişmiş olacaktır ama yeni kurallarla, yeni açıklamalarla vakitsiz olan yapı harcının küllerinden oluşacak yeni kelimelerle kalanlar ve oluşanlar arasında bağlayıcı olacak yeni bağlaçlar oluşturarak zamanla tamir edilecektir. Fakat hiçbir şey, yetmiş üç tarihinin öncesi ile aynı olmayacaktır. En iyisi veya en kötüsü, buna emin değilim. Yasaklarla dolu, şimdilerde değişen bu ülkeye, bir gün geri dönersem alışabileceğimden de pek emin değilim. Evet, muhtemelen *sürgünsüzlük** *de* sürgün kadar acıdır. Yeni toplum ne benim gibi emekli askerlerle ne de Rolando ya da Graciela gibi olgun gençlerle ayakta olacaktır. Bizler hayatta kalanlarız, doğru ama aynı zamanda yaralı ve bereliyiz. Onlar ve bizler. O zaman, torunum gibi bugünün çocuklarıyla mı ayakta kalkacaktır? Bilmiyorum, bilmiyorum. Belki bu sarkaç ve kendine has vatanın yapıcıları yöneticileri hâlâ ülkede devam eden bugünün çocuklarıdır. Bu çocuklar Oslo'nun karlı retinasından, Akdeniz'in günbatımından, Teotihuakan'ın piramitlerinden, Via Appia'nın dört tekerleklilerinden, İsveç kışının siyah gökyüzünden getirilmeyecektir. Ya da Alameda'nın dilenci çocuklarının hatıralarından, Quartier Latin'in eroinmanlarından, Karakas'ın tüketici sarhoşlarından, Madrid'in darbeci yarbayı Tejerazo'an ya da mucizevi Nazi Almanya'sının isyancılarından getirilmeyecektir. En çok

*. Mario Benedetti'nin 1982 yılında ürettiği bir deyimdir. Sürgünün karşıtı. (ç.n.)

yardım edebilirler, öğrenileni iletebilirler, öğrenilmeyeni sorabilirler, mücadele etmeye ve uyum sağlamaya çalışabilirler. Geleceğin ülkesi için özgürlüğü zorlayacak olanlar çocukluktan beri babalarının, amcalarının bazen de annelerinin hatta büyükbabalarının götürüldüklerini gören ve onların döndüklerini çok sonra bilen ama sert çatışmaların iyi tarafını da görmüş olan bir nesildir. Onlar ağlayanları gördüler, aynı zamanda açmanın yasak olduğu tabutların yanında kendileri de ağladı. Sonra da köşelerdeki gürleyen sessizliğin nasıl geldiğini gördüler ve saçlardaki sohbetlerdeki makasları, evet öyle, unutulmayanı unutturmak için çok fazla *rock* ve farklı müzikler *dinlediler*. Nasıl ya da ne zaman bilmiyorum ama bugünün o çocukları gerçek bir vatanın öncüleri olacaklardır. Peki bizler, emekli milisler? Gaydaların söylediği gibi biz eskiler? Hâlâ berrak devam ediyorsak, hâlâ ayaktaysak, biz eskiler onların gördüklerini hatırlamalarına yardımcı olacağız. Ve tabii ki görmediklerini de.

Sürgünler
(Hareketsiz yalnızlık)

Gazeteci, uluslararası ilişkiler uzmanı, Montevideo'da günlük bir gazetede muhabir olan H.'nin payına Sofya'ya, Bulgaristan'a gitmek düştü. Rejimin pek çok saldırılarından birinin ardından yedi ay yaşadığı, Arjantin'e sürgüne gitmek zorunda kalmıştı ama Zelmar Michelini ve Gutierrez Ruiz cinayetlerinden sonra Arjantin de Uruguaylı sürgünler için oturulmaz duruma geldi. Birleşmiş Milletler'in koruması altında Küba'ya doğru yola çıktı ve oradan da Bulgaristan'a vardı.

Karısından ve çocuklarından uzakta yalnız yaşıyordu fakat asil ve duygusal içkilerin arkadaşı, konuksever ve sıcak bir halk olan Bulgarların arasında kesinlikle arkadaşlar edinmişti.

Uzunlamasına ve enlemesine güzel bu memlekette, yani Dimitrov'un ve tabii ki benim de arkadaşım olan, on yıldan fazla bir süre önce bir kez bir Havana Oteli'nin asansöründe karşılaştığı iki Tupamaro hakkında çok hassas bir öykü yazan ve yayınlayan Vasil Popov'un memleketinde olmaktan büyük keyif alacaktı.

Evet, kesinlikle yoğurda alışacaktı ve Ortodoks rahiplerine ve benim için dayanılmaz olan Türk kahvesine de. Fakat hâlâ yalnız olmanın verdiği ve eski sabır ve yeni şaşkınlık ile her gün *aynaya bakarak gözden düşmüş bir sevilmeyen olmanın duygusunu hissedecekti.*

1977 yılının ortalarında Barış İçin Yazarlar Buluşması'na katılmaya Sofya'ya geldiğimde, sadece birkaç gün önce gazeteci H. haber olmuştu. Bütün öğleden sonraları olduğu gibi dairesine varmış, büyük olasılıkla yatmıştı. Ondan birkaç gün sonra haber alındı, iş arkadaşları yokluğundan şüphelenerek kapısını yumrukladılar, cevap alamayınca da kapıyı açması için polis getirdiler.

Yatağındaymış, hâlâ yaşıyormuş ama artık çok geçmiş. Vücudunun yarısını etkileyen bir inme ile yığılmış kalmış. Neredeyse üç gün boyunca o durumda kalakalmış. Yoğun bakım da işe yaramadı.

Son nokta şu olmuş, felç geçirdiğinden ölmüyor, yalnızlıktan ölüyor. Doktorlar *eğer zamanında bulunmuş olsaydı, kesinlikle şimdi hayatta olacağını söylemişler. Arkadaşları onu bulduklarında baygın haldeymiş ama bu olayın en azından* yirmi dört *saat önce başına gelmiş olduğu sanılıyor. Bunu düşünmeye çalışmak, hayal etmek, kımıldayamayan bir adamın düşünceleri, çok yıkıcı, çok acı...*

Birkaç yıl önce, Buenos Aires'teki sürgünümde, Las Heras ve Pueyrredon'da, dairemde yalnızken buna benzer, kritik bir an yaşamıştım. Bütün bir gün boyunca yarı bilinçsiz bir şekilde "kötü astım" denilen durumdaydım. Bazı arkadaşlarım telefon ediyorlardı ama ben telefonun çaldığını yatağımın üstünde ol-

masına rağmen algılayamıyordum. Eminim ki evde olmadığımı düşünmüşlerdi. Arjantin'de, Lopez Rega dönemlerinde, her gün çöplerde çoğunluğu sık sık bizden olan on beş yirmi ceset bulunuyordu. Çoğu gece, özellikle huzursuz olduğumuzda, arkadaşlarımız evinde uyuyorduk. Benim anahtarlığımda en azından üç dayanışmacı evin anahtarı bulunuyordu.

Akşamüstü belli belirsiz kendime geldim ve telefon çaldığında cevap verdim, sadece bir arama, sonra tekrar yıkıldım. O tek arama beni kurtarmıştı. H.'nin böyle bir şansı olmamıştı. Yalnızlık onu hareketsiz bırakmıştı.

Diğeri
(Temel ve yedek)

Beatrizcik bir ışık, ah Santiago görseydi onu; Rolando, o müthiş karşılaşmanın en zor sınavı olacağını biliyor. Beatriz'siz kaç yıl olduğunu, kim bilirdi? Şimdi bir umut var ama sonra. Açıkça Santiago'nun nostaljik olan pek çok diğer öğeleri de olacaktı ve tabii ki onların arasında Graciela bulunacaktı ama daha da derini, en derini Beatriz olmalı çünkü içeri girdiğinde onunla yeni yeni eğlenmeye başlamıştı. Çok olmamıştı evet, çünkü müthiş yıllardı ve her halükârda iki veya üç günde bir onu görmek için vakit yaratırdı, büyük yatağa götürürdü ve küçük kızla, minnacık olurdu, çok canlı ve neşeliydi, kısa bir sürede sevinçten deliye dönerdi. Evet, onun babasıydı

Santiago, Rolando Asuero ise ilk olarak kilombolarda yaşadı, sonradan mobilyalarda. Aslında onun Latin Amerikalı hayat tarzını bitiren siyaset oldu. Kaçak ilişkiler için o hayat tarzını görmeli, Rolando her zaman ceketini çıkartmadığı ve sert yoldaşlığa saygılı olması gerektiği için biraz utanç duyuyordu (tango söylüyoruz: *aptallığın içine edeyim**). O klasik şamata ortamında, bazen bir anlam, anlamdan daha fazladır. Her halükârda, her zaman, o sorumluların, sorumsuzlarca yönetim suiistimalinin olduğunu düşünüyordu; çünkü insan coşmamak için ne kadar dikkatli, buz bloklarında ve karlı zirvelerde düşünmeye ne kadar adanmış olursa, sonradan alınmış ve iletilmiş mesaj o kadar unutuluyordu.

Beatrizcik bir ışık. Bugün, beraberce Graciela'yı beklerken, uzun bir süre Beatriz'le sohbet etmişti. O güzel kız annesinden, aldığı fişlerden, ikna edilemezleri tanıdığından bahsederken ve incitilebilir noktalardan konuşurken, Rolando adeta büyüleniyordu. Ama merak konusu olan, bunları boş laf haricinde, alınganlık olmadan, neredeyse bir bilim insanının sertliğiyle söylüyor olmasıydı. Ve açıkça bu sertlik Santiago'dan konuşmaya başladığı zaman yok oluyordu. Santiago'yu tanrısallaştırıyordu. Bugün Rolando'yu, Rolando amcayı (Beatriz için Graciela'nın bütün arkadaşları *amca* ve *teyzeydi*) cezaevi üzerine, hücrelerin nasıl olduğu, gökyüzünün görünüp görünmediği (o evet, görülüyor diyor ama Graciela, belki de Graciela ve ben ağlamayalım diye öyle söylüyor) hakkında ve tam olarak neden tutuklu olduğuna ilişkin sorular sorarak rahatsız etti. Orada daha sonra sormak için bir süre susmuştu. Gözleri yarım kapalı, şüphesiz ki yeni olmayan bir endişeye odaklanarak, "amca *benim* vatanım hangisi". Ve *benim* dediğinde işaretparmağı ile göğsüne dokunuyordu ve Rolando vakit kazanmak için burnunu sümkürmeye varana kadar, öksürerek boğazını temizlemek zorunda kalmıştı ve sonra Beatriz'e bazı insanların

*. Che Tango Che, Che Tango Che. Müzik: Astor Piazzolla. Söz: Horacio Ferrer. (ç.n.)

özellikle çocukların –bir tanesinin temel, diğerinin tamamlayıcı– iki vatanı olduğundan söz etmişti ama küçük kız hangisinin temel vatan olduğunu söylemesi için ısrarcı oldu. O da temel vatanın elbette Uruguay olduğunu söyledi ve küçük kız o zaman da parmağını yarasının üstüne koyarak, "o zaman neden temel vatanımdan hiçbir şey hatırlamıyorum, aksine tamamlayıcı vatanımdan pek çok şey hatırlıyorum" diye sordu. Neyse ki Graciela tam zamanında gelmişti. Kapıyı açtı (çünkü onlar kapıyı açamıyorlardı, pencerenin hemen yanında bekliyorlardı) ve ellerini yıkamaya gitti, ayrıca biraz da tarandı. Beatriz'e de ellerini yıkamasını söyledi. Küçük kız, "Ben ellerimi öğleyin yıkadım" deyince, Graciela öfkelenerek onu kolundan tutup sinirle ve/veya sabırla banyoya götürdü. Rolando'nun oturmuş olduğu yere, yorgun ve savunmasız, sadece uzaklardan kendi sesine benzer bir sesle Graciela'ya merhaba diyerek, karışık bir ruh haliyle döndü.

Duvarlar Arasında
(Kaplıca)

Bilmiyorum neden ama bugün tekrar uzunca Solis'teki yazları hatırladım. Yazlık çok hoştu ve sahile çok yakındı. Bazen sabırsızlandığımda ya da öfkelendiğimde, kumulları düşünüyorum ve sakinleşiyorum. O zamanlardaki kadar sakin, o zamanlardaki kadar mutluyum. Oysa o zamanlar kim düşünürdü bütün bunların olacağını. Dağa tırmandığımız zamanı hatırlıyorum, Sonia ve Ruben'le karşılaştığımız zamanı, at kiraladığımız zamanı. Sen tırısa kalkmak istiyordun ve başaramıyordun. Emirlerine ve çabalarına rağmen midilli dörtnala gidiyordu. Sonuçta yorgun kalıyordun. Bununla birlikte sadece o kıyı-çobanlık ayrıntılarını değil, o rahat üç hafta bo-

yunca doya doya eğlenmeme izin vermeyen sabit bir rahatsızlık hissim olduğunu da hatırlıyorum. Bizi biraz kasvetli ve melankolik yapan dua zamanı ve günbatımı evin üzerine düşerken konuştuklarımızı hatırlıyor musun? Evet, rahatımız korkunç bir şekilde haşindi. Dinlenmemiz (dinlencemiz) oldukça ucuzdu ve gösterişsizdi. Yine de hiçbir şeyi olmayanları düşünüyorduk; ne işi ne ekmeği ne yaşayacak bir yeri ne de melankoliye özel bir saati olanları. Çünkü onların acısı bütün zamanlarına yayılıyordu. Böylece sessizlikle bitiriyorduk. Görünüşte çözümsüzlükle ama aslında boşuna kendimizi suçlu hissederdik. Ve tabii ki ertesi sabah, temiz havayla, tuzlu deniz suyu ve erkenden eve giren ilk güneş ışığıyla beraber, doğanın o güzel manzarası kızgınlıklarımızı alıp götürüyordu. Kendimizi yeniden dolu ve iyimser hissediyorduk. Sen kendini salyangoz toplamaya veriyordun ve ben de bisikletle gezmeye. Çünkü o yıllarda göbek yapmaya eğilimim vardı ve bu tehlikeyi benimle tartışıyordun. Şimdi görüyor musun, ne kadar zaman geçti ve hâlâ göbeğim yok. Son zamanlarda, arkadaşlarımız da geliyorlardı. Bunun iyi tarafı da vardı, kötü tarafı da, değil mi? Daha eğlenceli oluyordu, kesinlikle, verimli hareketlilikler, tartışmalar (bazen oldukça uzun olsa da) yapıyorduk. Bunların benim için her zaman net bir faydası oldu: Pek çok konunda gerçekten ne düşündüğümü anlamamı ve kendimi keşfetmemi sağlıyordu. Ama o da kötüydü çünkü gizliliğimizden sıyrıldık. Sohbet imkânını bir kenara koyarak, hiçbir şeyi sınırlamadan, ortak bir yerde başka iletişim araçları kullanıyorduk. Ve yayıldığında bütün klan dağıldı. Sanırım kadın arkadaşlar şimdi Avrupa'dalar (onlarla yazışıyor musun?). Çocuklardan birinin oralarda olduğunu duymuştum. Arada birde olsa görüyor musun? Selamlarımı söyle. Ne yapıyor? Çalışıyor mu? Okuyor mu? Zamparalığa devam mı ediyor? Onun derin tango bilgisi ve arabulucu damarına ilişkin çok fazla hatıram var. Solis nasıldır peki? El Chaja* olmaya devam mı edi-

* Güney Amerika'da bir kuş türü (ç.n.)

yor? Ahşap salonunda öğle yemeği yemek çok güzeldi, genellikle her zamanki gibi farklı, kibar ve İngilizlerle doluydu. Neden o kaplıca İngilizlerin o kadar çok hoşuna gider ki? Sanırım bizimle aynı nedenden dolayı: Orada (en azından o yıllarda) boşluk duygusu giderilebiliyordu. Sahil, ticaret için kum dolu yer olarak değil de sahil olarak görülüyordu, doğal çevre hâlâ yaşıyordu. Evler şatafatsız döşenmiş olsalar da manzaranın önüne geçmiyordu. Sabahları erkenden sahil kenarında yürümek feci güzeldi; hele ayaklarının, sana yaşama sevinci veren o yumuşak dalgacıklara dokunuşu inanılmazdı. Sanırım bu da bizim çok hoşumuza gidiyordu çünkü Uruguay'ı sembolize eden şeylerden biri de fırtınalı dalgaların, yumuşak dalgacıkların ülkesi olmasıydı. Dalgalar içinde taşlar vardı ama büyük kayalar gibi değildi onlar. Birisi basitçe oturuyordu ve su taşlar arasındaki boşlukları işgal ediyor, bu boşluklardan geçiyor ve onları temizliyordu. Yengeçlerin ayakları havada kalıyordu ve her zaman herhangi bir taşın ya da kaya grubunun göğsünde toplanan midye gövdeleri sallanıyordu. Gün batımındaki duygularım daha farklıydı, belki de daha az enerji ve iyimserlik ürettiğimiz için. Ama o sükûnet anlarını asla tekrar yaşamadım. Güneş Jaureguiberry kumullarının arkasında saklanıyordu ve nazik dalgaların ritmik şaklaması sanki çok uzaklardan duyulmuş bir böğürtü ile karışıyordu. Belki de bu yüzden kederli ve suskundum. Bazı günler o geçici yürek darlığına yakalanıyorduk ama bu bazen hiç beklenmedik şekilde günün tuzu biberine dönüşüyordu. Çünkü böylesi bir melankoli için kişisel nedenlerimiz yoktu. Zira yeşil gözlerinin kimi zaman buğulanmasına ve benim boğazımda bir düğüm oluşmasına rağmen, üzülmek için gerçek nedenlerimizin olmadığının daima bilincindeydik. Elbette doğuştan getirdiğimiz yaşamak ve ölmek gibi saf halde taşıdığımız hislerimiz hariç. Yeniden yavaşça yürümeye başlıyorduk. Şimdi sarılarak, sessizce ve sağ elimin avuç içinde beni diken diken eden çıplak belinin tenini hissediyordum. Her şey kesinlikle gece esintisi

öncesi başlıyordu ve kazaklarımızı giyip kendimize birer limonlu likör koyuyor, salata ve yumurtalı *churrasco** hazırlıyor, sonra da birbirimizi biraz öpebilmek ve fazlasına da kavuşmak için kulübeye varmayı düşlüyorduk.

* El Churrasco, Arjantin'de, Bolivya'da ve Uruguay'da oldukça fazla tüketilen bir yemek. (ç.n.)

Beatriz
(Kocaman bir kelime)

Özgürlük kocaman bir kelimedir. Örneğin dersler bittiğinde artık özgür olduğumuz söyleniyor. Özgürlük süresince birisi gezer, diğeri oyun oynar ve ders çalışmak yoktur. Derler ki, herhangi bir kadın ya da herhangi bir erkek inandığını yaptığı gün, ülke özgür olacaktır. Ama özgür ülke olana kadar çok fazla yasaklı şeyler var. Mesela öldürmek. Evet, böcekler ve karafatmalar öldürülebilir; tabii inekler de et yapmak için. Mesela çalmak yasak. Graciela'nın, yani annemin, beni alışverişe gönderdiğinde yaptığım, çok büyük olmayan bir aşırma olsa bile yasak. Ya da okula geç gelmek yasak. Bu durumda belge hazırlamak gerekiyor, daha doğrusu Graciela neden olduğunu açık-

layarak bunu yazmak zorunda kalıyor. Öğretmenim böyle söylüyor: "Açıklayarak!"

Özgürlük için pek çok şey söylemek istiyorum. Mesela birisi tutuklu değilse onun özgür olduğu söylenir. Yani benim babam özgür değil ama aynı zamanda özgür de çünkü uzun zamandır kaldığı hapishanenin adı Özgürlük. Rolando amca bunun acı bir alay olduğunu söylüyor. Bir gün arkadaşım Angelica'ya babamın bulunduğu hapishanenin adının özgürlük olduğunu ve Rolando amcanın bunun acı bir alay olduğunu söylediğini anlattım. Bu arkadaşım Angelica'nın çok hoşuna gitti ve vaftiz babası ona köpek hediye ettiğinde adının "acılı alay (*sarcasmo*)" koydu. Benim babam tutuklu ama birisini öldürdüğünden ya da çaldığından veya okula geç kaldığından değil. Graciela, babamın düşüncelerinden dolayı Özgürlük'te tutuklu olduğunu söylüyor. Sanırım babam düşüncelerinden dolayı ünlüydü. Benim de bazen düşüncelerim oluyor ama henüz ünlü değilim. Bu yüzden Özgürlük'te değilim ya da tutuklanmadım.

Tutuklu olsaydım, oyuncaklarımdan Toti ve Monica'nın da siyasi tutuklu olmalarını isterdim. Çünkü en azından Toti'ye sarılıp uyumayı çok seviyorum. Monica'ya sarılıp uyumayı o kadar da çok sevmiyorum çünkü çok homurdanıyor. Ben asla ona vurmuyorum, özellikle bu güzel örneği Graciela'ya vermek isterim.

O bana birkaç kez vurdu ama bunu çok fazla özgürlük istediğimde yaptı. Bana vurduğunda ya da homurdandığında ona "O" diyorum çünkü onu "O" diye çağırmam hiç hoşuna gitmiyor. Tabii ki onu "O" diye çağırmak için çok kaçık olmam lazım. Örneğin büyükbabam geldiğinde ve bana "Annen nerede" diye sorduğunda, artık herkes benim bir kaçık olduğumu biliyor, çünkü kaçık olmasam sadece "Graciela mutfakta" derim. Büyükbabam her zaman ailenin en büyük kaçığının ben olduğumu söyler ve bu da beni mutlu ediyor. Graciela, onu Graciela olarak çağırmamı da çok sevmiyor. Ama ben ona böyle

sesleniyorum çünkü çok hoş bir ismi var. Sadece onu çok çok sevdiğimde, ona taptığım zamanlarda ve onu öptüğümde bana, "Canım kızım bana ismimle seslenme" diyor ben de "Anne, anneciğim" diyorum ve Graciela kımıldanıyor, çok yumuşacık oluyor ve saçlarımı okşuyor. Ama bu da çok iyi bir şey değil, ona anne ya da anneciğim ya da herhangi aptalca bir kelimeyle seslenmem.

Öyle işte, özgürlük kocaman bir kelime. Graciela babam gibi siyasi tutuklu olmanın utanılacak bir şey olmadığını söylüyor. Neredeyse gurur duyulacak bir şey. Neden neredeyse? Gurur mu, utanç mı? Neredeyse utanç duyulacak bir şeydir, desem hoşuna gider miydi? Ben babamdan gurur duyuyorum, neredeyse gurur duyuyorum değil. Çünkü bir sürü düşüncesi vardı, o kadar fazla o kadar fazlaydı ki, düşüncelerinden dolayı tutukladılar. Sanırım babam şimdi düşünmeye devam ediyordur. Muazzam düşünceler fakat sanırım bunları kimseye söylemiyordur çünkü söylerse özgürce yaşamak için Özgürlük'ten çıktığında onu tekrar Özgürlük'e koyabilirler. Görüyor musunuz, ne kadar kocaman bir kelime özgürlük?

Sürgünler
(Sondan bir önceki dinlenme)

Bir yoldaşın ölümü (daha çok Luvis Pedemonte gibi çok sevilen birisi olduğunda) daima kırılma ve gözyaşı getirir. Ama ölüm, sürgünle gelen kuşatmanın en yüksek noktasında olursa, gözyaşının başka bir etkisi, başka bir anlamı oluyor.

Ölüm olan o nihai son, o doğal sonuç hep geriye dönüş gibi bir şey. Besleyici toprağa dönüş, çamur rahmine dönüş, asla dünyadaki hiçbir çamurla aynı olmayacak olan kendi çamurumuza dönüş... Sürgünde ölüm, görünüşe göre, geri dönüşün bir reddiyesi ve işte belki de daha karanlık olan yanı bu.

Bu yüzden Luvis'in o üzücü hastalığının uzun dönemi boyunca bizim için onu canlandırmak, güldürmek, planlar yapmak o kadar zor oldu ki, hâlâ çok zor, kendimizi o hoşgörü içine koymak, çevredeki havayı tekrar teneffüs etmek, sahili görmek veya Montevideo'da günün kalbinin ışığını, üzümlerin, şeftalilerin keyfini çıkarmak için adeta yırtınmamız gerekti. Hayatına zevk katan ve anlam veren basit, güzel şeylerden konuşmak, ölümün onu izlediği ve bunu ondan saklayamadığımız anlarda nasıl olabilirdi?

İlk zamanlarda başka zorluklar arasında daha sert bir şeydi sürgün. Artık buna bir de uzaklarda ölmek ekleniyordu. Listede şimdiden kaybettiğimiz beş ya da altı isim vardı zaten. Yalnızlık, hastalıklar veya vurulmalarla biten yaşamlardan sonra kim bilir göçebe halde ve sürgünde ne kadar da azalmıştık.

Sürgünde ölmenin sadece Luvis için değil, hepimiz için bir işaret olduğunu düşündüğümüzde, bu dert daha da acı oluyordu. Bu durum bizden, evlerimizde huzur içinde, basitçe bizim olan ve kimin yanında geleceğini bildiğimiz ölüm hakkımızı elimizden aldı.

Bu yüzden şimdi, sevgili yoldaşımız Luvis'in, dönüşü olmaksızın gittiğini kabul ederken aynı zamanda sadece hayatı değiştirmek için değil, bizim çamurumuzda olan doğum ve döl yatağımız olan ölüm hakkımızı korumak için de mücadele etmeye söz veriyoruz.

Luvis harika bir gazeteci, devrimci bir militan, sadık bir arkadaş, Küba Devrimi'nin ateşli bir hayranıydı ama aynı zamanda sade ve alçakgönüllü, tutkulu ve cömert, sevgi dolu ve çalışkan, neşeli ve değerli, etkili ve sorumluluk sahibi vasıflarıyla bizim halkımızın en iyi evlatları arasındaydı.

Onda, sürgündeki insanda her daim olmayan iki tamamlayıcı özellik vardı: Bir taraftan uzaktaki vatanın görüntülerine, söylencelerine, mücadelesine, çektiği acılara yürekten bağlıydı, diğer taraftan Küba'daki devrimi bütün gücüyle anlamaya ve savunmaya çabalardı.

Bütün hüsranlarıyla ve acılarıyla sürgün, onun için yalnızlığının ve kendini muhafaza etmenin asla ne amacı ne de azcık bir bahanesi oldu. Sürgünün kamçısına karşı en iyi formülün sürülenin gittiği toplumun içine girmek olduğunu biliyordu ve böylece sıkı sıkıya mahkûmiyetini kabul edip ama asla *tam* bir Uruguaylı olduğunu da unutmadan, sanki bir Kübalı gibi, yılmadan ve mutlulukla çalıştı.

Kapitalist dünyada, ölümün ticaretle çevrelendiğini, sıklıkla son istirahat dendiğini hatırlıyoruz. Bununla beraber Luvis gibi bugün yalnız bırakacağımız bir yoldaşımız için, onun son istirahati her zaman bizimle olacaktır; bizim sevgimizde, bizim hatıralarımızda kalacaktır.

Sadece bu şekilde dönüşsüz gibi olan ölümü yeneceğiz. Ve ölümü yine yeneceğiz çünkü Luvis'in bir gün toprağımıza döndüğümüzde, bizlerden herhangi birimizle geri dönecek olduğundan hiçbirimizin şüphesi yoktur. Yüreğimizde geri dönecek, hatıralarımızda ve geriye kalan hayatlarımızda geri *dönecek. Kalpler, hatıralar ve yaşamlar* öylesine dürüst ve sadık, öylesine iyi ve cömert, öylesine basit ve doğru ki, halkımız bu geri dönüşü en iyi biçimde değerlendirecektir.

Yaralar ve Bereler
(Hakikat ve geciktirme)

Akşamüstünün son saatlerinde kayınpederini görmeye gitti. Onu ziyaret etmeyeli on beş gün kadar olmuştu. Saatlerinin uyuşmadığı tek insan oydu.

"Vay canına" dedi Rafael onu öptükten sonra. "Beni görmeye geldiğine göre ciddi bir şey olmalı."

"Neden böyle söylüyorsunuz? Sizinle sohbet etmeyi sevdiğimi çok iyi biliyorsunuz."

"Benim de seninle sohbet etmek çok hoşuma gidiyor. Fakat sen sadece sorunların olduğunda geliyorsun."

"Olabilir. Ve bunun için sizden özür dilerim."

"Saçmalama. Ne zaman istersen gel. Sorun olsun, olmasın. Peki ya torunum?"

"Biraz üşütmüş ama genelde iyi. Son aylarda okulda çok güzel notlar alıyor."

"Zekidir ama aynı zamanda kurnaz da. Büyükbabasına çekmiş diyelim. Üşüttüğü için mi onu getirmedin?"

"Biraz o yüzden, biraz da sizinle yalnız konuşmak istediğimden."

"Bunu sana söylemiştim, gördün mü? Neyse, sorun nedir?"

Graciela yeşil koltuğa oturdu, sanki kendini koltuğa koyuverdi. İhtiyar'ın dairesine, hafifçe dağınık olan çevreye dikkatlice ve yavaşça baktı, sonra isteksizce gülümsedi.

"Benim için başlamak çok zor. Özellikle de bu siz olduğunuzda. Bununla beraber bu konuyu konuşmak istediğim tek kişi de sizsiniz."

"Santiago?"

"Evet. Daha doğrusu, evet ve hayır. Yan konu Santiago ama temelinde ben."

"Baksana ne kadar da bencil oluyor kadınlar."

"Yalnızca kadınlar değil. Ama gerçekten, Rafael, asıl konu belki de Santiago ve benimdir."

Kayınpeder de oturdu ama sallanan sandalyeye. Biraz gözleri kederlendi fakat konuşmadan önce bir kaç kez sallandı.

"Yürümeyen nedir?"

"Ben yürümüyorum."

Kayınpeder yolu kısaltmaya istekli görünüyordu.

"Artık onu sevmiyor musun?"

Belli ki Graciela konuya bu kadar hızlı girmek için hazır değildi. Çok az gırtlaktan gelen bir ses çıkardı. Sonra da soluklandı.

"Sakin ol."

"Yapamıyorum. Baksanıza nasıl da ellerim titriyor."

"Eğer sana iyi gelecekse, söylemek isterim ki yaklaşık bir kaç aydır bunun böyle olacağını görüyordum. Bu yüzden hiçbir şeyden korkmayacağım."

"Böyle olacağını biliyor muydunuz? Yani bende bu fark ediliyor muydu?"

"Hayır, kızım. Sende fark edilmiyor, genelde diyorum. Basitçe, seni uzun yıllardır tanıyorum, üstelik de Santiago'nun babasıyım. Bunu, sende fark ediyorum."

Graciela'nın önünde Cezanne'nin, *Sigara İçen Adam Portresi*'nin iyi bir kopyası duruyordu. Onu, o durgun görüntüyü, yüz kez orada görmüştü ama birden, eğik görüntüdeki o bakışlara dayanamayacağını hissetti. Başka akşamüstlerinde ve diğer alacakaranlıklarda Sigara İçen Adam'ın bakışları, Graciela'ya yoldan çıkan bir kayıp olarak geliyordu fakat şimdi tam tersine o adamın kendisine baktığını hayal ediyordu. Belki her şey o pipodan kaynaklanıyordu, Santiago'nun tuttuğuna çok benzer bir şekilde ağızda tutulmuş o pipodan. Bu yüzden gözlerini çevirdi ve yeniden kayınpederine bakmaya başladı.

"Size delilik gibi geliyordur, bir aptallık. Bunun bana öyle geldiğine sizi temin ederim."

"Benim yaşımda hiçbir şey çılgınlık gibi görünmüyor. Birisi patlamalara, çatlaklara, önsezilere olan alışkanlıklarını bitiriyor ve kendisininkilerle başlıyor."

Graciela kendine gelmeye başlıyordu. Çantasını açtı, sigara çıkardı ve yaktı. Paketi Don Rafael'e sundu.

"Teşekkür ederim ama içmeyeceğim. Altı ay oldu sigara içmeyeli. Dikkat etmedin mi?"

"Peki, neden artık içmiyorsunuz?"

"Kan dolaşımı sorunu var ama ciddi bir durum yok. Her şeyden sonra bu bana iyi geldi. İlk başlarda çıldırtıcıydı, özellikle yemeklerden sonra. Şimdi artık alıştım."

Graciela yavaşça dumanı üfledi, sanki bu onu öfkelendirmişti.

"Siz bana artık Santiago'yu sevip sevmediğimi sordunuz. Evet diyebileceğim kadar hayır diye de cevaplıyorum, gerçeği saptırırcasına."

"Görünüşe göre durum karışık değil mi?"

"Biraz. Kesinlikle bir anlamda onu sevmeye devam ediyorum, diğer anlamda Santiago onu sevmeyi bırakmam için hiç-

bir şey yapmadı. Onun nasıl davrandığını siz daha iyi bilirsiniz. Yalnızca militanca ve siyasi bağlılıktan bahsetmiyorum. Kişisel olarak da benimle her zaman çok ilgiliydi ve iyiydi."

"Öyleyse?"

"Yani onu, mükemmel bir arkadaşı, kusursuz davranışları olan bir yoldaşı sever gibi sevmeye devam ediyorum. Diğer taraftan Beatriz'in babası olması dışında bir şey yok."

"Ama."

"Ama ben, bir kadın olarak onu sevmeye devam etmiyorum. Bu anlamda ona ihtiyacım yok. Beni anlıyor musunuz?"

"Tabii ki anlıyorum. O kadar da ahmak değilim. Üstelik çok açık ve çok kararlı söyledin."

"Nasıl söyleyebilirdim ki? Belki kaba bir şekilde söylüyorum. Umarım beni bağışlarsınız. Artık onunla daha fazla yatmak istemiyorum. Size çok korkunç geldi değil mi?"

"Hayır, bana hiç de korkunç gelmedi. Üzücü geldi belki fakat son zamanlarda dünyanın bir parti olmadığı da bir gerçek."

"Santiago tutuklu olmamış olsaydı, bu o kadar da ciddi olmazdı. Bir sürü insanın başına gelenler gibi basit bir şey olurdu. Konuşabilirdik, tartışabilirdik. Kararım onu acıtsa da düş kırıklığına uğratsa da beni anlamış olacağından emin olurdum. Ama o hapiste."

"Evet, hapiste."

"Ve bu beni kuşatılmış hissettiriyor. O orada tutuklu ama ben de bu durumla kuşatılmışım."

Telefon çaldı. Graciela hoşnutsuz kaldığını belirten bir yüz hareketi yaptı zira telefonun zil sesi iletişim atmosferini bozuyordu, güveni yıkıyordu. Kayınpeder sallanan sandalyeden kalktı ve telefon ahizesini kaldırdı.

"Hayır, şimdi yalnız değilim. Ama yarın gel. Seni görmek istiyorum. Evet, gerçekten. Yalnız değilim ama endişelenmeni gerektirecek birisi değil. Peki, akşamüstü bekliyorum. Saat yedi senin için de uygun mu? Hoşça kal."

Kayınpeder telefonu kapattı ve sallanan sandalyesine oturmak için geri döndü. Graciela'ya baktı, onun şaşkınlık derecesini ölçtü ve gülümsemekten başka yapabilecek bir çaresi yoktu.

"Tamam, ben yaşlıyım ama o kadar da değil. Üstelik yalnızlık tam olarak kahrolası bir şey."

"Biraz şaşırdım ama sevindim, Rafael. Biraz da utandım. Her zaman sadece kendi keline bakan birisi, tek önemli olanın kendi sorunları olduğunu düşünmeye başlıyor. Diğerlerinin de kendi sorunları olduğuna dikkat etmiyor."

"Benim olduğunu söyleyeceğim bu şeyi, ben bir sorun olarak adlandırmazdım. Küçük bir kız değil biliyor musun? Benden oldukça genç olmasına rağmen. Bu da her zaman canlı kılıyor. Ayrıca iyi bir insan. Hâlâ ne kadar süreceğini bilmiyorum ama şimdilik bana iyi geliyor. Güvenerek söyleyebilirim ki, kendimi daha az güvensiz, daha fazla iyimser ve daha fazla yaşama isteğiyle dolu hissediyorum."

"Gerçekten sevindim."

"Evet, samimi olduğunu biliyorum."

Kayınpeder, kolunu kitaplığın bir kapağına uzattı. Orayı açarak bir şişe ve iki kadeh çıkardı.

"Bir kadeh içer misin?"

"Evet, iyi olur."

İçmeden önce birbirlerine baktılar ve Graciela gülümsedi.

"Sizin bu beklenmedik hikâyenizle neredeyse benimkini unuttum."

"İnanmam."

"Şaka yapıyorum. Nasıl unutabilirim ki?"

"Graciela, sadece bu anlattıkların mı? Yani bir gün cezaevinden çıktığında, Santiago ile daha fazla yatmayacaksın? Bu kadar mı yoksa daha fazlası var mı?"

"İlk önceleri yoktu. Sadece yabancılaşmaydı, daha doğrusu *benim* yabancılaşmam. Santiago ile olan gelecekteki ikili ilişkimizi fırlatıp atmak."

"Peki, şimdi?"

"Şimdi farklı. Sanırım âşık olmaya başlıyorum."

"Ah!"

"Sanırım başlıyorum, dedim."

"Bak, eğer âşık olmaya başladığını itiraf ediyorsan, bu âşık oldun demektir."

"Olabilir. Fakat emin değilim. Siz onu tanıyorsunuz. Rolando."

"O mu?"

"Bu kişinin o olması da çok zor. Santiago ile her zaman iyi arkadaş oldular. Böyle olmasının ilave bir karışıklık yaratacağına dikkat ettiğimi sanmıyorum."

"Bayağı zor bir durum bulmuşsun, ha?"

"Sanırım. Oldukça."

"Peki, ne yapacaksın? Ya da zaten ne yaptın? Bunu Santiago'ya yazdın mı?"

"Sizi görmeye gelmemin tam olarak nedeni de bu. Ne yapacağımı bilmiyorum. Bir yandan Santiago bana oldukça aşk dolu mektuplar yazmaya devam ediyor. Biliyorum, gerçekten samimi. Ben ise aynı damarda cevaplar vermeye çalıştığım için kendimi sadakatsiz ve hain hissediyorum. Diğer taraftan, onun orada, Özgürlük'te, dört duvar arasında, bir gün artık onun karısı olmak istemediğimi ve onun en iyi arkadaşlarından birine delice âşık olduğumu yazan mektubumu alması (çok eminim ki, sadist milisler derhal mektubumu ona ileteceklerdir) bana müthiş korkunç geliyor. Günlerdir, her şeye rağmen bunu bir kerede yazmalı mıyım yoksa bunun yararsız bir zalimlik mi olacağını kendi kendime düşünüp duruyorum."

"Çok acı değil mi?"

"Evet."

"Gerçeği söylemen durumunda, senin de anlattığın gibi bir sonucun yaşanacağını düşünüyorum: Yararsız bir zalimlik. Sen ve Beatriz, Santiago için yaşam nedenlerisiniz."

"Peki, ya siz?"

"Ben onun babasıyım, bu başka bir şey. Babalar hediye olarak gelirler, kimse onları seçmez. Kadın ve çocuklar ise gönüllü olarak elde edilirler, kendi kararımızla. Tabii ki Santiago beni seviyor, ben de onu seviyorum ama hep aramızda bir mesafe oldu. Annesiyle farklıydı. Annesi çok güzel bir iletişim kurmuştu ve onun ölümü Santiago için hiçbir zorlukla eş tutulamayacak bir yıkım oldu. O zamanlar on beş yaşındaydı. Ama söylediğim gibi, şimdi onun için, orada, bulunduğu yerde sen ve Beatriz onun geleceğisiniz; doğrudan ya da dolaylı, bu önemli değil. O, bir gün sizlerle buluşacağını düşünüyor ve her şeye yeniden başlayacağını."

"Evet, düşündüğü şey bu."

"Tamam o zaman, senin de söylediğin gibi, hapiste olmasaydı bütün bunlar üzücü olurdu ama daha normal karşılanırdı. Hiçbir zaman bir çiftin ayrılması iyi değildir ama bazen zorlayıcı bir devamlılık daha da kötü olur."

"Bana ne öneriyorsunuz, Rafael?"

Kayınpeder bardağını kaldırdı ve koyduğu viskiyi içip bitirdi. Şimdi iç çeken oydu.

"Başkalarının hayatına burnunu sokmak her zaman düşüncesizliktir."

"Ama Santiago sizin oğlunuz."

"Sen de kızım sayılırsın."

"Böyle olmasını istemezdim."

"Biliyorum. Bu yüzden çok karışık."

Tekrar telefon çaldı ama kayınpeder telefonu açmadı.

"Merak etme. Lydia değil. Adını daha önce söylemiş miydim? Hep bu saatlerde arayan kişi tam bir can sıkıntısı. Bibliyografyası için bana bitmez tükenmez sorular soran öğrencim."

Görünüşe göre bu öğrenci sebatkâr ya da inatçı ya da her ikisi birdendi çünkü telefon çalmaya devam ediyordu. Sonunda tekrar sessizlik.

"Sorduğun soruya gelince, ben bu konu hakkında hiçbir şey yazmaman taraftarıyım. Yani yalandan davranmaya devam et-

meni tavsiye ederim. Bu senin kötü hissetmene neden olacak, biliyorum. Ama özgür olduğunu unutma. Senin ilgi ve sevgi bulduğun başka isteklerin var artık. Onun ise tam aksine dört duvarı ve parmaklıkları. Gerçeği söylemek onu yıkmak olur. Oğlumun, özellikle de şimdi, o kadar felaketten sonra hayatta kalmışken yıkılmasını istemem. Bir gün çıktığında (çıkacağını biliyorum) her şeyi harfi harfine söyleyebileceksin ve bütün acısıyla onunla karşı karşıya gelebileceksin. O an geldiğinde, ona sessiz kalmanı benim tavsiye ettiğimi söylemene izin veriyorum. İlk zamanlarda çok kızacaktır, en iyi anlarını parçalayacaktır, hatta belki ağlayacaktır, dünyanın ters yüz olduğunu sanacaktır. Ama dört duvar arasında olmayacak, parmaklıklardan uzak olacak ve bir de şimdi sende olduğu gibi başka ilgi ve sevgi istekleri olacak. İşte, benim düşüncem bu. Fikrimi söylememi sen istedin."

"Evet, bunu ben istedim."

"Ne düşünüyorsun?"

Şimdi kayınpeder ondan daha endişeli ve sinirli görünüyordu. Tekrar şişeye uzandığında bardağı tutan elinin biraz titrediğini gördü. Bunu, Graciela da fark etti.

"Sakin olun" dedi, hicivli gülümseyerek. O da rahatladı ve gülmeye başladı ama isteksizce.

"Belki de en iyisi budur. Veya en azından tek mantıklı olan budur."

"Hiçbir çözümün tamamen kabul edilebilir olmadığını biliyorum. Peki, neden böyledir biliyor musun? Çünkü kabul edilebilir tek gerçek Santiago'nun yaşadığı durumdur."

"Sanırım tavsiyenize uyacağım. Yalandan davranmaya devam edeceğim."

"Üstelik gelecek sürprizler sunacaktır. Herkese. Böylece şimdi nasıl ihtiyacın yoksa, o zaman ihtiyaç duymaya başlayacaksın."

"Oldukça istikrarsız olduğumu düşünüyorsunuz, değil mi Rafael?"

"Hayır. Herkesin öyle olduğunu düşünüyorum, buradakilerin ve başka yerlerde olanların, uyumsuzluk yaşıyoruz. Bazıları fazla, bazıları daha az, düzenli olmak için çaba sarf ediyoruz, yeniden başlamak için, ilişkilerimizde, anılarımızda duygularımızı biraz olsun düzene koymak için. Ama kaos yaşamamaya dikkat edemiyoruz. Ve kaos da her seferinde yeniden düşüşte (fazlalık için kusura bakma) daha da karmaşık oluyor."

Graciela bir süre gözlerini kapattı. Kayınpeder, belki de bir ağıt yakmasından korkarak, şaşkınlıkla ona baktı. Ama Graciela gözlerini tekrardan açtı yalnızca dolmuştu ya da parlıyordu. Dikkatlice hâlâ elinde duran boş bardağa baktı ve Don Rafael'e doğru uzattı.

"Bana bir kadeh daha verir misiniz?"

Don Rafael
(Emilio'dan haberler)

Kendimi ezilmiş gibi hissediyorum, kaybolmuş gibi. Nefes alıyormuş gibi ama soluk alamıyorum sanki. Yaşanmışlıkların ardından sefil bir babalık gibi. Sanki bir vitrinin (neredeyse cam deme alışkanlığını da kaybettim) içinde görevi bir kravat sergilemek olan bir manken gibi gülünç haldeyim. Çok şükür Graciela'yı ikna ettim gibi görünüyor; peki ya kendimi, ben ikna oldum mu? İkiyüzlülük bir kusurdur ama açıklığın her zaman bir erdem olduğundan da o kadar emin değilim. Gerçekçi olmak istiyorum, geniş olmak, esnek olmak istiyorum, çağdaş olmak istiyorum. Lanet olsun ki, ben bir babayım da. Ya da Santiago sonunda hapisten çıktığında (avukat olduk-

ça umut dolu bir mektup gönderdi) burada onu başka bir şey bekliyor olacak. Graciela'yı, uzak bir aşkın parmaklıkları içinden geçerek görmek. Hafta sonları Beatriz'i kurtarmak ve onu hayvanat bahçesine, parklara, bir kere olsun sinemaya götürmek, sonra zorlayıcı şeyler hakkında çok az sorular sormak çünkü samimi verilecek her cevap onu kaygılandıracaktır. Ve daha sonra Rolando'ya yeni bir şekilde davranmak ama ne gibi? Hücreden olan, eski bir yoldaş gibi mi ya da şimdi karısıyla yatan bir adam gibi mi? Beyler, oğlumla ne alıp veremediğiniz var? Ne olduğunu biliyorum, onu neyin gölgelendirdiğini ama günün sorusu neyin eksik olduğudur. Bu hikâyede eksik kalan ne oldu? İnsanların istedikleri kırıcılığı kolayca yaptıklarını hayal etmek istemiyorum ama sevgisizliğin büyük başlı bir çivi gibi yaralayıcı olduğunu söyleyebilirim. Benden ya da annesinden hangi eksiklik miras kaldı oğluma? Bunu bulmalıyım. Hâlâ kim olduğunu pek bilmediğim o oğlumu bulmalıyım. Bugün, şimdiye kadar sadece bir tane olan ve hapishane sansüründen geçmesi için tam bir emniyet ile garantiye alınmış (bilinmeyen ve hangi yolla olduğunu hâlâ anlamadığım) zorunluluktan kaçak olarak gönderdiği uzun süredir unutulmuş mektubunu elime aldım. Ve garip bir şekilde bu mektup Graciela için değil, benim içindi:

"Dikkat et İhtiyar, bu okuyacağın mektubun sonuçlarını göze alıp bütün önlemleri alarak gönderdiğimden emin ol. Bu bozkırdan birisine, sana, işaretler vermem gerekiyor, kendimi silahsızlandırmak için, parçacıklara bölünmemem için işaretler vermem gerekiyor. Üzülme, bu sadece bir benzetme. Ama bir şekilde duyguya tercüman oluyor, değil mi? Bazı şeyleri açıklığa kavuşturalım: Anlatacaklarımdan ya da birilerini suçlayacağımdan sakın korkma. Öyle değil. Bana öğrettiğin bazı şeyler var ve bu da o öğrendiklerinden birisi. Ah, ama ben bir kahraman da değilim. Sana, hâlâ susuyor olmamım mahkûmiyetten ya da hesaplardan dolayı olup olmadığını henüz bilmediğimi söylersem şaşırır mısın? Evet, hesaplardan. Her zaman her şeyi

inkâr ettiğinde, hayır demekte dik kafalılık gösterdiğinde, başınla, ellerinle, dudaklarınla, gözlerinle, boğazınla hayır dediğine dikkat ettim. Fakat bir şey söylediğinde, çok küçük bir bilgiye sahip olduğunda seni asla rahat bırakmayacaklardır. Belki kısa bir süre terk edecekler ama sonra göreve geri döneceklerdir. Onlara geri kalanını anlatman için takıntılıdırlar. Buradan bakarsak tekrarlıyorum, inançtan mı yoksa hesaptan mı sustuğumu bilmiyorum. Belki ikincisidir. Ama derinlerde bunların savunma olduğunu söylenebilir. Her halükârda rahatım çünkü hiç kimse benim bitkinliğimden düşmedi. Ama seninle konuşmak istediğim şey bu değil. Sen, avukatın savunmasının her zaman ne olduğunu biliyorsun: Hiç kimseyi öldürmedim, öyle mi? Ama, evet, öldürdüm. Sakın kalp krizi geçirme, ha? Bunu ne avukat ne yoldaşlarım ne Graciela ne de başka birisi biliyor. Sadece şimdi sen öğreniyorsun. Bunu söylüyorum çünkü sırtımdaki bu yükten kurtulmak istiyorum. Görüyor musun, buraya, siyah beyaz yazarak neleri göze alıyorum, bu yüzden *mektup* en yüksek güvenliktedir. Üstelik bunu söylüyorum çünkü artık tek başıma kaldıramıyorum. Anlatıyorum. *Tabuta* girmemim üstünden on gün geçmişti, onlarca günden biriydi. Son iki günü yalnız geçirdim, asla sokağa çıkmadan, herhangi bir polisiye roman okuyarak, çeken radyo istasyonlarını dinleyerek ama dikkat çekmemek için sadece konservelerden yiyerek. Gündüzleri panjurlar kapalıydı, gerçi geceleri de kapalıydı tabii ki fakat asla ışığı yakmıyordum. Evde kimse yokmuş gibi bir görüntü oluyordu. Bu *tabutun* en büyük avantajı iki farklı sokağa çıkışının olmasıydı ve bu da her şeyden öte, bana büyük bir güvenlik sağlıyordu çünkü ikinci çıkış çok gizliydi; koridorun sonunda birkaç evin olduğu çıkıştı, evlerin çoğunluğu bu şekildeydi, bu yüzden hareketlilik çok azdı ve bu da yardımcı oluyordu. Ben ise bir gözüm açık uyuyordum ve o gecelerden birinde ikinci gözümü de açtıracak, neredeyse fark edilemez derecede hafif gürültüler, adımlar duydum. Karşıdaki küçük bahçeden geliyormuş gibiydi. Panjurların arasından baktım ve

çok az hareket eden bir gölge gördüm ama bu herhangi birisinin gölgesi miydi, yoksa yarı bodur olan çam ağacının gölgesi miydi ayırt edemedim. Kımıltısız kaldım ama birden, birisinin evin içinde gezindiği hissine kapıldım. Şimdi düşünüyorum da onlar da o evde kimsenin olmadığını düşünüyorlardı ki, bütün güvenlik normlarını bırakarak savunmasızca girmişlerdi. Ayrıca çok az olduklarına dair, üç dört kişi, bir kanı oluştu bende. Eve yaklaşmalarının nedeni ne şüphelenmeleri ne de bir şey bilmeleriydi. Sonra fenerin ışığı beni aydınlattı ve kısık bir ses: 'Santiago, sen ne arıyorsun burada?' dedi. Önce yoldaşlarımdan birisi diye düşündüm ama olamazdı çünkü onlar bana başka bir şekilde sesleniyorlardı sonra gözümü kamaştıran feneri biraz uzaklaştırdı ve ben de ilk önce üniformayı görebildim, sonra elinde tuttuğu silahı ve son olarak da yüzünü. Kimdi biliyor musun? Tahmin edemezsin İhtiyar. Emilio idi. Evet, şimdi düşündüğünün tıpkısı, halamın oğlu, senin yeğenin. Böyle bir anda insanın kafasından nasıl bir görüntüler zinciri geçiyor bilemezsin. Karar vermek için çok az zamanım vardı; daha da iyisi duruma hâkim olan oydu, silahıma ulaşmak durumunda değildim. Bahçeden hafif gürültüler ve ayak sesleri geliyordu. O tekrar konuşmaya başladı: 'Santiago, teslim ol, en iyisi bu. Böyle olacağını bilmiyordum ama teslim ol.' Ve silaha baktı, kendi silahına değil ulaşamayacak olduğum benim silahıma baktı. 'Bende seni bu durumda bulacağımı bilmiyordum, Emilio' dedim. İkimiz de korku içinde konuşuyorduk. 'Birbirimizi görmeyeli yıllar oldu' diye mırıldandı. 'Karşılaşmak için kötü bir zaman, değil mi?' diye söylendi. Birden anlık bir karar verdim. Sanki kelepçe takacakmış gibi iki yumruğumu birleştirip ona yaklaştım. 'Tamam. Teslim oluyorum.' Ve o da inandı. Başka bir şeye inanamazdı. Yaklaşmama izin verdi ve silahını biraz indirdi. Şimdi başka nasıl baş döndürücü hareketler yaptığımı hatırlamıyorum ama üç saniye sonra o kelepçelenecek olan iki elimin boynunu sıktığı aşikârdı ve hareketsiz kalana kadar da sıkmaya devam ettim. Bütün bunların nasıl da sessizce olup bit-

tiğini bilmiyorum. Bahçede gölgeler hareket etmeye devam ediyordu ama konuşmuyorlardı.

Çıplak ayaklıydım ama giyiniktim. Her zaman giyinik uyuyordum. Bütün hızımla ikinci çıkışa doğru yürüdüm. Sandalyenin üstünde duran sandaletleri de aldım. Küçük evlerin olduğu yere bakan diğer sokağın kapısına vardım. Orada ne panjur vardı ne de gözleme delikleri. Yani kısaca riskliydi ben de o riski göze aldım. Çıktım ve kimse yoktu. Saat sabahın üçüydü. Koşmaksızın on metre kadar ilerledim ve birden onu gördüm. İnanamıyordum: Cutcsa'nın açık tavanlı eski otobüslerinden biri, içinde sadece iki yolcusuyla yavaşça ilerliyordu. Bir sıçrayışta otobüse atladım. Yarım saat sonra Bağımsızlık Meydanı'nda indim. Günlük gazetelerin hiçbiri ne o başarısız küçük operasyondan bahsetti ne de ayaklanmanın soylu kurbanlarından biri olarak Emilio isminden. Sadece bir cenaze ilanı. Ve o derin, kayıp acısına katılanlar arasında bizler de vardık (Sen, ben, Graciela ve diğerleri). Belki o gece cenazeyi sen bekledin, ben değil, tabii ki bazı zamanlar kötü oldum. Bir yıl sonra bizleri Villa Munoz'da polis baskınıyla yakaladıklarında beni yüzlerce soruşturmayla karşı karşıya bıraktılar. Çok fazla yüklendiler ama asla o konu hakkında soru sormadılar. Neden o olaya önem vermediler? Bunu hiçbir zaman bilemeyeceğim. İşin aslı aileden hiç kimse Emilio'nun işbirlikçi olduğunu bilmiyordu. Ama neden işi bu kadar gizliyken üniforma giyiyordu. Bütün bu saçma sapan şeyleri sana anlattıktan sonra sen de kendi kendine soracaksın. Sana anlatıyorum çünkü bu olayı üzerimden bir türlü atamadım. Zorunlu bir şeydi. Küçük burjuva önyargısı mı? Belki. Bu benim tek ölümüm, ne çelişki ama! Benim için bir karşılaşmadan daha fazlasıydı ve pek çok durumda beni temizlemek üzereydiler. Ben de aralarından birisinin hesabını kesmek üzereydim ama görünen o ki bu istekten de biraz öte oldu. Benim hayatımda (ya da görevlerimde) başka hiçbir ölüm olmadı. Peki sorun nedir? Ne kuzenim aklımdan siliniyor ne de boynunu sıkan ellerim. Ayda iki ya da

üç kez rüyamda onu görüyorum ama onu öldürdüğüm haliyle değil. Bunlar kâbus değiller. Çok uzak bir geçmişi görüyorum, ikimizin de çocuk olduğu geçmişi. (Bir yıl boyunca onunla beraberdim değil mi?) Kilisenin arkasındaki boş alanda futbol oynadığımız veya tatil aylarında Prado'ya gittiğimiz zamanları. Siz büyükler çok derin uykudayken, bizler kendimizi daha özgür hissediyorduk, çimenlere ya da yaprak yığınlarının üzerine uzanıp birbirimizi yoldan çıkarıyorduk. Ve her zaman beraber olacağımız planlar yapıyorduk, yolculuğa çıkmak gibi ama gemiyle çünkü uçaklardan korkuyorduk. Üstelik Emilio geminin güvertesinde beştaş ve rütbe oyunu oynayabileceğimizi söylüyordu. Uçaklarda ise bunun aksine hostesler bütün bunları yasaklıyorlardı. Yoldan çıkmaya devam ediyorduk. O mühendis olacaktı çünkü üçgen cetveli sevdiğini söyleyip duruyordu. Ben de müzisyen olacaktım çünkü *Cumparsita*'yı* çalmak hoşuma gidiyordu. Tarağın üzerine tütün yaprağı koyup üflüyordum. Tabii ki siz ihtiyarlardan da konuşuyorduk. O bizi anlamadığınızı ama sevdiğinizi söyleyip duruyordu. Pek çok kez konuşarak planladığımız bu macera zincirine başlamak ve evlerimizden kesin olarak kaçmamız için on dört yaşın sınırındaydık. Rüyalarımda gördüğüm Emilio işte bu, hiçbiri kâbus değil. Kâbus ben uyandığımda başlıyor. Ellerimi, sekiz on yaşlarımızdaki gibi yumuşak ve ince değil, kalın ve bodur olan ya da bana öyle görünen, üniformadaki boynu sıkarken görüyorum. Bazı durumlarda burada, hücrede ya da hücreden önce onun ismi telaffuz edildi. Kimse benim kuzenim olduğunu bile bilmiyor. Herkes onun cellat olduğunda hemfikir. En rezil en alçaklarından biri. Tutukluya işkence yaparken büyük haz duyan, en rezil, en alçak cellatlardan biri olduğunda hemfikirler. Bazıları bir süre önce öldüğünü biliyor ama nasıl olduğunu bilmiyorlar. Ben de birisi, umarım doğal bir ölüm olmamıştır, bir hayvan gibi o orospu çocuğunun,

* 1915'li yılların sonunda Uruguaylı müzisyen Gerardo Matos Rodriguez tarafından yazılan ve bestelenen tango melodisi. (ç.n.)

boktan işkencecinin beynini dağıtmışlardır dediklerinde ya da buna benzer yakıştırmalar yaptıklarında hiçbir şey açıklamıyorum. Beni ara sıra kaygılandıran şey tam olarak bir suçluluk duygusu değil. O sabah kendi çocukluğum adına kaygılandım. Ve bazen beni kelepçelemesi için ellerimi birleştirerek yaklaştığımda ondaki güven dolu bakışları hatırlıyorum. Bugün düşündüğümde başka bir nedenden dolayı korkarak konuştuğunu anlıyorum. Evde yalnız olmadığımı düşünüyordu ve silahımın ulaşamayacağım bir yerde olduğunu bilmesine rağmen korkuyordu. Çünkü onun yanında kimse yoktu. Ya da diğerleri beni sinirli bir şekilde, vahşice öldürmeyeceklerdi. Çünkü her şeyden öte ben onun kuzeniydim. Ölümü değil dirimi ele geçirmek en iyisi olacaktı. Ailemiz bir gün bu haksız durumu öğrenecekti. Belki onun da aklına birden, çimlerin, yaprak yığınlarının üzerinde birbirimizi baştan çıkardığımız zamanlar gelmişti. Bu yüzden ne yapacağını bilemedi ve savunmasız kaldı. Ya da ona, benim şimdi karşı karşıya kaldığım kuzensiz ve hücresiz savaşta derin ideolojiler saldırmamıştır. Ama ben hiç kimseyi öldürmemiştim İhtiyar. Sanırım bu benim her zaman üzerimde yapışık gezeceğim tek şey. Başka zamanlar ne kadar güçlü olsam da bu konuda zayıf olduğumu söylemek isterim. Sana daha fazlasını anlatayım: Bir çatışmada kurşunlayarak öldürmüş olsaydım, kendimi böyle hissetmeyecektim. Böyle hissediyorum çünkü onu farklı bir şekilde öldürdüm. Onun sersemliğinden yararlanarak ve bunu kullanarak soysuz, rezil, belki biraz da alçakça (Dürüst olmam gerekirse bunu düşünmekten kendimi alamıyorum). Bugün vicdansız, kan dökücü, cana kıyıcı, herkesin ve benim de kendi kendime dediğim gibi ne güzel bir ölüm. Kesin olarak ellerimle boynunu sıktığımda ben bunu inkâr ediyordum. Onu, yaprak yığınları üstünde benimle beraber yoldan çıkan, evden kaçmak üzerine ortak planlar yaptığımız, beştaş ve rütbe oyunu oynamak için gemiyle yolculuk edeceğimiz insanı, sadece hayatta kalmak için öldürdüm. Bunlar sana söylediğim gibi iki farklı değer, iki

farklı kişilik, yan yana duran iki Emilio. Beni anlıyor musun İhtiyar! Graciela'ya anlatamıyorum. Anlatmayacağım da. Çünkü anlamayacak, o her zaman olayları basitleştiriyor (o olaylara her zaman tek taraftan bakıyor). Bana ya, 'İyi yaptın dünya bir işkenceciden kurtuldu ya da kuzenine bunu nasıl yapabildin' diyecektir. Ama durum bunların ikisi de değil İhtiyar, daha karışık. Başka bir şey daha, bu mektubun bir daha asla tekrarı olamayacak bir fırsat olduğunu (bir gün sana bu inanılmaz fırsatın nasıl olduğunu umarım anlatabilirim) sakın unutma. Ne bu yolla ne de başka güvenli bir şekilde bana cevap yazman imkânsız. Yine de bana cevap vermelisin. Gerçekten yapacaksın değil mi İhtiyar. Bana cevap verecek misin? Bunu normal bir yolla yapacaksın. Hapishane sansürünün şüphelenmeyeceği bir şekilde. Kendimizi, biri ve diğeri arasında bildiğimiz pek çok şey olmasına rağmen sadece mümkün iki cevapla sınırlandırmalıyız. Öyleyse not al durumu farkına vardıysan; onaylamanı ya da yargılamanı söylemiyorum ama gerçekten anladıysan son veda satırından iki satır önce *anlıyorum* kelimesini kullan. Aksine bu durum sana alçakça ve kabul edilemez geliyorsa *anlamıyorum* yaz. Anlaştık mı? Hoşça kal İhtiyar."

Bu mektubu yaklaşık on kez okudum ve iki gün önce cevap yazmaya başladım. Mektubum şu şekilde bitiyordu: "Torunum, ikinci dereceden tabii ki, senin kızın, her zamanki gibi güzel ve hareketli Fransızca çalışmaya başladı. Sence nasıl? Bazen beni görmeye geldiğinde günümü onun dersiyle tamamlıyorum. Fakat kulaklarımın zor duymasından olmalı (yıllar boşu boşuna geçmiyor) belki hafızamdandır Alliance vernikli aksanıyla Perrault öykülerinden birini bana anlattığında zar zor da olsa onu anlıyorum. Hoşça kal oğlum."

Diğeri
(Dili tutulmuş ve her şey)

Bu onun için yeni bir duygu ve olacaklar hoş değil. Ama kesin olan, kendini derin bir bataklığa sokmuş olmasıydı. Başka hiçbir kadında böyle bir şey başına gelmemişti. İnisiyatif sahibi hep kendi olmuştu. Rolando Asuero, yatakta bitecek ya da bitmeyecek, her ilişkinin dizginlerini elinde tutan adamdı. Evet, bu bir prensip sorunuydu ve geçici bütün bilgilere ve önerilere açıktı. Tevrat'ta söylenen şu söz gibiydi o: Verilen sözler tutulmayacaksa en iyisi hiç söz vermemektir. Şans eseri bunu tekrar tanımalıydı. Her zaman oyunun kurallarına uyan ve sonrasında her şey tamamlandığında resmi bir hoşça kal ile ortadan kaybolan çok hazır ve kasabalı kadınlarla karşılaşmış-

tı. Diğer taraftan ev sahipleri ve köleler, en sonda candan, yürekten arkadaşlarının eşleri, onlara kız kardeşiymiş gibi davranmıştı ve ara sıra zinacı bir bakış da atıyordu. Asla yoldaşça ve iyi davranış dışında bir şey olmamıştı. Hatta bazen doğuştan gelen beğenilme isteği isyan etmiş olsa bile. Graciela'ya başka bir özle bakmamıştı hatta Solis'te, kaplıcada, küçük iki parçalı fileli bir şeyi giydiğinde bile Rolando pervasızca hayranlığını siyah gözlüklerinin arkasına gizlemeyi bilmişti. Tabii ki bazen Santiago'nun kendisi tarafından yapılan, Graciela'nın televizyon reklamlarındakine benzerliğine dair yorumları kendi kendine mırıldanmıştı. Üçü için de hoş, zarif bir kadındı. Eh, doğrusu, belirsiz şakalar ve erkekçe kahkahalar oluyordu. Diğer ikisi evliydi ve yola gelmez tek bekâr olan kendisi, Rolando Asuero için, "Hizmetinizdeyim efendim" mantıklı bir cümleydi.

Ama Graciela şimdi başka bir şeydi. Rolando da değişti. Nasıl olmasın ki! Önce siyasi bölüm oldu ve darbeden önceki basitçe lanet olası o iki yıl. Erotik olmayan ne, kimdir? Enver Sedat'ın* büyük büyük annesi Sfenks'e** sormak için güzel ve önemli bir soru. O çatışmalı iki yıllık sürede diğer gereksinimlerin yanında bazen güzelce uyumak için bir yatak bile düşünülemezdi. Ve sonra nöbetleriyle, avareliğiyle, denizin altıyla ve diğer şarküterileriyle lanet olası cezaevi. Orada, evet, yorulmadan çalışılıyor. Feragatle üretiyorsun, nasıl olmasın ki, sonra da başını yastık gibi şeye koyduğunda ve o kadar gözyaşından sonra, ne zaman gece olduğunu ve her gününe tanıklık yapan o hamamböceğini bile hatırlamıyorsun (Başka bir deyişle Tango söylüyoruz; *üzüntümü alaya alıyorum* ah ama asla: *gevşesem ve görsem*)***. Evet, şimdi Graciela başka bir şey. Öncelikle kadınsı,

* Muhammed Enver Sedat (d. 25 Aralık 1918 – ö. 6 Ekim 1981), Mısır'ın üçüncü cumhurbaşkanıdır. (ç.n.)

** Sfenks, kafası koç, kuş veya insan, gövdesiyse uzanan bir aslan şeklinde olan heykel. (ç.n.)

*** "*Mano a Mano*" (el ele), Carlos Gardel / Jose Razzano. (ç.n.)

ikinci olarak kendine güvenen ve belki de o olgunluğunun bir sonucu bir kadın. Vücut olarak (kuşkusuz ruh olarak da; dogmatik değiliz çünkü) herkesin bildiği gibi ve harika bir biçimde olgunlaştı. Ve onu görmek, örneğin güzel beklentilerle evine sessizce yaklaşmak (Rolando, pek çok kez olduğu gibi, girişte beklerdi). Bu biraz karışık, aslında, yolunu kaybetmiş demek daha doğru olacak. Ve düzensizliğin tam merkezinde: Santiago. Santiago cezaevinde ne kendini savunabilir ne de saldırabilir, hüznüyle, kültürel birikimiyle; ne terminoloji ama değil mi; ama üstelik ne tuhaf bir durum. Santiago'nun düşünceleri karıştı. Ama onun, Rolando Asuero'nun, bu hikâyede başrol oyuncusu olduğunu düşünmüş olmalı. Bilmiyor. Henüz bilmiyor. Biraz olsun bilecek olmasına rağmen, Graciela'dan hoşlanıyor, yumuşatıyor ya da yalanlıyor. Ve Rolando biliyor ki, bazı durumlarda -Graciela onunla örümcek ağlarından konuştuğunda- temkinli ilerlemeler elde etmişti. Diyelim ki kardeşlikle ilgili yardımlar teklif edilmeye başlanmıştı ve biraz da belki de önerilmeden eşler bırakılarak gidilmişti ya da en iyisi Graciela'nın Rolando için henüz yeni yeni hissettiği belli bir çekiciliği vardı. Ve tabii ki açıkça düzeltilen ve gözden geçirilen duygular, şimdi muğlaktı, Graciela yanan bir sünger gibi emiciydi. Bir gün ansızın o yanıltıcı sohbetlerin birinde, artık kendisini terk eden Santiago'ya ihtiyacı olmadığını söyledi ve Rolando anlayışlı bir şekilde, "hayır Graciela, seni terk etmedi onu götürdüler" cevabını verdi. Graciela "çok saçma ya da sürgün beni başka birisine çevirmiş olacak" ve Rolando "artık Santiago'nun politik görüşünü paylaşmaya devam etmiyor musun?" ve Graciela "o benim de görüşüm" ve Rolando sonunda on milyonun sorusunu soruyor, "belki de diğer erkekleri hayal ediyorsundur". Graciela "uyurken mi uyanıkken mi hayal etmekten bahsediyorsun" diye sorar, Rolando "her iki durumda" dediğinde, Graciela "uyurken hiçbir erkeği hayal etmiyorum" yanıtını verecektir. Rolando "uyanıkken peki" diye ısrar eder ve kadın "uyanıkken evet, hayal ediyorum ama güleceksin" der-

ken duraksar, teatral değil, nefes almak için ya da ekleyeceği bütün gerçekliğin ağırlığını denetlemek için verilen kısa bir sessizlik: "seni hayal ediyorum". Rolando dili tutulmuş gibi kaldı, birden mahcubiyetten kulaklarına kadar kızardı. Kanatana kadar dudağını ısırmıştı ama saatler sonra bunun farkına varmıştı. Ve Graciela onun karşısında geriliyordu, tam olarak ne olduğunu bilmeden bir şeyi beklemekteydi fakat korkunç bir şekilde güvensizce. Çünkü varsayılan diğer şeyler arasında Rolando sadakat kelimesiyle rahatsız olacaktı. O kadar çok kadınla yatıp kalkan Kazanova Rolando, Vedette del Maipo* kadınlarından biri tarafından baştan çıkarılmış liseliler gibi terli alnıyla ve muhtemelen yaklaşmış olan can sıkıcı bir geleceğin önünde, alerji tepkisi olan sol ayak topuğunda başlayan sızlamayla dili tutulup kalmıştı. Dili tutulmuş ve her şey kekeleyerek tane tane söylenmişti, Gra Graciela'yı elde etmişti ve sohbeti anlamsız alanlara kadar götürmeye çalışmıştı. Ne tür insanız biz, hemcinsimizin karısına göz dikmemek, her şey azcık nefes almak için ama Graciela sert şaşkın ifadesini sürdürüyordu, görünürde şaka yapmıyordum bu oldukça ciddiydi benim için; ve o, pardon Graciela bir sürpriz, biliyorsun; ve bu cümleden itibaren Buenos Aires'linin asıl oyundan sonraki ikinci piyesinde artık kekelemiyordu ve tamamen şaşkın halde olmak için dil tutukluğu hissetmeyi de bırakmıştı, üstelik aptalca şeyler söyleyerek cevap vermemek için mırıldanması da üzücüydü; çünkü gözlerinden senin çok ciddi konuştuğunu görüyorum ve benimle bak diyememek de çok üzücü. Benimle gidiyor. Bu *gitmeyi* güzel telaffuz edemedi, samimi ve korkunç olduğunu düşündü. Samimiydi çünkü gerçekten de bu, sersemliğinin vahşiliğinde adım atmaya başladığı bir safari duygusuydu. Korkunçtu çünkü o kendinden kaçan *gitmek*, kendi kişisel vahyinin ilk ayeti gibi, tedbirsizlikle ilişkili bir şey gibiydi. Fakat

* Maipo Tiyatrosu, Buenos Aires'in en önemli ve eski tiyatrolarındandır ve *vedette* kelimesi Fransızca olup gösterinin yıldızı anlamına gelmektedir. 1920 yılından itibaren Arjantin'de, Buenos Aires'te *vedette*lerin yani dansçı ve şarkıcı kadınların gösterileri başlamıştır. (ç.n.)

artık telaffuz etmişti, altını çizmişti ve Graciela alışıldığı şekilde soluk kalmıştı ve birden lüks bir çiçekçiye giren ve renklere takılan birisi gibi iç çekti. Rolando da şimdi elini uzatmasının yerinde olacağını düşünüp değerlendirerek sehpanın üzerinden, karanfilleri olmayan vazoyu ve izmaritlerle dolu olan kül tablasını geçerek ustalıklı bir kaçamakla elini Graciela'ya uzattı. Kadın da bir süre yani dört saniye kadar tereddüt etti ve sonra o da bir piyanistin ellerine benzeyen zayıf elini uzattı ama daktilocu elleriydi bunlar. Bu, yeni bir şeyi denemeydi çünkü temas yeterince geliştiriciydi. Her ikisi de birbirlerini keşfedercesine bakıştılar. Devamında uzun bir inceleme geldi ve tekrar bağlılık sözü çiçeksiz vazonun ve izmaritlerle dolu olan kül tablasının üzerinden atlayarak bazen Rolando'nun sert parmaklıklarına ya da diğer zamanlarda da Graciela'nın parlayan dekoltesine takılıyordu. Şimdilik Graciela mutlu olmaktan çok eziyet çekiyordu. Bu durumun adaletsiz olduğunu anlıyordum ama karşılaşmanın bu esnasında kendime yalanlar söyleyemiyordum ve biliyordum ki her şey Santiago'ya bağlıydı. Rolando kendisi açısından, şimdilik mutlu olmaktan çok daha karışık bir halde, huzurla ellerini tuttu, sanki Santiago bizim sohbetimizde hazır bulunuyormuşçasına, o da tartışılmaz bir şekilde bu durumun bir parçasıymışçasına, sanki Santiago anlayacakmış, bu durumu görebiliyormuş gibi... Ve durum bu haldeyken konuştular, birkaç saat boyunca sigara içtiler, neredeyse birbirlerine hiç dokunmadan. Sonuçları ve yeni sonuçları karıştırdılar, dokundular ama hâlâ Beatriz konusuna cesaret etmeksizin, cımbızla, kısa bir süre geleceği planlamadan ya da ufalamadan, bu fikre alışmak için birbirlerine ne çok fazla delilik yapmaya ne de oldukça sağduyulu davranmaya söz verdiler ve Rolando, Graciela'nın yeşilimtırak gözlerinden her seferinde daha bir hipnotize olarak oturuyordu, Graciela ise bu tepkiyi seviyor ve bekliyordu ve Rolando bu katışıklığa âşık olmaya başlıyordu ve Graciela birden savunmasızca hıçkırıklara boğuldu ve azıcık olsa bile ikna edicilikteydi ve Rolando, Graciela'nın seni hayal

ediyorum demesinden bir saat sonra, iki eliyle kadının yüzünü kavrayarak dudaklarını, o tatlı temas anında saf bir sersemlikle ısırmaya başladı.

Beatriz
(Kirlenme)

Rolando amca, bu kadar kirliliğin bu şehri katlanılmaz kıldığını söyledi. Ben eşek gibi kalmamak için hiçbir şey söylemedim ama bütün o cümleden sadece şehir kelimesini anladım. Daha sonra sözlüğü alıp KATLANILMAZ kelimesini aradım, yoktu. Pazar günü büyükbabamı ziyarete gittiğimde ona katlanılmazın ne demek olduğunu sordum. O ise güldü ve bana güzel bir şekilde dayanılmaz demek istediğini söyledi. O zaman kelimenin anlamını anladım çünkü Graciela yani annem bazen bana ya da neredeyse her gün, "Lütfen Beatriz, lütfen bazen gerçekten dayanılmaz oluyorsun" diyor. Ve ben çok sakin bir şekilde, katlanılmaz olduğumu söyleyeceğim. Çok

fazla olmasa da onun hoşuna gitti ama tövbe etmemi istedi. Bu da çok önemliydi. Diğer kelime "kirlilik", oldukça zor bir kelime. Evet, sözlükte vardı. Şöyle diyor, "Kirlilik: Sperm boşalması." Boşalmak ne demek? Sperm ne ki? BOŞALMAK kelimesini aradım ve şunu söylüyor: Sıvının akması. SPERM'e de baktım: Tohum, döl, üremeyi sağlayan sıvı. Belki de Rolando amcanın söylediği şey, bir sürü tohumun akması bu şehri dayanılmaz yapıyor. Bunu da anlamadım. Ve ilk karşılaştığım arkadaşım Rosita'ya büyük sorunumu anlattım, sözlükte yazanları da. O da spermin cinsellikle ilgili bir kelime olduğuna dair bir fikri olduğunu ama ne anlama geldiğini bilmediğini söyledi. Sonra da kuzeni Sandra'ya soracağına dair bana söz verdi. Çünkü Sandra daha büyük ve onun okulunda cinsel eğitim dersi veriyorlar. Perşembe günü çok gizemli bir şekilde beni görmeye geldi. Onu çok iyi tanıyorum. Ne zaman gizli bir şey olsa burnu buruşur. Ve evde Graciela olduğundan bana bir şeyler söylemek için uzun süre Graciela'nın çörek hazırlamak için gitmesini bekledi; araştırdım, sperm büyük erkeklerde olan bir şeymiş, çocuklarda olmuyormuş. Bizde ya da onda sperm olmazmış. Aptal olma, sperm erkekler yaşlandığında oluyor, benim babam ya da senin tutuklu baban gibi, biz kızlar büyükanne olsak bile sperm sahibi olmuyoruz. Ne kadar garip değil mi ve Sandra bütün erkek ve kız çocukların spermden geldiğimizi söylüyor. Çünkü o sıvıda sperm adı verilen kurtçuklar var. Ayrıca Sandra mutluydu çünkü dün sınıfta spermin "S" ile yazıldığını öğrenmiş. Rosita gittikten sonra düşünmeye başladım ve belki de Rolando amca var olan birçok spermden (S ile) şehrin dayanılmaz olduğunu söylemek istemiştir. Böylece tekrar büyükbabamın yanına gittiğimde, o beni gerçekten anlıyor ve abartısızca bana yardım ediyor, ona Rolando amcanın söylediklerini anlattığımda ve pek çok sperm olmasından dolayı şehrin dayanılmaz olup olmadığını sorduğumda, büyükbabam öyle kocaman güldü ki, neredeyse boğuluyordu. Ona bir bardak su getirmek zorunda kaldım. Kıpkırmızı ol-

muştu. Kalp krizi geçirmesinden korktum. Benimle yalnızken, bu kadar garip durumdayken. Şanslıydık ki kısa bir süre sonra sakinleşti. Ve konuşmaya başladığında bana öksürükler içinde Rolando amcanın atmosferdeki hava kirliliğinden bahsettiğini anlattı. Kendimi hâlâ aptal gibi hissediyordum ama büyükbabam hemen atmosferin hava olduğunu ve şehirde çok fazla fabrika ve araba olduğundan bunların dumanının havayı, yani atmosferi kirlettiğini ve bunun da lanet olası bir kirlenme olduğunu, sözlükte söylediği gibi sperm olmadığını, nefes alıp vermek zorunda kalmadığımızı ama aynı şekilde nefes alıp vermezsek öleceğimizi, bu kirli havayı solumaktan başka çaremiz olmadığını söyledi. Büyükbabama babamın tutuklu olduğu yerde küçük bir penceresinin olduğunu fark ettiğimi söyledim; çünkü orada çok fazla fabrika ve araba yok çünkü siyasi tutukluların aileleri fakirlerdir ve arabaları yoktur. Büyükbabam da "Evet öyle" dedi, benim haklı olduğumu söyledi. Her zaman büyükbabamı iyi şeylerin yanında bulmalıyım. Sonra ona kocaman bir öpücük kondurdum ve sakalı öncekilerden daha fazla battı. Koşarak Rosita'yı aramaya gittim ve evde annesi olduğundan adı Asunción'du. Paraguay'ın başkentiyle aynı. İkimiz de sabırla annesi çiçekleri sulamaya gidene dek bekledik. Sonra gizlice kuzeni Sandra'ya, ona benim yerime bizden daha cahil olduğunu söylemesini istedim. Artık ben her şeyi araştırdım ve bizler spermden değil atmosferden geldik.

Sürgünler
(Epidauros'un Akustiği)*

Epidauros'tan ses geldiğinde
En yukarıdan duyulur, ağaçların arasında,
Havada.

ROBERTO FERNANDEZ RETAMAR

Roberto'dan yirmi beş yıl sonra Epidauros'taydık
ve bizler de en üst basamaklardan dinledik
orada, aşağıdaki gitarın tellerinden çıkan ezgiyi
tapınak ve tapınakçığın arasında

* Epidauros eski Yunanistan'da Asklepios Tapınağı ile ün yapmış bir şehir, 1881 yılında başlanan ve uzun yıllar süren arkeolojik çalışmalardan sonra ortaya çıkan Epidauros şehrinin diğer tarihi bir yapısı da kendi adıyla bilinen Epidauros Tiyatrosu'dur. (ç.n.)

yanan aynı tombul kadın, kılavuz
Termopilas kırıntısı ve Sokrates anlamsızlığı arasında
neredeyse dokuz bin drahmiyi ödemek için
Niarchos'un ayarladığı gibi sayılmıştı
yıllık yaklaşık üç yüz dolar vergi
ve o genç vurgusuyla bizlere duyurdu
beş nöbetçinin gölgesi
ve Tato Bores* uzmanlarının önünde
sosyalist Papandreu'nun çok emin ve gelecek zaferi
Epidauros'taydık kuru ve saydam havayı soluyorduk
sırtını tiyatroya vermiş olan ve veren ağaçların
unutulmaz cömert yeşilliklerini izliyorduk
tiyatronun yüzü solgun bir çukur
sonsuzluk bilmecesinin hesaplarını yaparken
sanki genç Polykleitos'u nefes alarak seyre daldırmak için
çok uzaklarda olmayan hava ve yeşiller
ben de orkestranın büyülü merkezine indim
öylesine sevilen yerde ve katı bellekte
ışığın sertliğinin fotoğrafını çekmesi için
oradan olağanüstü akustiği denemek istedim
ve düşündüm merhaba Liber, merhaba Hektor merhaba Raul, merhaba Jaime
yavaşça gitarın tellerine dokunanlar gibi

böylece akustiğin fevkalade olduğunu onaylayabildim
artık gizli kalmış selamlarım sadece basamaklardan duyulmadılar
yalnız bir kuşun olduğu en yukarıda havada da duyuldu
ve İyonya'yı, Tiren Deniz'ini, Mora Yarımadası'nı geçtiler
Akdeniz'i ve Atlantik'i ve nostaljiyi
sonunda saydam ve kuru bir meltem gibi
parmaklıklar arasından süzüldüler

* Arjantinli sanatçı (1927-1996). (ç.n.)

Duvarlar Arasında
(Basit bir olasılık)

Dün avukat buradaydı ve bana bazı şeylerin yoluna gireceğini söyledi. Bu olmayacak bir şey değil. Belki. Basit bir olasılık, zaten bunu biliyorum. Ama bunun bende sarsıntıya sebep olduğunu kabullenmeliyim. Sanırım kalbim yerinden çıkacaktı. Bazen bir kayıp bir umut oluyordu. Her zaman sizlerle bir gün tekrar karşılaşacağımı biliyordum. Ama bu kadar yıl sonra olacağını hiç tahmin etmiyordum. Hayallere dalmak istemiyorum ama yine de yapıyorum, bunu engelleyemiyorum. Anlaşılır bir şey, sence de öyle değil mi? Yalnız dün değil evvelsi gün, yıllar sonra, neredeyse buraya ait olduğum fikrini kabulleniyordum. O külfeti ödemeye alıştırmak için kendime

mantıklı bir neden üretmiştim. O benzersiz rahibin kendine özgü şeytani şivesiyle "Şansı Öpmek"i nasıl söylendiğini hatırlıyor musun? Şimdi tam tersine iyiye doğru bir olasılık oluştuğunda, belki çok küçük bir şey ya da bir yıl daha kısa sürede olacak bir şey, bu sürenin acı terimleriyle ölçülebilir olması merak uyandırıcı. Bununla beraber bu olasılık bana daha da dayanılmaz geliyor, yoğun, neredeyse sonsuz. Başka bir deyişle bana boyun eğdiriyor. Karmakarışığız değil mi? Peki, senle İhtiyar bu konuda ne düşünüyorsunuz? Ufaklığa şimdilik hiçbir şey söylemeyin ki hayaller kurmaya başlamasın ve sonra hayal kırıklığı yaşamasın. Onun yaşlarında yaşanan bu duygu, travmaya sebep olabilir. Onu bir an önce görmekten başka bir şey düşünemiyorum. Mümkün olabilecek en kısa zamanda. Sadece bu bile tüylerimi diken diken etmeye yetiyor. Seni görmek, İhtiyar'ı görmek ise bambaşka. Seni nasıl kucaklamak ve sımsıkı sarmak istediğimi düşünsene. Sizlerle uzun uzadıya konuşmak, Tanrım ne mutluluk! Ama Beatriz'i düşündüğümde diken diken oluyorum. Çocuğunu görmeden geçen beş yıl, hem de bu kadar küçükken sonsuzluk gibi geliyor. Beş yıl sevgiliyi, yetişkin birini görmemek, basitçe beş yıldır. Tabii bu da korkunçtur. Örneğin beni göbeğim gitmiş halde göreceksiniz ve daha az saçlı (sadece buradaki berberden kaynaklanan nedenlerden bahsetmiyorum, bir dolu nedenden bahsediyorum). Bazı kesici boşluklar da var ve azı dişleri gibi onlar. Yeni birkaç değişiklikten daha bahsedeyim. Yeni çıkan benler, birkaç yara izi. Nasıl görünüyor? İçinde yaşadığım durum bundan ibaret. Neredeyse hiç konuşmuyorum. Kendi vücudum önlenemez şekilde anahtara dönüşüyor. Narsisizmden değil, bunun nedeni saatler ve saatler boyunca başka bir hayat işaretinin olmaması. Kendi açımdan baktığımda İhtiyar'ın birkaç tel fazla beyaz saçı olacağından eminim. Kırışıklıklar olmaz çünkü İhtiyar zaten onlarla doğdu. Çocukken kırışıklıklarının beni etkilediğini hatırlıyorum. Gözlerinin yanındaki çizgileri, kaşlarını çatmasından oluşan çizgiyi. Bu mayınlarıyla birlikte

çiçekli bir banka benzemesini önleyemiyordu. Sanırım annemin hayatında bunlar en güzel geçişlerdi. Peki, seni nasıl bulacağım? Daha olgunlaşmış, daha net, bu yüzden de daha hoş. Yaşanan onca acı yüzde derin izler bırakır. En azından bu yüzyıl başındaki romancılar böyle yazmışlardı. Şimdikiler ise o kadar gösterişli yazılar yazmıyorlar. Ama yüz çizgilerinin modası geçmedi. Oluşacak acı çizgiler yankı uyandırmaya devam ediyorlar. Ama sende onlardan olmadığını biliyorum. Olsa bile önemli değil, ben onları iyileştireceğim. Evet, daha ciddi olabileceğin doğru. Eskisi gibi kahkahalar atmıyorsundur. Fakat neşeli halini zenginleştirdiğinden ve koruduğundan eminim. Bu konuda yeteneklisin. Avukat beni olan durumdan dolayı hayal kurmaya ittiyse de sizlerle nasıl beraber olacağıma dair en ufak fikrim yok. Demek istediğim bu durumda ülkeden çıkabileceğimi sanmıyorum. Çok iyi biliyorum ki, her şey daha karışık ama her zaman bunun adaletsiz, saçma, hak edilmiş olup olmadığım artık bilmediğim bu ayrılık en iyisi olacak. Tabii ki yolculuk etmeyi tercih ederdim; çünkü burada Emilio'yu da kaybettikten sonra bana aileden kim kaldı? Sadece Ana teyze. Onu görmek için de istekli olduğumu sanmıyorum, bunca şeyden sonra beni ziyarete bile gelmedi. Alışkanlıklarından dolayı daha da kolay hastalandığını söylüyorlar, herhalde bu yüzdendir. Diğer kuzenlere geldiğinde belli nedenlerden dolayı beni ziyarete gelemiyorlar. Çıkmış olsam bile sanırım onları göremeyebilirim. Çeşitli sebeplerden burada iş bulmak çok zor. En iyisinin seyahat etmek olduğu konusunda hâlâ ısrarcıyım ama vakitsiz gelişen olaylar (doktora görünmeme izin verecekleri küçük yanıklar gibi), özel bazı bir iki şey var. Bu arada kesinleşen konular üzerine düşünüyorum. Bu yeni olasılık karşısında, beni koruyacak hayaller kurmayı, evi, banyodaki küçük durumları, nemden oluşan duvardaki lekeleri, yüzleri, figürleri tanımayı bıraktım. Artık dikkatimi belli konularda yoğunlaştırıyorum: iş, çalışmalar, aile hayatı, çeşitli projeler. Çalışmalarımı tamamlamak hiç de kötü olma-

yacak. Neden orada, üniversitede durumumu araştırmıyorsun? Hangi materyalleri gözden geçirebilirim, hangilerini tekrar kullanabilirim? Ne olur ne olmaz diye, anlıyor musun? Peki iş? Senin işinin iyi olduğunu biliyorum ama ben bir an önce çalışmak istiyorum. Bunun maçoluk olarak görme. Basitçe bütün hayatım boyunca çalıştığımı ve okuduğumu anlamalısın. Bu alışkanlık, üstelik hoşuma da gidiyor. Bu durumda neden sen ve İhtiyar yani ikiniz, olabilecek olasılıkları araştırmıyorsunuz? Neyi iyi yaptığımı çok iyi biliyorsunuz. Ama bu durumda benim isteklerime ve yapabileceklerime cevap verecek işi istemeyeceğim. Ne olursa yapabilirim, anlıyor musun, her işi... Fiziksel olarak hazırım ve orada kendimi yeniden onarmayı hemen bitireceğim. Her zaman yeniden göbeklenmemek için çalışacağım. İhtiyar, Beatriz ve seninle bir yaşam, yeniden normal bir hayat kurabilmeyi hayal etmek ağzımın sularını akıtıyor. On beş gündür buradaki boşluğu yeniden başka birisiyle paylaşıyorum, oda arkadaşı diyelim, çok iyi birisi. Mükemmel anlaşıyoruz. Bununla beraber onunla bu yeni durumu konuşmayı canım istemiyor. Çünkü o böyle bir duruma sahip değil, en azından şimdilik. İyimser tarafım ona da geçerse (her zaman samimi ve kaçınılmaz bir şüpheyle acı bir iyimserlik sahibi oluyordum) onda da bazı şeyleri uyandırmaktan korkuyorum. Yani kesin bir umutsuzluk ve derin bir acı. Burada hepimizde bir cömertlik var. En azından öyle olmayı öğrendik. Özellikle hipokondri hastası olana kadar benmerkezci, görüşülmez, egoist olma alışkanlığındaki birinci aşamayı atlattıktan sonraki kısım. Fakat cömertliğin de doluluğu, sınırdaşlığı ve sınırları var. Çok iyi hatırlıyorum bir yıldan biraz fazlaydı, J. çıktığında hissettiğim o duyguları değerlendirdim. Onun adilce karşılaştığı gerçeklik (yeniden insan olmayı hissetmesi, tekrardan çalışması ve annesiyle, karısıyla buluşabilecek olması) karşısında, benim hissettiğim mutluluk değildi. İlk önce yine de onun yokluğu ümidimi kırıyordu. Çünkü J. yirmi dört saati paylaştığım birisiydi. Sonra

onun gidişi bende hınç ve üzüntü yarattı. Merak uyandırıcı ama en iyi oda arkadaşı her zaman konuşan ve dinleyen değildir. Hayatlarımızı, aşklarımızı, aşksızlığımızı, ölümleri anlattığımız, okuduğumuz bir sürü romandaki gibi. Ve şimdi felsefe ve onun varoşlarında tartışacağımız, deneyimlerimizden çıkartacağımız, ideolojilerimizi analiz edeceğimiz, çocukluk görüşlerimizi değiştireceğimiz ve yapabildiğimizde satranç oynayacağımız, bir el yok. İyi oda arkadaşlığı çoğu zaman susmaktan geçer, özü sözü bir olmaya saygı duymaktan geçer. Diğerini kendi kendine bırakmak veya bizim sessizliğimizle üstünü örtmek ve karanlık günde en ihtiyaç duyulan şeyi anlamak gerek. Ama kesin olan, ikisinden birinin bunu ortaya koyması ya da istemesi değildir. Diğerinin bunu kendi kendine anlamasıdır. Sessiz bir dayanışmadır. Bazen tecrit veya gizliliğin iyi bir ilişkisi, devamlı olarak arkadaşlığa çevrilebilir. Vakitsiz güvenmelerle gelen sessizlik en iyi şekilde inşa edilebilir. Sahte otobiyografik romanlardaki kahramanların hayatlarına benzer davranan insanlar da mevcuttur. Bunlar her zaman yalancılık ya da yalan söyleme hastalığı olarak görünmez ve tabii ki onlar da vardır; bazen yoldaşına karşı kibarlık veya saygı gösterme olarak, bununla eğleneceğine inanarak, onun kimsesizliğini unutması için ya da azıcık acısından sıyrılması için ya da nostaljilere götürerek ve anıları tutuşturarak, ona kurgusal bellek virüsü bulaştırana kadar bir bölüm uydurulur. Kendi yalnızlığına mahkûm olunca veya hiçbirisinin beraber olmak için birbirlerini seçmediği bir, iki ya da üç hemcinsinin günlük olarak kendi yalnızlıklarıyla kıyaslanmasından oluşan ceza olduğunda, insanoğlu garip bir böceğe dönüşüyor. Cehennemin diğerleri olduğunu söylerdi sessiz sakin varoluşçu, buna inanmıyorum (bu son ve kötü geçen yıllardan sonra bile inanmayacağım) ama tam tersine pek çok kez diğerlerinin kesinlikle cennet olmadığını iddia edebilirim.

Yaralar ve Bereler
(Uyuyan)

Akşamüstünün ilk saatlerinde içeride ve dışarıda sessizlik. Graciela panjurların arasından bakmaya karar verdiğinde ne bulacağını biliyor. Issız olan çiçekli yol değil sadece onun bütün çevresi: Yollar, kent içindeki sokaklar, pencereler, B. binasının küçük balkonları...

Bu saatlerin tek hareketli sakinleri, sesleri panjurlara yaklaşan birkaç mayısböceği. Ama girmeyi başaramıyorlar. Uzaklarda, çok uzaklarda neredeyse fark edilemez dalgalar gibi, bazen on iki ya da on beş öğrencisi kalan kolejden sesler, çığlıklar ve gülmeler geliyor.

Öyleyse neyle karşılaşacağını önceden biliyorsa panjurlardan bakmak için neden kalkacak ki. Dışarısı içerinin aksine sıradan. Örneğin, yatakta bir yenilik var.

Graciela komodinin üzerindeki kül tablasında sigarasını bastırarak söndürüyor. Dirseğine dayanarak yarım şekilde kalkıyor. Çıplak vücudunu gözden geçiriyor ve titreme hissediyor ama yatağın ayaklarına yığılmış olan çarşafı toplamak için kılını bile kıpırdatmıyor.

Panjurlara doğru bakmaya devam ediyor fakat hiçbir şey ilgisini çekmeden. Büyük ihtimalle yatağın diğer tarafına sırtını vermek için yapılan bir hareket bu. Ama reddetme gibi değil, daha çok zevk almayı biraz daha geciktirmek gibi. Sonra dönmeden önce, bakmadan önce, uyuyanın tenine dokunana kadar bir elini yavaşça hareket ettiriyor.

Uyuyanın teni, saçlarının dokunuşuyla ürperiyor. Eti tekrar sakinleşene kadar eli sağlam ve kopmaz biçimde orada duruyor. Sonra Graciela uyuyanın tamamen karşısına geçmek için hafif bir şekilde vücudunun çillerden oluşan takımadalarını terk etmeksizin, yukardan aşağıya ve tersine bir şekilde bakıyor; noktalarda, köşelerde küçük tepeciklerde durarak, son saatlerde pusulası altüst olarak ve tercihler yaparak hareket ediyor.

Saatler önce kulağı ve yanağıyla okşadığı güçlü omzunda örneğin, vakit geçiriyor; yarısına kadar tüylü göğsünde, çocuklarınki gibi garip göbeğinde, soluk alıp vermesiyle hareketlenen vücuduna şaşkınlıkla bakıyor. Hiç bahsetmediği, hapisteyken aldığı kalçasındaki yara izinde ve iç taraftaki üçgenin kızılımsı dağınık tüylerinde, bir sürü mücadeleden sonra şimdi gevşemekte olan büyüleyici sekste yayılıyor. Ve aynı his, eşit olmayan testislerinde (çünkü soldaki hiç iyileşmedi), isimsiz hapishanedeki pek çok makineden sonra ezilmiş, berelenmiş, mümkün olan en kısa zamanda sekiz yüz metre koşucuları gibi güzelce işlenmiş bacaklarında, ete girmek üzere olan bir tırnak, biraz törpülenmiş ve uzun parmaklarıyla büyük kaba ayaklarında yayılıyor.

Graciela o coğrafyadan avuç içini çekiyor ve ağzını diğer ağza yaklaştırıyor. Bu güzel anda gülümseyişi azıcık gölgeleniyor. O da o gülümseyişi, derin bir solumayla ya da nefes alıp vermeyle, iç çekmeyle değişene kadar ve yarım aralık olan ağızda başka bir şekle girip de gözden kaybolana kadar daha iyi görebilmek, daha iyi hayal edebilmek için uzaklaşmaya karar veriyor.

Şimdi elleri ensesinin altında sırtüstü yatıyor ve açık olan gökyüzüne doğru bakıyor. Dışarıdaki sessizlik içeriye işlemeye devam ediyor ve mayısböceklerinin ısrarları da ama artık karşıki kolejden gelen sesler ve kahkahalar duyulmuyor.

Ne o okul, Beatriz'in okulu ne de o okulun saatleri Beatriz'in okuluyla aynı ama Graciela kayınbabasının hediyesi olan dijital saatinde, saatin kaç olduğunu görünce kolunu kaldırıyor. Kolunu tekrar ensesinin altına koyuyor ve uyuyanı uykusundan sıçratmak istemezcesine yumuşak bir ses tonuyla, "Rolando" diyor.

Uyuyan biraz kımıldıyor. Bacaklarından birini yavaşça gerdiriyor ve elini, gözlerini açmadan uyanık olan kadının karnına koyuyor.

"Rolando, hadi Beatriz bir saate burada olur."

Diğeri
(Gölgeler ve yarım ışıklar)

Gelecek hakkında hemfikir olmaksızın zamanın geçip gitmesine izin vermek, her şeyin en kötüsüydü. Çünkü ne konu hakkında saatlerce sohbet etmiş olmak ne de bunu yapmayı pek çok kez denemeye çalışmak önemliydi. Bütün söylemler ve karşı söylemler onun, Rolando Asuero'nun, ilk günden beri artık klasikleşmiş vücut hareketiyle ya da başka bir deyişle, iki eliyle yüzünü tutması ve öpmesiyle, her seferinde daha içten bir baştan çıkartmaya bırakarak olgunlaşan bu hareketi tekrarlamasıyla yıkılarak bitiyordu. Rolando aynı saygıyla ve ilk günkü kadar şevkle onu soyduğunda, Graciela okşamasına, onu aydınlatmasına, birden ayartanın baştan çıkartmasına ve onu ya-

tıştırmasından memnun vücuduyla buna izin veriyordu. Böylece bütün utanmalar ve bilinçli düşünceler ve keyfe bağlı durumlar sona eriyordu. Bunu hiçbir zaman gece yapmadılar çünkü Graciela bu durumu, Santiago bilmeden Beatriz'in öğrenmesini istemiyordu. Graciela, sadece şaşkın bir bakışıyla ya da düşünülüp taşınmadan olan bir duyuşla, sınırdaş bir havada yarı saydam bu davranışla, bu karşılıklı ihtiyacın, kızını üzecek bir bilmeceye dönüşmesini istemiyordu. Bu yüzden bunu akşamüstleri yapıyorlardı ve Rolando şehir öğle uykusuna yattığında panjurların arkasında ya da çiçekli sokaktan ufak tefek şeyler aşıran mayısböceklerinin vızıltıları duyulduğunda sevişme konusunda anlaşıyorlardı.

Graciela kendisinde bu zorunlu saatin düşünülmüş ve kabul edilmiş alışkanlıklarındaki o köklülükle eski bir önyargıyı sonlandırdığını söylemişti. Santiago'yla hiçbir zaman akşamüstü sevişmemişti çünkü Graciela bu seremoni için etrafın tamamen karanlık olmasını istiyordu. Soyunurken, bu soyunma Graciela için aşksal bir birleşmenin temel anlamıydı, hiçbir şey istemiyordu. Santiago da bu kadar detayın gereksiz olduğunu düşünüyordu. Ama kötü yönetilmiş bir ilkecilikle inşa edilen bu durumu, özellikle rahibeler okulundan gelen eğitimden dolayı yine de kabullenmişti ve nokta! Onun bu çaresiz karakterinin imtiyazını haklı çıkartmak için Santiago, gökyüzüne karşı bir şey yapabilen kimsenin olmadığını söylüyordu. Ama Graciela rahibe kardeşlerin bir suçu olmadığını, bütün bunların nedeninin kendisinde olduğunu bütün açıklığıyla her zaman biliyordu. Diğer taraftan Rolando daha geniş davranarak ve alçakgönüllülükle ama gerçekte, o uzak ve çıplak gecelerin, bu kadar küçültülerek anlatılması, hiç de hoşuna gitmediği ve sadece o kötü durumu yenmek için Graciela'ya eskiden Santiago'yla nasıl olduğunu soruyordu. Graciela öfkelenmek yerine eskiden Santiago'yla hiçbir şey olmadığını itiraf etmenin utangaçlığını yaşıyordu. Ve başka bir sefer de yarım ışıkların ve gölgelerin sıkıntısına yüklenmişti. Ve diğer vücudun isteği o kadar kuvvetli,

çok öncelikli ve erkekle birleşmenin zevkiyle oldukça narindi ki, hiçbir anda kadın çağa aykırı olan karanlık takıntısı isteğinde direnmemişti, sadece o temastan zevk almakla kalmamış, aynı zamanda, neredeyse kendine rağmen keşfetmişti. Diğer vücuda bakma kararı, onun bütün manevralarına ve rutinlerine, yeni tekliflerine ne kadar çok şey katıyordu. Zevk ve gevşemenin hemen arkasından erkek, Rolando Asuero, bir sigara yaktı ve sonra bir tane daha. Kısa bir zaman sonra, kadın banyodan döndüğünde ve ona bakarak yere çöktüğünde, işte o zaman yokluk sorunu ikisinin arasında, iki memnun ve gevşemiş vücudun arasında yeniden yerleşmeye başladı.

Graciela konuşuyordu ve konuşuyordu; duruma dönüp duruyordu ve hiçbir zaman kendi bedenini, şimdiki gibi hissetmediğini, hiçbir zaman bu kadar rahatlamadığını, sadece fiziksel değil ruhsal olarak da, söylüyordu. Gerçekten de her şey bir yana, çok fazla varyantları yoktu (bu konuda Rolando aynı fikirde değildi ama gülümsemekle yetiniyordu) ve üstelik bu doluluk Graciela'yı bir karşılaştırma yapmaya itmiyordu. Çünkü ne Santiago'nun anılarını küçük düşürmek istiyordu ne de kendi vücudunu (burada Rolando gülümsemeyi bıraktı)... Ama bir o kadar da deneyimsizdi ve her şeyden sonra kendi etinde ve diğer ette acı çekmek, aynı zamanda bütün bu yıllar boyunca bütün bu ayinlerin, kuralların çöküşü, bütün bu geçmiş ve şimdi arasındaki inkâr, bütün bu parlak tarafsızlık, burçların yağmalanması (ek bir nefes alışla Rolando'nun gülümseyişi), melankoliler... ve hepsi birden hüzünlü bir hikâyenin birden tek bir avantajına dönüyordu: Karşılıklı bir antlaşmada daha az yalancı olmak, karşılıklı bir ilişkide daha az haksız olmak, daha fazla üçüncü sınıf insan olmak. Zira birinci ve ikinci sınıf insan artık yoktu ya da olmadı ya da belki de kurgu ve ikiyüzlülük tabakalarına aittiler.

Yeniden o işi yapana kadar, Graciela tekrardan afrodizyak sonrası hareketlerine başladığında, Rolando sigarasını sön-

dürdü ve onunkini de elinden alıp söndürdü, ardından usulca, sarkan bir tutam saçını aldı ve aynı devinimle kadını yatırıp telaşsız bir şekilde gölgelenen ve titreyen vücudu sarmaladı, kulağının hemen yanını öptü.

"Graciela, tekrar başlama. Sen de ben de hikâyeyi tastamam biliyoruz, kime anlatıyorsun? Öyleyse, o senin kocan, ben de onun arkadaşıyım ve ayrıca o harika bir adam ama bu farkındalıkla pinpon oynamaya devam edemeyiz, anlıyor musun, karar vermeliyiz ve görünüşe göre verdik de. Bizim için çok önemli olan bir şeyle karşılaştık, bu yüzden, bütün sorunlarla ve olacak bütün olumsuzluklarla beraber devam edeceğiz. Gelecek bölümler çok sert olacak ama beraber devam edeceğiz. Sen bunu biliyorsun ve ben de biliyorum. Öyleyse Santiago konusunu, onun bunu bilme ve yeni gerçekliğe uyum sağlama şartları oluşana kadar bırakalım. Sen ve Don Rafael o içerdeyken bir şey söylememe kararını aldınız. Ben bunun en iyisi olduğu konusunda sizinle hemfikir değilim, unutma ki, ben de içerde kaldım ve bu durumların oradan nasıl değerlendirildiğini bildiğimi sanıyorum ama kararınızı da kabul ediyorum, aynı zamanda ihmaldeki sorumluluğumu da biliyorum. Her şeye rağmen sen Santiago'ya saygı duymaya devam edersen ve eğer ben de ona saygı duymaya devam edersem, her seferinde yaptığımız gibi Santiago'dan takıntılı bir şekilde konuşmayı bırakamayacağız. Düşünmeye devam edeceksin, tabii ki ben de devam edeceğim ama her birimiz kendi hesabından sürdürecek bunu."

Ara vererek yeniden Graciela'yı öpmeye başladı ve ekledi: "Basitçe tekrarlanan, harcanan ve bizi harcayan kelimeler ile konuyu yumuşatarak tekrar etmek yerine, şu basit sessizlik bize yardım edecektir, olduğumuz gibi birbirimizi sevmemize yardım edecektir ve olmak, zorunluluğun kırılganlığında olmayacaktır."

Sürgünler
(Güle güle ve hoş geldin)

Holweide, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde, Kolonya'nın bir mahallesidir. Dinsel törenle karışmaması için, daha doğrusu ona Köln diyelim. Uruguaylı bir aile, yani Olga ve 1974 yılında küçük ama şimdilerde yetişkin olan üç tane çocuğu, Holweide'de yedi yıl boyunca para biriktirdikten sonra, gayri menkul satın aldılar. Baba David Canpora ise, 1971 yılından beri Uruguay'da tutukluydu. Özgürlüğünü 1980 yılında elde etti.

Canpora'lara göre, Holweide Alman halkının bir parçası olan proleter bir mahalledir. Her şeyden var orada: Çalışkan insanlar ve sosyal marjinaller, spor alanları, küçük iş yerleri, sempatik yolculuklar, dedikoducu seyahatler, birkaç kilise, bir iki banka,

tamamen ilerici olan pilot okulu... Sonuçta basit insanlar.

Olga, "Okul başladı" diye anlatıyor, "çocuklar daha yeni gitmeye başladılar. *Şimdi yaklaşık bin iki yüz öğrencisi var. David'in özgürlüğü için yapılan etkinliğe anneler, babalar, öğretmenler, öğrenciler, okulun müdiresi ve bu okulun teorik bir dersten öte insan haklarıyla ilgili bir şeyler olduğunu kabul eden Milli Eğitim Bakanı da katıldı. Canpora Komisyonu kuruldu ve yeni şeyler yapmak için on beş günde bir beyin* jimnastiği *için toplanıyoruz. Bazen başka hiçbir şey* yapılamayacağını *düşünüyorduk ama her zaman yeni bir fikir ortaya çıkıyordu."*

Uruguay için birkaç etkinlik yaptılar. O etkinliklerin ilkinde okul, David'in durumu hakkında bilgi vermek ve yapılacak şeyler hakkında danışmak için anne babalardan oluşacak bir kurul toplama çağrısında bulundu. Olga, "Otuz kadar kişinin katılmasını bekliyorduk" diyordu, "ama beş yüz kişinin bir araya gelmesi bizi şaşırttı ve orada Uruguay Büyükelçiliği'nin önünde gösteri yapma fikri ortaya çıktı. Otobüsler *kiralandı, çocukların sigortalarının ödenmek için para toplandı çünkü bu gösteri için Köln'den Bonn'a gidiliyordu. Aylık ödeneklerden finanse edilen çocuklar oldu. Toplam maliyet 4.000 marktı ve sekiz yüzden fazla insan katıldı. Özellikle küçük çocukların yazılı bir yetki getirerek ya da ailelerin eşliğinde katılmış olmalarını göz önüne aldığımızda bu rakam çok daha fazla. Böylece dolu dolu bir etkinlikler serisi başlamış oldu. Pek çok imzayla Uruguay hükümetine 20.000 mektup gönderildi ve şehirdeki on üç okulun daha katılımı sağlandı. Basında makaleler yayınlandı ve Canpora davası tanınarak özel bir şeymiş gibi* yüklenildi. *Hiçbir el ilanı dahi dağıtmamış olan iyi anneler, şimdi sokakta imza topluyorlardı ve Uruguay'da neler olduğunu anlatıyorlardı. 'Tutukluysa bir şeyden dolayıdır' diyenler de vardı ama bunun istisnaydı".*

Diktatörlüğün negatif sonuçları gibi, iyileşmenin umutları da toplum dayanışması da bütün yönleriyle aileye yansıyordu.

"Sonunda, David'in kendisinden önce, özgürlüğünün eli ku-

lağında olduğundan haberimiz oldu ve okul müdiresi, David geldiğinde ne yapabileceğimizi bizlere danıştı; çünkü pek çok anne baba onu havaalanında karşılamak istiyordu. Burası açıktı: Özgürlüğü için bu kadar çok şey yapmış insanlar mutluluğumuzu paylaşma hakkına da sahiptiler. Ben önceden Frankfurt'a gittim. Daha sonra Köln Havaalanı'nda onu, ellerinde resimler ve çiçeklerle ve hediye elmalarla çocuklar ve tabii ki gözyaşları içerisinde üç yüz kadar insan bekliyordu. Sonunda okulda büyük bir kutlama yapmaya karar verildi. Böylece herkes David'i görebilecek ve dokunabilecekti; başarılarını, kazanımlarını, dayanışma işlerinin sonuçlarını göreceklerdi."

Kutlamada konuşmalar oldu. Doktor Focke konuştu. Okulun müdiresi, aileleri temsilen bir delege (inşaat işçisi ve burada sahip olduğumuz en iyi arkadaşlarımızdan biridir), bir öğrenci (parlak bir politikacı oldu) ve öğretmenlerden bir temsilci konuştu. Sonra teşekkürlerini sunmak için David sadece beş dakika ama çeviriyle beraber sekiz dakika konuştu (çeviriyi kızı, Silvia yaptı). Sonunda bir milletvekili, şehrin belediye başkanı ve Salvadorlu Devrimci Demokratik Cepheden (FDR) bir temsilci (Latin Amerika için çalışan farklı guruplardan da davetliler olduğundan) konuştu. Sonra orada İtalyan *işçilerden oluşan orkestra eşliğinde dans başladı. Sonuçta yemeğiyle, içkisiyle, hüznüyle büyük bir kutlamaydı.*

Bunlar, 20 Mart 1981'de David Canpora'nın söylediği sözlerdir: "Bu gecenin özel bir anlamı var. Bir sevgiliyle vedalaşmak ve birbirimize hoş geldin demek için buradayız. Üzülmeden dokuz yıl tutuklu kalan adamla vedalaşıyoruz. Halkı açlık, acı ve adaletsizlik içindeyken kollarını kavuşturup oturmayı ret ettiği için tutuklu olan adamla. Unutmaksızın, biraz uzun, çok katı ama kocaman değeri olan bir deneyimle vedalaşıyoruz. Her siyasi tutuklu yaptığı eylemleri ve gerek kişilik, gerek inançlarındaki değerlik ve gerekse de adımlarındaki kararlılık nedeniyle onu onaylayan gardiyanlarına minnettar olmalıdır. Uzun bir acı nefesini kesmeyi ve onu yenmeyi başaramadığında yaptığından

çok emin olan bir adam yoktur. Bir durum ile vedalaşıyoruz ama biz de yuva kurmuş olan anısını saklayacağız. Bugün bu okulda bir babaya da hoş geldin diyoruz. Üç çocuk ve bir eş benim elimden tuttular, insanoğlunun yuvasının mükemmel olduğunu bana göstermek istediler. Halkın kadınları ve erkekleri, teslim etmeyi ve teslim olmayı bilirler. Kendini evinde hisseden heyecanlı bir baba, merhaba diyebilir ve hep beraber nereye gidiyoruz diye sorabilir. Kendi içimde bu kutlamanın herkes için çok farklı, özel, önemli ve yeni bir şey olduğunu hissediyorum. O kadar önemli ki tam olarak söylenmesi gereken kelimeleri söyleyemiyorum. O kadar ve o kadar yeni ki dışarıya doğru püskürmeye hazır insanların yükselişiyle sonuçlanır gibi, diğerlerini sevmeye hazır insanların volkanı. Bir de burada gecenin büyüklüğü var. Yapabilmeye ve yapmaya devam eden kaçınılmaz bir gereklilik var. Elde edilenden, filizlenen bir gereklilik. Çünkü sizler yapabildiniz. Bir diktatörün vahşiliğinden, bir dik kafalılıktan, gardiyanların nefretinden ve kendileri için hayatın rahatlığından ve tembelliklerinden daha fazlasını yapabildiniz. Siz yapabildiniz ve ben sizlerin gücünün kanıtı olarak buradayım. Kanıtı bu ama ölçüsü değil. Çünkü insanların yapabileceklerini tartacak bir ölçü yoktur. Bugün tutuklu pek çok kardeşimin sesini de getirdim, onları itinayla temsil etmeye, size şunları söylemek için, bizleri yalnız bırakmadığınız için çok teşekkür ediyoruz; bizleri bu kadar çok sevdiğiniz için teşekkürler. Latin Amerika ile dayanışmanızı sürdürmenizi istemek için, özgürlüğünü kanıyla satın alan bu kıtaya, Latin Amerika'ya... Bu akşam neşemizi kaybetmeden ölümden ve hapisten konuşabiliyoruz. Çünkü bizim neşemiz militan bir zaferdir; çünkü bizim kutlamamız mücadelenin çabasındandır. Mutluyuz çünkü diğerlerinin acısını biliyoruz. Sizlerin bana verdiği şeye memnuniyetimi dile getirecek bir yol bulamıyorum. Sizler özgür hava ve ışık, sokaklar ve sesler, hayal ve kitaplar verdiniz. Sizler bana çocuklarımı ve karımı getirdiniz: Benim sevgi yuvamı ve değişmez şefkatim. *Burada sizlere konuşmak, sizlere bunları söylemek*

beni utandırıyor. Size iletmek istediğim tek şey tutukluluk bilincimdeki *saydamlığım ve insanlığıma inancımdır. Tam olarak sizlere, inatçı iyi insanlara, imkânsızı gerçekleştirenlere söylemek istediğim bunlardır. Sizler biliyorsunuz ve yapabiliyorsunuz. Kutlama sizler içindir, ikram sizler içindir. Ben sizleri kucaklayan ve alkışlayan insanım."*

Almanlar ağladılar ve Latin Amerikalılar söyleyecek bir şey bulamadılar. Az değillerdi. Olga'nın anlattığına göre (çünkü David çok tedbirlidir) bir genç kız ona sarıldı, vermiş olduğu şeyler için ona teşekkürlerini sunarak uzun süre sırtını sıvazladı. Her şeyden sonra genç kız haklıydı. Bilmeden ve bir şey önermeden David, kendinden beklenenin en iyisini yaparak, farkında olmadan o toplumu aydınlatmıştı.

Don Rafael
(Lidya adında bir ülke)

Ben yabancı mıyım? Bazı günler var ki öyle olduğumdan eminim, bazı günlerdeyse buna çok az önem veriyorum ve son olarak diğer günlerde de (daha doğrusu gecelerde) herhangi bir şekilde bu yabancılığımı itiraf ediyorum. Yabancılığımın koşulu ruh halim mi olacak? Muhtemelen Finlandiya'da ya da Yeşil Burun Adaları'nda ya da Vatikan'da ya da Dallas'ta olmuş olsaydım amansızca kendimi yabancı hissedecektim, kim bilir? Bu arada dokunulmazlıktan, herhangi bir uzaklıktan ve ayrı kalmaktan bahsedeceğimiz zaman, neden hep Finlandiya'dan başlarız. Kafamızdaki bu önyargıyı kim yerleştirmiş olacak ki bize? Finlandiya'da olan birinden konuşmak

bizim için her zaman, beşinci cehennemde olduğunu söylemek gibi bir şey olmuştur ve eğer iki anlamı her zaman özümsemiyorsak bunun nedeni o kadar buzlu ve o kadar karlı beşinci cehennemin hiçbir zaman görülmemiş olmasındandır. Her şeyden sonra Kalevala ve Silampää'ya (şu iki "a"nın üzerinde dört tane nokta olanlardan) verilen Nobel'in dışında ne biliyoruz ki? 1952 olimpiyatlarına kadar Latin Amerika'nın güney bölgesi gazetelerinde "Helsinski" yazılıyordu. K'dan önce S. ile ama bir zaman sonra Helsinki yazmaya başladılar. Helsinski'nin ikinci "s"sini kaybetmesi için olimpiyat oyunlarında ne olmuş olabilir ki?

Ama Finlandiyalı değilim buralıyım. Ve burada ben yabancı mıyım? Alman bir yazarın iyi bir eserinde, bu iki farklı güne dair bir şeyler okumamın üstünden çok zaman geçmedi: "Yabancıların ilk önce küfürleri, kötü anlamları ve yaşadıkları ülkenin argolarını öğreniyor olmaları merak uyandırıcı (P.'de sadece birkaç aydır bulunan genç bir kız acı çığlıklarını Fransızca atıyor ve şöyle diyor; Ai, Au demek yerine)."

Bu tarife göre ben yabancı olmuyorum çünkü mor renkli ülkemde nasılsa aynı şekilde küfür etmeye devam ediyorum ve derin bir acım olduğunda ne yerli ne de ithal hiçbir çığlık atmıyorum. Basitçe yansıma olarak tarif edilebilecek, garip bir ses çıkartıyorum. Bu yansımalara sözlükte desteklenen üç örnek: "*miau, gulugulu, kataplun.*" Tabii ki şans eseri homurtularla, böğürmelerle ya da gırtlaktan çıkan seslerle hiçbir alakası yok.

Örneğin geçen ay, tam olarak çarşamba günü, ayın dokuzunda öğretmen Ordonez'in bilindik ve sert Volkswagen'inin kapısına parmağımı sıkıştırdığında ben "*gulugulu*" ya da "*kataplun*" diye bağırmış olsaydım, kendi hakkımda ne düşünmeliydim? Aksine benim mütevazı gırtlaktan gelen sesim, keskin bir bakış eşliğinde (kategorik anlamda söylemiyorum avantajlı ve kısa olarak) eminim ki, zavallı Ordonez'e, sadece affedilemez bir dalgınlık, dikkatsizlik sonucunda işaretparmağımı da-

ğıtmış olduğundan ve militan yabancı düşmanlığından değil, anlık nefretime bağlı, üstelik birdenbire olan durum gibi gelmiştir kesinlikle. Yalan gibi görünse de o hoş olmayan durum benim hoşuma gitti çünkü bir kaç dakika boyunca iki "soluk yüzle" kalmış olmalıyız (neyse ki ufukta başka bir soluk yüzlü ortaya çıkmadı). Çünkü gırtlağımdan çıkan böğürtüler arasında bayılmak üzereydim ve Ordonez de aynı durumdaydı. Tek bir fark ile: Parmak benimdi. Ancak yıkılmak üzere olduğumda meslektaşıma karşı duyduğum bu anlık nefretin haksız olduğunu da biliyorum. Volkswagen'in sahibi Paso Molina'dan, Tambores'ten ya da Palmitas'tan bir doğulu olsaydı, yine aynı derecede hisseder miydim? Benim bu konuda kuşkularım var ama bu kuşkulardan kurtulmanın tek yolu Paso Molina'dan, Tambores'ten ya da Palmitas'tan bir yurttaşın kendi Volkswagen'inin (araba markası başka da olabilir) kapısına parmağımı sıkıştırmasıdır. Felsefi kuşkunun sağlam ve rahat toprağında bulunmaktan hiçbir sıkıntım yok. Her halükârda can sıkıcı Ordonez'e duyduğum anlık nefretimin uluslararası çağrışımları ya da en azından Amerikalı çağrışımları olsaydı, benim durumun yabancı düşmanlığı değil, bunun tam tersi olurdu.

Hangi yaşta olursa olsun zorunlu göç her zaman zordur. Bunun acısını kendi etimde çektim. Ama belki de daha çok cezalandırıldıklarını hissedenler gençlerdir. Bunu Graciela ya da Rolando veya bir gün özgür kalacak olan Santiago yüzünden söylemiyorum. Karışıklık başladığında o zamanlar henüz küçük çocuk olanları daha çok düşünüyorum. Onlar için, hayatlarındaki geçici bir şey olmayan, uzun vadede hüsran gibi olan bu süreyi kavramak neredeyse imkânsız olacaktır. Ve tehlikeyse bu kadar duygunun onları geri dönüşü olmayan bir erozyonun kurbanlarına dönüştürmesidir.

Onlardan kaçı bizim daha önce La Teja'da, Malvin'de ya da Industrias'da mükemmel savaşanları gördüğümüz gibi görebildi ve bugün Paris'te, Sacre-Coeur'un yanında ya da Ponte Vecchio'da Floransalıları veya Madrid'in Rastro'sunda el sanat-

larının yanında uzananları tanıdı ya da onlara dokundu. O genç kızlar ya da genç erkekler, aylar ve yıllar önce, çok sevdikleri yoldaşlarının yanlarında nasıl düştüklerini, belirsiz gülümsemeleriyle ve donuk bakışlarıyla görmüş olamayacaklar mı? Ya da bitişik ve tiksindirici hücrelerinden gelen yıkıcı çığlıklarını duymuş olmayacaklar mı? Bu yeni kötümserler, bu zamansız şüpheciler, umutlarının özürlü bir şekilde sersemleştiği anlaşılmadıkça nasıl adilce yargılanır? Araçlarından, ailelerinden, arkadaşlarından, sınıflarından ayrılan ve gençler olarak savaşmak için, insanlık hakkından yoksun bırakılan gençler olarak isyan etmek için, bu gençler nasıl es geçilecek? Onlara sadece gençler olarak ölme hakkı bırakıldı.

Bazen çocuklar kurşun geçirmez bir değere sahiplerdir ancak bununla birlikte hayal kırıklıkları geçirmez bir ruha sahip değiller. En azından ben ve diğer yaşı geçmişler onları gençliklerini yaşamaları gerekliliğine ikna etmiş olabilseydik. Nostaljiyle, tortuyla ya da öçle yaşlanmamaları gerektiğine, geri dönüş saatleri geldiğinde isyankârlık geçmişinin izleriyle değil de gençler olarak dönmeleri için. Gençler gibi, yani yaşam gibi.

Bu atıştan sonra sanırım derin bir nefes almaya hakkım var. Kesinlikle ciddileştiğimde dayanılmaz birisine dönüşüyorum. Ama gerçek Rafael Aquirre'nin bu olduğu olasılığı da var, söz oyunları oynamaktan ve diğerleriyle biraz olsun dalga geçmekten zevk alan ve oldukça kendisi olan diğer Rafael Aguirre'nin aksine, belki de diğerinin maskesidir bu, dayanılmaz, can sıkıcı, belagatli.

Belki de düzensiz, müstesna ve "Yabancı mıyım ben?" dediğim kendi sorumu cevaplayan bir moda dairdir bu. Ve kendi kendime böylece bir elimle, sağda, kefeninde ve diğeri, solda, keşke küstah ve alışılmamış renkleriyle torunumun yaptığı taslaklar gibi olacak olan güneşi çizerek cevaplıyorum. Sadece ben torunum gibi yeşil güneş ve pembe bulutlar tasarlayamıyorum, gökyüzünün en az retoriği olmadan. Ve kesinlikle ben

de (sarı ve portakal rengi olsa bile) güneşten çok kefen gibi olabildiğini düşünüyorum.

Bir yaşlının bedelini ödeyip geri alabileceği tek şey, zar zor da olsa kendini genç hissetmektir. Ben genç dedim, yaşlı çapkın değil, dikkat edin. Renkli renkli giyinerek ya da diskoteklerde endişeye düşüren o pislikleri dinleyerek (ah benim olgunluğumda ki eşsiz Beatles, o "Michelle" ya da "Yesterday" veya "Eleanor Rigby") çocuk olmak değil, zor ve olgun acılarla yaşlı genç hissetmek.

Belki de Lydia'nm ilk anladığı şey bu oldu ve belki de (anlaşılan durumu söylemek istiyorum) onda hoşuma giden ilk şey bu oldu. Çok fazla hayal kurmaksızın. Belki bu şekilde oldu çünkü buralı, yani yurttaş değil. Hiç kimse onun nostaljilerini ne almak ister ne de bunu yapabilir ama sürgün hüsrana dönüşmemeli. Ülkenin insanlarıyla çalışmak ve onlara bağlanmak, kendi insanlarımızmış gibi, kendimizi yararlı hissetmemizin en iyi yoludur ve o yararlılık hissinin hüsranına karşı iyi bir panzehir yoktur.

Ülkenin insanlarıyla bağlanmak. Peki, ben Lydia ile bağlandım. Bazen ona da söylediğim gibi: Her şeyden sonra, görüyorsun işte... Ve kendimi çok iyi hissediyorum. Bastonun sureti uzaklarda kaldı. Birazda bu yüzden kendimi yabancı hissetmiyorum çünkü o benim yabancım değil. O benim kadınım gibi bir şey. Tebrikler, biraz Hintli kanı var onda. Belki de siyahi kana da sahip, onun için de tebrikler. Yani onun güzel teni Graciela'nınkinden ya da Beatriz'inkinden daha siyahça. Ve benimkinden de daha siyah (ve biraz daha az kırışık).

Belki de ben Lydia adında bir ülke ile bağlandım. Ve bu bağ benim daha önceki bütün bağlarımdan farklı. Klasik birkaç bileşeni eksik: İvedilik, tutku ve âşık olduğumu söyleme cesaretinde bulunabilsem bile göğüste bir baskı ama belki de bunu düşünme cesaretinde bulunuyorum. Tabii ki aynaya bakma hatasını işlersem otomatikman tedbirlilikle doluyorum. Hayır, evlilik yok (yoktu da) fakat inkâr edemediğim şey, benim çev-

remden olmamasına rağmen o benim Kast'ımdan, benim kabilemden. Bu yüzden ben Lydia adında bir ülkeye bağlandım, bu basit bir kinaye değil çünkü buranın insanlarının, yemeklerinin ve şeylerinin içine girmemi o sağladı. Artık yerli deyimleri, sadece kalıcı değil geçicileri de kullanmaya başladım (telaffuz etmeye değil). Örneğin Lydia'mn eniştesi bıyığını hareket ettirme isteğini belli ettiğinde bunun anlamı bir şeyler atıştırmak istemesidir.

Yine de vatandaşları izlemeye devam ediyorum. Onlarla sadece konuşabileceğim bir sürü konu var, tam anlamıyla konuşmak demek istiyorum, her zaman etkilerinin bilgisiyle olmasa bile nedenlerinin bilgisiyle. Geçmişin karmaşık bir dengesini yapmak, ne kadar yakın olursa daha güç oluyordu. Aynı şekilde, mesleki deformasyonuyla nasıl söylüyordu iyi adam Valdes: "Kulağını dayayıp ülkeyi dinlemek lazım, baylar, nasıl nefes aldığını hissetmek ve sonra düzenlemek için kulağını omurga boyunca koyarak dinlemek lazım. Otuz üç diyelim, lütfen Otuz Üç Doğulu* diyelim."

Ama o noktada bana yetmiyor bu. Burada ve bu şekilde yaşayamıyorum, yarının ya da gelecek ekimin veya iki yıl içinde olacak olanın takıntısı ile yaşayamıyorum. Bağları kaldıracağım ve dönüşün ezasına girişeceğim, mit olan dönüşün çünkü geçici olan asla tam olarak kabullenilemiyor ve böylece Lydia ülkesinin içine işliyorum ve bu da cinsel bir sembolden çok daha fazla oluyor (orada, hasarsız bir şekilde içeri giriyorum ve hoş bir yolculuk oluyor). Bu, Lydia ülkesi halkının anladığını benim de anlamam demektir, gündelik yaşamda sonunda orada, aşağılardan iyi bir şeylerin gelmesini bekleme umuduyla, radyo ve uluslararası haberlere denk geldiğinde baştan sona televizyon haberlerini duymamdır. Ama ulaşan şey, diğer dördünün kayboluşu ya da hapiste üçünün ölmesi ama her zaman

* Otuz Üç Doğulu, tarihte Juan Antonio Lavalleja ve Manuel Oribe liderliğinde bilinen ve 1825 yılında şimdi Arjantin olan yerden doğu vilayetinin (bugün Uruguay ve şimdiki Brezilya devletinin bir parçası olan Rio Grande del Sur) bağımsızlığını almak için ayaklanma başlatanların adıdır.

belli devrik başkanın "soruşturmalardaki gereklilik ve şiddet" dediği şeyden değil hapisliğin doygunluğundan ve saf yorgunluğundandır.

Umudun sağlıklı alışkanlığını kaybediyoruz. Neredeyse diğer toplumların üretmeye devam ettiklerini anlamıyoruz. Otuz kasım sabahını hatırlıyorum. Lydia'ya gelmemesini söylemiştim. Şüpheciliğimle yalnız kalmak istiyordum. Halkoylamasma inanmıyordum, bana göre gülünç bir hile vardı. Ama sabahın üçünde uyandım ve kısa dalgayı açmak içime doğdu. Ve haber rüyayla karışıkmış gibi geldi (kısmen uyarıcı bile olmamıştı). HAYIR, milislerin önerisini bozguna uğratmıştı ve sadece bunun rüyamın bir oyunu değil gerçek bir haber olduğunu anladığımda hemen yataktan fırladım ve stadyumdaymışım gibi bağırmaya başladım ve birden hiçbir utanç duymadan hıçkırıklarla ağlıyor olduğumu fark ettim. O ağıt ne görgüsüzceydi ne de gülünçtü ve en son bu şekilde ne zaman ağladığımı hatırlamak istemiş olma durumuma o kadar çok şaşırdım ki, 6-7 Ekim'e kadar ger gitmem gerekti. Başka bir kısa dalgadan ayrıntılarıyla anlatılan, Che'nin ölümü hakkında Fidel'in üzgün konuşmasını dinlediğimde Montevideo'da, yine yalnızdım ve geceydi.

Ama 80 yılının Kasım'ında, Lydia ülkesinin insanları ağlamam için beni yalnız bıraktılar ve bu durum için onlara müteşekkirim. Sadece ertesi gün bana sarılmak ve açıklanamaz olan şeyi onlara açıklamam için geldiler, gözlerimin kuru olduğundan emin olduktan sonra ve onlara kendim ikna olduğumda anlattım olanları: Diktatör açmaya karar verdi, sadece bir kapı değil yalnızca bir kelimenin geçebileceği çok küçük bir yarık ve böylece halk o çatlağı gördü ve iki kez düşünmeden oraya tek kelimeyi yerleştirdi, HAYIR. İhtimaldir ki, yarın kapıyı çarpacaklar, tekrardan zapt edilemez bir şekilde yaratılmış olan kaleyi kapatacaklar ama geç kalınmış olacak, dümdüz olan kelime içeride kalacaktır, onlar için bunu geri almak imkânsız olacaktır. Nötron bombalarının, nükleer savaş baş-

lıklarının bu döneminde zavallı inkârcı bir kelimenin yapabilecekleri ne kadar da inanılmaz.

Ve Lydia geldi, tabii ki (artık Lydia ülkesi değil, yalnız ve canı olan Lydia) ve bana hiçbir şey söylemedi. Ben de çok minnettar oldum, sonra o da gözlerimin kuru olduğuna ikna olduğunda, hemen yanıma, yere oturarak (ben her zamanki gibi sallanan koltuktaydım ve sallanmayı bırakmıştım) siyahi başını ve kara saçlarını dizlerime yasladı.

Beatriz
(Af)

Af zor bir kelimedir ya da büyükbabam Rafael'in dediği gibi çok çetin bir kelime çünkü iki harften* oluşuyor. Af birisi pişmanlık duyduğunda olan bir durum. Örneğin okuldan kirlenmiş giysilerle döndüğümde Graciela, yani annem, bir hafta boyunca tatlı yiyemeyeceğimi söylüyor. Üç gün içinde davranışlarım düzgün olduğunda ya da aritmetikten iyi notlar aldığımda Graciela cezamı affediyor ve kano denen vanilya, çikolata ve çilekli üç toptan oluşan, aynısını büyükba-

* Kitabın orijinalinde af kelimesi *amnistia* olarak geçiyor ve iki harf değil M ve N harflerinin yan yana gelmesinden dolayı zor bir kelime olduğunu söylüyor. (ç.n.)

bam Rafael'in meyveli dediği o dondurmalardan yeniden yiyebiliyorum.

Teresacık ve ben kavga ettiğimizde, Teresa çamurlu elleriyle bana bir tokat attı. Biz de yaklaşık iki ay birbirimize ne bir merhaba dedik ne de diş fırçalarımızı ödünç verdik. O zavallıcığı birden çok pişman olmuş gördüm. Bensiz yaşayamıyordu ve yanından geçerken iç çektiğini fark ettim. Ben de televizyonda gördüğüm gibi intihar etmesinden korkmaya başladım. Bu yüzden onu aradım ve ona, "Bak Teresa, seni affediyorum" dedim. Oysa o, ona küfretmek için aradığımı sanmış. Affettiğimi duyunca hıçkırıklara boğuldu. Ve ona, "Teresa salaklaşma, seni affettim diyerek, seni bağışladığımı söylemek istedim" dedim; tekrar ağlamaya başladı ama farklı bir tonla çünkü çok duygulandı.

Bir de geçen gün televizyonda boğa güreşi izledim. Stadyumda renkli bir örtüyle boğayı sinirlendiren bir adam vardı. Çok güzeldi. Adam saatlerce oynadıktan sonra sıkıldı ve sinirlenen o böcekle artık oynamak istemediğini söyledi. Ama boğa oynamaya devam etmek istiyordu. Sonunda adam da sinirlendi ve bir budala gibi boğayı ensesinden çok uzun bir kılıçla çiviledi. Boğa adama çok ama çok üzgün gözlerle bakarak neredeyse af dilemek üzereydi. Sonra alanın ortasında yere yığıldı. Hiç kimse onu affetmemişti, bu beni o kadar üzdü ki, derin derin iç geçirdim. O akşam rüyamda boğayı okşarken gördüm. Ona Angelica'nın köpeği Sarcasmo'ya dediğim gibi "Cici cici" diyordum. Sarcasmo mutluyken kuyruğunu sallardı, rüyamdaki boğa kuyruğunu sallamıyordu çünkü alanın ortasında yığılıp kalmıştı. Ben onu affediyordum ama rüyalarda bunun bir değeri yoktu. Sözlükte af için "politik suçların unutulması" diye yazıyor. Ben de belki babamı da affederler diye düşünüyordum ama babamı tutuklayan General'in çok iyi bir hafızası olduğundan ve suçları unutmadığından korkuyorum aynı zamanda. Tabii ki babamın çok ama çok iyi bir insan olmasından ve hücreleri süpürmeye kadar her şeyi bilmesinden

kaynaklı belki de General gözü kapalı onu tutukladı. Suçlar unutulacakmış gibi olmasına rağmen gerçekte unutulmazlar ve belki bir gece onu siyasi tutuklu yapan General onu affedecektir. Böylece birden ona hiçbir şey söylemeksizin babamın parmak uçlarında dışarı çıkabilmesi ve sokağa gelip taksiye binmesi için kapıyı açık bırakacaktır. Sonra şoföre az önce onu affettiklerini çok mutlu bir şekilde anlatıp bir an önce havaalanına gitmelerini isteyecektir çünkü Graciela'yı, beni görmek istediğini ve şoföre uzun yıllardır görmediği ama çok tatlı, çok iyi olduğunu bildiği kızından bahsedeceğini biliyorum. Şoför de ona, "Ne kadar ilginç beyefendi, benim de bir kızım var" diyecektir ve böylece konuşma yol oyunca uzayıp gidecektir çünkü havaalanı kilometrelerce uzakta yani cehennemin dibindeydi ve vardıklarında artık gecedir. Babam ona sorununu söyleyecektir: "Siyasi tutukluyum, hiç param yok!" Şoför, "Dert etmeyin beyefendi. Sadece otuz üç milyon, tuttu. Ne zaman elinize geçerse ya da iş bulduğunuz zaman ödersiniz" diyecektir. Babam, "Ne kadar iyisiniz. Çok çok teşekkürler" dedikten sonra şoför, "Rica ederim, eşinize ve çok tatlı, güzel kızınıza da benden selam söyleyin. Ayrıca iyi yolculuklar, afiçin sizin adınıza da çok sevindim" diyecektir.

Angelica ise tam aksine çok kindardır ve ne zaman Sarcasmo çok değil onu birazcık (çünkü küçücük dişleri var) ısırdığında hiçbir şey olmuyor. Angelica ise onu dövüyor, sonra da üç gün boyunca onunla konuşmuyor ve ben küçük Sarcasmo'nun üzüntüden öldüğünü biliyorum. Onu eve götürmek istiyorum ama Graciela her zaman hayvanların sürgüne götürülemeyeceğini söylüyor ve bir gün Montevideo'ya geri dönmemiz gerektiğinde kedi, köpeği yanımıza alamayacağımızı çünkü onların uçağa işeyeceklerini söylüyor.

Af geldiğinde tango yapacağız. Tango, birisi neşeli olduğunda ya da üzülmeye başladığında yapılan kederli bir danstır. Af geldiğinde Graciela bana yeni bir oyuncak bebek alacak çünkü Monica artık emekli olmak üzere. Af geldiğinde daha

fazla boğa güreşi olmayacak ve bende de artık sivilceler çıkmayacak. Büyükbabam Rafael bana kol saati alacak. Af geldiğinde af bitecek. Af bütün ülkeyi dağıtacak bir duygudur. Uçaklar ve gemiler affı görmek isteyecek para babası turistlerle dopdolu gelecektir. Uçaklar o kadar dolu olacaklar ki, koridorları bile insan dolup taşacak ve kadınlar oturan erkeklere, "Siz de mi affı görmeye gidiyorsunuz?" diyecekler. Erkekler de onlara yer vermekten başka bir şey yapamayacaklar. Af geldiğinde üstünde af yazan küçük kaşıklar, tişörtler ve kül tablaları olacak ve karınlarına basıldığında ya da sırtına dokunulduğunda "AF" diyen oyuncak bebekler görülecek. Af geldiğinde çarpım tabloları bitecek, özellikle de tam bir çöplük olan sekizler ve dokuzlar! Babamın geldiği gün, bir yıldır aftan konuşuyormuşum gibi hissedeceğimi hayal ediyorum. Sandra, Teresacık'a çok soğuk ülkelerde affın daha az olduğunu söylemiş. Ama ben orada o kadar ciddi olduğunu düşünmüyorum çünkü dışarıda kar yağdığında veya dondurma gibi bir rüzgâr estiğinde politik tutuklular onları özgür bırakmalarını istemeyeceklerdir. Çünkü hücreler daha sıcaktır. Bazen affın geciktiğini ve geldiğinde belki de Graciela gibi büyük olacağımı, gökdelenlerden birinde çalışacağımı ve büyüklerin yaptığı gibi kırmızı ışıkta geçebileceğimi düşünüyorum. Af geldiğinde Graciela, Rolando amcaya güzel bir güle güle diyebilir.

Diğeri
(Vücudunu giy)

Beni garip mi buldun? Olabilir Rolando, olabilir. Ayrıca uzun zamandır görüşmüyoruz. Bununla beraber mutlu olmalıyım. Aslında belki de mutluyum ve beni garip yapan da bu olmalı. Sana imkânsız mı geliyor? Ölümlere o kadar alışmışız ki, bir doğum olduğunda bizleri hazırlıksız yakalıyor ya da yerel bir beysbol takımı taraftarının bize "çizgiden dışarı çık" demesi gibi bir şey (görüyor musun nasıl da uyum sağlıyorum). Eminim, kendine ne olduğunu soracaksın. Ve olana inanmaya razı olmayacaksın. Güvenmiyorsun değil mi? Ben de güvenemedim. Ayrıca yeni, iyi bir haber: Claudia'yı bıraktılar, şimdi İsveç'te. İnanamıyorsun, değil mi? Evet, onu bıraktı-

larve İsveç'te, bana yazdı, ben de ona yazdım. Ne düşünüyorsun? Altı yıl çok uzun bir zaman, özellikle saçmaladığıma dikkat ettiğinde. Zor oldu, ama yaptım. Ama Claudia yapamadı. O yapamadı, altı boktan, aşağılık, kokuşmuş, hezeyan dolu yılı yemek zorunda kaldı. Ve şimdi söyle bana, özgürlüğümden nasıl zevk alabilirdim. İşimden nasıl memnun olabilirdim (Sonunda, yeteneklerime uygun düşen, sevdiğim işi yapıyorum). Yani yüksek sesle söylemek gerekirse inanmak istediğim şey Claudia'nın orada, dağılmış, canlı ama yaralı, sadık ama korkunç bir şekilde endişeli olduğunu bilirken hayatımdan nasıl memnun kalabilirdim? Otuz iki yaşındayım, görünürde sağlam, seksüel açıdan da sağlıklı biriyim. Bu yaşta normalsen kadın sesi duymadan altı yılı geçirmenin imkânsız olduğunu, sen bilirsin. Bunu ben de biliyorum, Claudia da biliyor ve mektuplarında bundan dolaylı bir şekilde bahsediyor. Başka yollardan lafı döndürüp durmaksızın bana emrediyordu: "Sorun yapma Angel, ben seni hiç olmadığı kadar seviyorum ve böyle bir durumu doğal karşılıyorum. Sen genç bir erkeksin ve dışarıdasın. Vücudunun isteklerini inkâr edemezsin. O senin vücudun. Bu beni incitmeyecektir. Asla. Bunu sana çok ciddi söylüyorum. Lütfen bana inan. Sonra, çıktığımda neler olacağını bakarız. Evet, seni hiç olmadığı kadar çok sevmeye devam ediyorum. Kadınsız kalma, kendini kadın vücudu olmadan yaşamaya mahkûm etme. Ona ne kadar ihtiyacın olduğunu herkesten iyi biliyorum." Her zaman böyleydi. Vallejo'nun şu dizesini bana yazmadığı kaldı: "Artık gün gelecek/ Vücudunu giyin."

Bu, onun mektuplarında ve mesajlarında takıntı haline gelmişti. Endişelenmemesini söylüyordum. Belki daha ilerde ama şimdilerde ne bir isteğim ne bir arzum ne de başka bir şey var. O yine de ısrar ediyordu. Sonunda beklemediğim bir fırsat çıktı. Çok olağan gelişen. Vücudumu giyinmeye karar verdim ve hoş bir genç kadınla yatağa gittim, birlikte olduk. Ama öte taraftan bir başarısızlıktı. Kendi salınımlarıma bakıyordum, an-

lıyor musun? Sanki diğerininkiymiş gibi. O güzel, hoş et parçasıyla temas ettiğinde, organların tepki verdiği çok açık; çözünebiliyor, heyecanlanabiliyor, doruk noktasına ulaşabiliyor ama kendimi o zevke çok uzak hissediyordum. Ben oradaydım, uzak bir hücredeydim. Uzak ama benim olan bir kadının desteğiyle konuşuyordum. Ona dokunmadan asla kapanmayacak yaraları için teselli veriyordum, bizim özel hikâyemizin sabitlenmesi gibi bir ritüel anlamına gelecek ve ikimizin sahip olduğu dışlanmış kelimeciklerden oluşan bir şeyler söylüyordum. Bana bunun her çiftin başına geldiğini söyleyeceksin. Ama bu çiftin birisi buradayken, özgür fakat özgürlüğünden dolayı kendini aptalca suçlu hissederken ve diğeri orada, içerde, yalnız, büyük bir olasılıkla beni düşünürken, bu yüzden kendimi özgürlüğümden dolayı aptalca suçlu hissedecektim. Ve benimle yatan genç kadın birden durumun açıkça farkına vardı. Burada olmama rağmen bunu anladı. Biz uzanırken sessizce tavana bakarak elini bacağıma koydu ve "Kendini bırakma, sen iyi biri olduğun için böyle oluyor" dedi. Kalktı, giyindi, beni yanağımdan öptükten sonra, başka bir şey yapmadan gitti. Düşün işte bunun altı yıldan sonra benim için iyi bir haber olup olamayacağını, diğeri, yani tek olan, cezalı sadık olan özgürdü ve İsveç'te ve arkadaşlarıyla beraber. Bütün hikâye bu. Şimdilik. Yazıştık, telefonlaştık. Seni temin ederim ki, telefon iletişim için ideal bir araç değil. Çünkü, ağlıyorduk ve sonunda bu bir sürü paraya mal oluyordu. Sadece bunu dinlemek bile çeyrek saat boyunca üç tek heceli kelimeler ve dört hıçkırık. İlk andan itibaren ona derhal buraya gelmesini yazdım ve istediği zaman gelebilmesi için açık uçak bileti satın aldım. Ama cevabında kesin bir kapalılık vardı. Saçma sapan şeyler hayal etmeye başladım. Düşünsene, birisinin sahip olduğu özgürlük, saçma sapan hayaller kurmana neden oluyor. Makul olanlar izinle, yerle, pasaportla, vesaire görmeliler. Ama ben diğerlerini seçtim. En azından bazılarını ve bunları yeni mektubumda sıraladım. Bugün az önce onun cevabını aldım.

Şöyle söylüyor sana okuyorum: "Sen altı yıl önce bıraktığın Claudia'yı düşünmeye devam ediyorsun ama bu altı yılda pek çok şey oldu. Yüzlerin değişmesine varana kadar. Bu değişim, kısaca zamanın geçmesinden farklı bir dönüşüm. Örneğin senin hâlâ aynı göründüğünü biliyorum. Sadece altı yıl daha geçti. Bu normal değil mi? Ama ben sevgilim aynı yüze sahip değilim. Benim mektubumda fark ettiğin durumda budur. Bir sürü saçmalık hayal ettiğin için şu kararı aldım: fotoğraflarımı çektim. Belki buna inanmayacaksın ama en iyisini seçtim. İşte sana onu gönderiyorum Angel. Oraya gelip gelmeyeceğime ya da burada kalıp kalmayacağıma karar vermeden önce nasıl göründüğümü ve nasıl olduğumu bilmeni istiyorum. O altı yılın gözlerimde, ağzımda, burnumda, kulaklarımda, anlımda ve saçlarımda nasıl geçtiğini görmeni istiyorum. Ve (Katolik olduğumu biliyorsun, bu yüzden Tanrı aşkına senden şunu istiyorum) beni gerçekten seviyorsan ve saygı duyuyorsan kesinlikle bana karşı açık olmanı istiyorum."

Fark ediyor musun Rolando, bu mektubun ne anlama geldiğini biliyor musun? Bütün satır aralarını okuyabiliyor musun? Bu yüzden sana az önce belki mutluyumdur diyordum ve bunun beni çok az şaşırttığını söylüyordum. Mutlu görünmek ama aynı zamanda mutsuz olmak. Biliyor musun mutlu hissetmenin bu kadar üzüntü vereceğini hiç düşünmemiştim.

Yaralar ve Bereler
(Kahrolası hayat)

"Peki, mektubu sana okuduğunda ya da sana fotoğraftan bahsettiğinde ne hissettin?"

"Şaşkınlık, gerçekten, şaşırmış olduğumu sanıyorum."

"Şaşkınlık ve suçluluk mu?"

"Hayır, suçluluk değil."

"O zaman niye ölü gibi bir suratla geldin?"

"Çünkü bu sıkıntının kesinlikle bir kutlama olmayacağını biliyorum."

"Sıkıntı derken bizimkinden mi bahsediyorsun?"

"Evet, bakalım ne olacak?"

"Ben bunu bir sıkıntı olarak görmüyorum."

"Öyle mi, ama bir sıkıntı."

"Pişman mısın?"

"Hayır ama bu bir kutlama değil."

"Bunu zaten söylemiştin. Onların ki de kutlama değil."

"Claudia ve Angel'inki mi?"

"Değil tabii ki ama en azından saydam. Saydam bir acı, saydam bir aşk."

"Bizimkinden farkı belirsiz olması."

"Öyle demedim."

"Ama sen öyle anlıyorsun. Söylemediğin her şeyi aynı zamanda söylüyorsun da. Bunu kendi kendime itiraf etmediğimi mi sanıyorsun? Çok iyi biliyorsun ki, benim için belirsiz olan tek şey, Santiago'ya durumdan bahsetmemiş olmamız. Geri kalan hiçbir şey belirsiz değil, seni gerçekten seviyorum Graciela ve belirsiz olan bu değil."

"Yine nereden bu konuya geldik? Bunu Rafael'le konuştum ve o beni ikna etti. Haklı olduğuna inanmaya devam ediyorum. Bu sadece Santiago için. Öyle öğrenmek ve orada öğrenmek. Dört duvar arasında."

"İyi, şimdi geliyor."

"Evet ve ben gelmesinden çok mutluyum."

"Bundan mutluluk duymak, diğerinden pişmanlık duyduğunu söylemek mi?"

"Hayır Rolando, ben pişman değilim. Mutlu olmak, mutlu olduğumu söylemektir, başka bir şey değil. Mutluyum çünkü hak ettiği şekilde serbest kalıyor. Ve tabii ki bu durumu ona söyleyebileceğim için."

"Peki, yapabilecek misin?"

"Evet Rolando, yapabileceğim. Ben düşündüğünden de güçlüyüm. Ve eminim de. Şimdi kesinlikle diğerinin daha kötü gideceğini biliyorum. Ve ona yalan söylemeye devam etmeyi doğru bulmuyorum."

"Kahrolası hayat değil mi? Adam onca yıl sonra dışarı çıkıyor ve onu bekleyen durum bu. Söylemek istediğim: bu yeni durum ile onu bekleyen de biziz."

"Bilmiyorum. Rafael'in dediği gibi, her şeyden sonra burada öğrenmesi en iyisi."

"Tabii diğer yoldaşlar da öğrenecekler. Taptığın Rafael bundan da bahsetti mi sana?"

"Hayır ama bunun olacağını da çok iyi biliyorum."

"Bizim tarafımızda yer alacaklarını sanmıyorum."

"Büyük olasılıkla hayır. Santiago'yu herkes seviyor. Zor olacaktır."

"Ona bunu nasıl söyleyeceksin?"

"Bilmiyorum Rolando, bilmiyorum."

"İkimizin beraber konuşmasını ister misin?"

"Bak, nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum, düşüneceğim. Ama ona bunu yalnızken söylemek istediğimi biliyorum. Bu benim hakkım, değil mi?"

"Her şey senin hakkın. Peki ya Beatrizcik?"

"O çok farklı. Bu da benim canıma okuyor."

"Babasının on beş gün içinde geleceğini biliyor mu?"

"Pazar gününden beri biliyor. Santiago'nun uyarmalarına rağmen ona bunu söyledim. Neden yaptım biliyor musun? Çünkü başka bir yoldan bunu öğrenmiş ya da sezmiş olabileceğini söyledim. Sana yemin ederim ki, bu haberi vermeden önce davranışları değişmişti. Ama söyledikten sonra her zamanki gibi davranmaya başladı."

"Sezgileri çok güçlü bir çocuk. Eminim bizim durumumuzdan da şüpheleniyordur."

"Ben de öyle düşünüyorum."

"Her şeyden sonra önlenemez bir tepki."

"Olabilir ama endişeleniyorum."

"Peki, şimdi neden ağlıyorsun?"

"Çünkü sen haklısın."

"Evet, doğru ama hangi konuda?"

"Bugün söylediğin şey için: Kahrolası hayat."

Sürgünler
(Alamar'ın Gururluları)

İki yıldan fazla bir süre Alamar'da yaşadım, Havana'ya on beş kilometre mesafede, başkentli işçi tugaylarının durmaksızın inşa ettikleri bloklardan oluşan bölgede. Burası Kübalıların, üretimi güçten düşürmeksizin, barınma sorununu çözmeye çalıştıkları yerlerden birisiydi. Her fabrikada, ofiste ya da dükkânda, her biri 33 işçiden oluşan bir ya da birden fazla tugaylar oluşturmuşlardı. İşçiler genelde inşaat işinden anlamadıkları için önce temel bir kurstan geçiyorlar, ardından acilen beş katlıdan on iki katlıya kadar binalar yapmaya kendilerini adıyorlar. Her tugayın kendi merkezinde bıraktığı yarım kalan bir iş, diğerleri tarafından saatlerce olağanüstü bir ça-

bayla çalışılarak telafi ediliyordu. İlginç olan, işçilerin bu fikrinin hükümet tarafından yaşayabilirlikle sınırlandırılmasıydı.

Ama direkt olarak bize özgü bir ayrıntı var bu oluşumda. O binaların her birinde tugaylar, Latin Amerikalı sürgün ailelere (eğer bina beş katlıysa bir daire, eğer on iki katlıysa dört) daire veriyorlar. Ve bu aileler daireleri mobilyalı, buzdolabı, radyo, televizyon, gazlı mutfak, mutfak malzemeleri ve çarşafına varana kadar alıyorlar. Her şey ücretsiz.

Orada, Alamar'da yoğun bir Latin Amerikalı nüfus bulunuyor. Çocuk ve genç Uruguaylılar oralı olmaya alışıklar, iki dilli değillerse de iki aksanlılar. Oyun oynadıklarında ya da sokak sokak yerli yoldaş arkadaşlarıyla koşturduklarında, belli bir Küba aksanıyla konuşuyorlar. Fakat evlerine girdiklerinde, anne babalarının dik kafalılıkla bilinçli bir şekilde sen yerine siz kullanmaya devam ettikleri yerde, çocuklar da tekrardan kendi aksanlarına dönüyorlar.

Alamar, ihtiyaçlarından az ağaçları ve otobüsleriyle ama hafif ve temiz havasıyla, ev yüksekliğindeki deniziyle ve abartısız kardeşliğiyle güzel bir yer.

30 Kasım 1980'de oylama günü Uruguaylı diktatör kendi kendine tökezlediğinde ben Alamar'da değildim, İspanya'daydım. O şafak vakti bomba etkisi yaratan zafer haberleri dünya basınında görüntülenmeye ilk başladığı esnada pek çok şey düşündüm. Ama her şeyden öte Alamar'ı düşündüm, bu inanılmaz zaferi orada kutlamanın nasıl güzel olacağını hayal ettim. Bir sonraki ocak ayında Havana'ya gittik, Alfredo Gravina ile görüştüğüm, ilk konu buydu.

Alfredo ve benim pek çok ortak noktamız var ama özellikle ikisi çok önemli: Edebiyat ve Tacuarembo. Üstelik onun başkentten, benim ise sadece Paso de los Toros'tan geliyor olmama rağmen.

"Ah o gece." Gözleri bembeyaz oldu. Her zaman Alfredo'nun (ikinci ismi Dante'ydi ama onunla hiçbir zaman dalga geçmeye cesaret edemedim çünkü benim de üçüncü ismim

Hamlet'tir) Vittorio de Sica filmlerinin birinden Cesare Zavattini'nin kitapçığıyla olamayacak bir sakinlikle çıkmış olduğunu düşündüm. Ama ne zaman gözlerini beyaz bürüse aynı Toto oluyor.

"Baksana o akşam sohbet etmek ve bir şeyler içmek için başka insanlarla toplanmıştık! Hile olduğu besbelliydi." Yüz çizgilerinin arasında o açık gülümseyişi görünüyordu ve her zaman genişlemeye hazırdı. Onu tanımayan insanlar diğerleriyle alay edercesine davranabilirlerdi ama biz onun kendisi olduğunu biliyorduk. Öz eleştiri değil, anlıyorduk, onun kendisi olduğunu biliyorduk.

"Tango söylemeye başladık, eski tangolar, belki de nostaljiyi yükseltmek için ama bir kadın yoldaşımız çok daha gerçekçi (bütün kadınlar gibi) oradaydı, şarkılara rağmen kulağı radyo istasyonuna yapışıktı. O akşamki görüntü böyleydi. Bizler Gardel ile o ise BBC ile. Birden zıpladı: 'Hayır kazandı! %60'tan fazlasıyla hayır kazandı.' Zavallı Gardel'i oracıkta terk edip haberi daha iyi dinleyebilmek için biz de BBC'e yapıştık."

30 Kasım'da Mallorca'da, haberleri ben de BBC'den dinlemiştim. Daha önce hiçbir zaman o güzel, tertemiz, arınmış İspanyolca'yı fark etmemiştim. Guadalajara ve Ushuaia arasındaki o şanslı yer bana o kadar muhteşem görünmüştü ki.

"Bayrak alarak sokağa indik." Alfredo devam ediyordu, " Bayrağı nereden aldığımızı bile bilmiyordum, sadece herkese duyurmalı ve kutlamalıydık. Yoldaşlarımızın evlerinin kapılarını çalıyorduk ama pek çoğu bizim evlerimiz gibi bomboştu. Mago ve BBC arasında gidilip geliniyordu. Çünkü pazartesi işgünüydü. Pek çoğu bunun bir şaka olduğuna inanıyordu ama inananlar ve toplananların sesleri gittikçe artıyordu. Her seferinde daha karışık ama gayretli bir şekilde çıkıyordu. Öyle bir skandaldı ki polisin yaklaşmaktan başka bir çaresi yoktu. Alamar'daki ayaklanma karşısında biraz şaşkındı, o saatlerde ya dinlenilir ya da sevişilirdi. Peki ama bu da neydi, bize ne olmuştu? Orada bizim temel konumuz bayraktı. Ve ne olduğunu

ondan sonra anladılar. Çok gürültü yapmamamızı istediler ama bize önerdikleri bu tavsiyeden hiçbir umutları olmadığını biliyorum. Aslında kutlama güneşin görünmesiyle bitti."

Sonuç olarak nasıllardı? "Gururlular, dostum, gururlular." Yaşlı, sıska, çizgili ve Tacuarembo'daki gibi göğsünü çıkararak dimdik duran Alfredo böyle tamamladı sözünü.

Don Rafael
(Enkazları kaldırmak)

Garip. Oğlum cezaevinden çıkacak, bugünlerde burada olacak ve ben bu haberi bütün doğallığıyla karşılıyorum, sanki gelecek tahmininin mantıksal bir sonucuymuş gibi. Bu kadarını öngörülebilir miydim? Kaç kişi, Santiago'dan daha az yıl tutuklu olan ve bir gün daha fazla acısına ya da kansere veya kendi hikâyesine dayanamadı ve öldü? Kaç kişi cesaretini kaybederek ya da çaresizlikten delirdi? Bununla beraber başından beri çıkacağını biliyordum. İçgüdü, belki de yaşlılığın verdiği bir önsezi. En merak uyandırıcı şey ise, Graciela'nın bana bu haberi verdiği ilk gün ne kendimi ne torunumu ne Santiago'yu ne de onu burada karşılayacak olan o büyük problemi düşün-

müştüm. Sadece Mercedes'i, annesini, düşündüm. Onu düşündüm, sanki hâlâ hayattaymışçasına, sanki bu düşkün vücudum, haber vermek için, artık oğluna sarılabileceğini, sıkabileceğini, yanaklarına dokunabileceğini, omuzlarında ağlayabileceğini söylemek için koşarak ona gidiyordu. Evet, bunu biliyorum. Yani geçen onca yıla rağmen, bugün Lydia'ya rağmen ve dün ya da ondan önceki gün hayatımda olan diğer kadınlara rağmen, hâlâ beni Mercedes'e, ismine ve nokta gibi küçülen ama sağlam kalan duygusallığına, güçsüz ama güvenli ellerine, farklı ve çoğu zaman sımsıkı kapalı gülümseyişine, şefkatine ve hatırasına bağlayan bir düğümün var olduğunu anladım. Bazen dünyanın geri kalanı görmeksizin (ben de o geri kalan kısmına dahilim) onun bir paravanın arkasından Santiago'yu sevdiğini, Santiago'ya şefkat gösterdiğini, Santiago'ya baktığını (diğer şeyler gibi bu da bir delilik) merakıyla, tasası ve kaygısıyla onu sıkboğaz ettiğine inanıyorum. Ama tabii ki bir paravan yok, biraz acı çekiyorum ama utanç verici değil, ılımlı bir acı, tam da onun tarzında. Mercedes çirkin değildi. Güzel de değildi. Unutmanın ya da karıştırmanın mümkün olmadığı, kendine has ve çekici bir yüzü vardı. Oldukça karışık ama meşru bir iyiliği vardı. Şimdi o kadar uzaktan, eğer kendimle, samimice, çekinmeden yüzleşmek istesem, belki de âşık olduğumu söyleyeceğim ya da o kadına gerçekten bir kez bile olsa ölçüsüzce âşık oldum. Bunu kendime söylüyorum ve birden haksız olduğumu hissediyorum. Tabii ki âşık olmalıydım. Yalnızca bunu hatırlamıyorum. Normal bir çiftin konuştuğundan oldukça az da olsa kendi aramızda konuşuyorduk ama elbette biz de normal bir çift değildik. Ayrıca o az olan sohbetlerimiz de kesinlikle banal değildi. Oldukça asabım bozuluyordu ama onu incitmiyordum ya da bağırmıyordum veya herhangi bir şeyden dolayı onu suçlamıyordum. Her zaman felaketten yeni kurtulmuş ama hayatta kalmış olmasına tamamen alışamayan birisi gibiydi. Onunla iletişim kurmak benim için zordu ama az da olsa bazı zamanlar bunu başar-

mıştım. Bunlar mucizevi iletişimlerdi, neredeyse büyülü. Mercedes'le sevişmek, belki bir kavram dahilinde bir şeyi sanki vücut haricinde yapmak gibiydi. Fakat onu yaptıktan sonra o kadar hoş ve o kadar iç titreticiydi ki, sanki bir birleşmenin dar anlamına sıkıştırılamazdı. Bu hissi, sadece Filippo Lippi'den çok güzel bir parça dinlediğimde bulabiliyordum. Neredeyse iki yıllık evliydik, bana Vivaldi'nin *Dört Mevsim*'inden birini dinleyerek ölmenin ne güzel olacağını söylemişti. Ve yıllar sonra, tam olarak 17 Haziran 1958'de, okurken birden bir daha dönmemek üzere hareketsiz kaldı ve radyoda (kaset değildi) "İlkbahar" çalıyordu. Santiago bunu biliyordu ve belki de bu yüzden o kelimeye -İlkbahar'a- hayatı boyunca bağlı kalmıştır. Sanki onun termometresi, hamisi, kaidesi oldu o kelime. Bundan hiç bahsetmemesine rağmen, onun için dünyada vuku bulan şeyler İlkbaharlar ve asla İlkbahar olmayanlar olmak üzere ikiye ayrıldığını biliyorum. Sanırım son beş yıl onu İlkbaharlara benzer yapmamıştır. Neyse, şimdi çıkıyor. Graciela'ya, yeni durum hakkında Santiago'ya bir şey yazmamasını tembihlemekle kötü mü yapmıştım? Bunu öğrenmesine sadece dört gün kaldı. Ve benim öğüdümün başarı mı yoksa kurnazlık mı olduğunu bilmek için belki altı ay, belki de yıl geçmesi gerekecektir. Hayat devam ediyor, banal şarkılar söylüyorlar ve tekrar ediyorlar ya da söylemiyorlar en azından yontuyorlar. Ve bu söyledikleri banal şarkılar olduğundan bizler, zekiler, o yumuşaklığı radikalce kesip atıyoruz ve bununla beraber her zaman gerçekliğin sertliği kalıyor. Hayat devam ediyor tabii ki ama devam etmenin tek bir şekli yoktur. Her birinin kendi rotası ve istikameti var. Angel ve Claudia (onun benim öğrencim olduğuna dair bir izlenimim var) çifti için acıklı, dokunaklı şekilde hayat devam etti. Ama bu kanun değil. Kesinlikle acıklı ve dokunaklı çünkü iç şiddet olmaksızın bunlar oldu, aynı kesinlikle doğal ve kaçınılmazca her şey. Ben Santiago'ya güveniyorum. Sanırım ne kadar istemiş olsa da ve annesine tapıyor olmuş olsa da derinlerinde ondan daha fazla

benden var. Böyle bir durumda benim davranışımın ne olacağını ve ne yapacağımı hayal ediyorum. Bu yüzden Santiago'ya güveniyorum. Elbette ben altmış yedi yaşındayım ve o sadece otuz sekiz. Ama mükemmel olan ve kesinlikle Santiago'yu yeniden var olmakla dolduracak olan Beatrizcik var. Şimdiye kadar bu hikâyeyi ben saklamıştım fakat dün gece Lydia'ya anlattım. Bir kerecik bile kesmeksizin uzun monoloğumu dinledi. İki karışık duygu hissettiğini itiraf etti. Bir taraftan da ona güvenmemden hoşlandı. Bu geceden sonra daha fazla yakınlaştığımızı söyledi, sanırım artık bir çiftiz. Belki de. Ama benim endişem onu da endişelendirdi. Bir süre sessiz kaldı. Defalarca o güzel siyah, dalgalı saçları ile sarıldı ve gözlerimin içine bakarak, "Boş ver onları. Evet boş ver. Senden istemedikleri sürece aracı olma, bırak kendi hallerinde kalsınlar. Hayatın, senin de dediğin gibi, sadece devam ettiğini değil, aynı zamanda uygunluğunu yeniden bulduğunu göreceksin" dedi. Belki haklıdır. Bütün bu sarsıntı bizi uykusuz, tamamlanmamış, kısmen bomboş ve kâbuslarla bıraktı. Hiçbir zaman eskisi gibi olmayacağız. Daha iyi ya da daha kötü, her biri bunu kendisi bilecek. İçeriden ve bazen dışarıdan bir tufan, bir lodos geçer üstümüzden ve hayatımızı yıkılan ağaçlar, çökmüş çatılar, antensiz teraslar ve enkazlar arasından buluveririz ve gün gelir bu yıkıntılardan çok azı kalır geriye. Çünkü yeniden inşa ederiz her şeyi. Elbette diktiğimiz yeni ağaçlar farklı yerlerde olacak ve serpilip büyümeleri zaman alacak. Üstelik enkazlar arasında hiç kimsenin yüreğinden ve aklından silemeyeceği yıkıntılar da olacak ama yeniyi kurma işi durmayacak.

Duvarlar Arasında
(Fasten seat belt)

"*Emniyet kemerinizi takınız*" ışığı artık söndü belki de hayatımı iyileştiriyorum ve hostes hoş birisi/ bana portakal suyunu uzattığında ölçülü soluk pembe olan tırnaklarını görüyorum ve çok ama çok dikkatlice/ beremin biraz ilgisini çektiğini fark ediyorum fakat ölsem bile çıkartmıyorum

beş yıl iki ay dört gün ve hâlâ var olan bin sekiz yüz seksen dokuz gece pehh!

nasıl da uykum var ve ayrıca bu dopdolu değişiklikten zevk almak istiyorum/ emniyet kemerini çıkartabileceğimi ve taka-

bileceğimi mayısböceklerinin seslerini duyduğum esnada kibarca çıkarabileceğimi/ üç yüz yolcudan hiçbirisi bu hizmet gibi mayısböceklerinden zevk almıyor

hostes bana gazete veriyor ve ondan bir tane daha istiyorum/ sonra bereme bakıyor ve bana iki tane gazete bırakıyor/ böylece nötron bombası hapishanelere kalacaktır tutuklulara değil ama tabii ki milyonlar milyarlar değil/ okullar kalacaktır çocuklar değil ama tabii ki savaş topları generaller değil/ ahh ve Hamburg'dan çıkan belki Moskova'da düşen füze ama bunun cevabı Hamburg'da düşmemiş olması olabilir çünkü Oklahoma'da düşüyor
değişimler değişimler değişimler

hayal ediyorum ayrıca orada olan bütün yüzlerimi hatırlamak istiyorum/ orada kalanlar/ Anibal bir numara değil, Esteban bir numara değil, Ruben bir numara değil/ bizleri şeylere çevirmek istediler ama onları hallettik biz nesneleşmedik/ Esteban kardeşim senin yiyeceğin var/ yiyeceği olmayanlara yardım edeceksin/ ahh ama sana kim yardım ediyor

nefret ediyorum ayrıca kendimi kendi içimde ufalamak kendi içimde kaybetmek istiyorum/ ilk yıllarda her gün egzotik bir bitkiymiş gibi ona su verdim/ sonra onları saygıyla anamayacağımı anladım ve ayrıca düşünmek planlamak incelemek ve yapmak için o kadar çok şey vardı ki/ yalnızca bunları çürütecekler

Andres'i deliliğe kadar sürüklemeyi başardılar/ belki oldukça saf oldukça insana inanan birisi olduğundan geldi bunlar başına/ her zaman buraya kadar gelmiş olmaları onu şaşırtıyordu ve onların o kadar zalim olamayacaklarını düşünerek bitirdi ama öyleydiler/ onları ikna edeceğim diye onlarla konuşmaya başladı ve onun ağzını kırdılar/ oldukça saftı bu yüzden çıldırdı

komşumun saatinden bir saat fazla uyuduğumu fark ettim/ artık daha iyi düşünebiliyorum/ kendimi dinç hissediyorum ve tuvalete gitmeye karar veriyorum/ birisinin her istediğinde tuvalete gitme özgürlüğü düşünülemez/ benim özgür bir insan olarak ilk işemem/ sağımdaki adam *Time* okuyarak geliyor ve solda koridor yanındayım/ dünyanın ruh halini nasıl bulacağım dünyanın oluşumunu ve yıkımını/ patlayan bir gezegenden hemen şimdi çıkmış olmam oldukça kötü bir şans olacaktır

Beatrizcik bizi nasıl bir şenlik bekliyor/ aslında beni tam olarak neyin beklediğini bilmiyorum/ kesinlikle bir sorun var biliyorum bir sorun var/ Graciela son mektuplarında eskisi gibi değildi ve bu satır aralarını okumak gibi bir şey değil/ bazen bana hastaymış gibi geliyor ve sanki söylemek istemiyor/ belki de Beatriz ama böyle bir şeyi düşünmek bile istemiyorum; Beatrizcik bizi nasıl bir şenlik bekliyor/ İhtiyar da bilmece gibi davranmaya başladı ve ilk önceleri bu durumun sansür yüzünden olduğunu düşündüm ama artık öyle olmadığını biliyorum

beş yıl çok fazla/ Graciela, cazibeli ama sürgün her gün derinleşen bir çatlak/ Graciela, cazibeli ve geçmişte çok fazla ortak noktamız var ve buna değer/ kesinlikle onu seviyorum nasıl sevmeyeceğim ki ama bu biraz delice olan şüphe aşkın lehine olmuyor ve büyük olasılıkla haksızlık ediyorum

İhtiyar'a Emilio konusunu açtığımda bana gizlice cevap verdi/ kurnazcaydı fakat o konuyu anladığına dair bende kesinlikle bir izlenim bırakmış olmasına rağmen mantıklı, biraz muammalıydı ve artık daha iyiyim; artık beştaş oynadığımız Emilio'lu rüyalar görmüyorum/ Anibal hiçbir şey bilmeden Emilio'dan uzun uzun konuştu/ o kendi etinde acıyı çekmişti/ bütün kelimelerinde bir canavar olduğu görülüyordu

ne güzel mayısböceğini hayal ediyorum/ beyler ben uçuyorum, hostes bana gülümsüyor ve ben de ona gülümsüyorum/ belki de berem ilgisini çekti ama çıkartmayacağım ne kadar eski olduğunu düşünürse de düşünsün/ belki ne görmüş ne de hissetmiş olması en iyisidir/ az konuşuyordu ama benimle konuşuyordu evet/ onunla İhtiyar arasında hiç kimsenin olmadığı bir dünya vardı fakat bazı nedenlerle bazen İhtiyar bazen de o dünyalarının dışına çıkıyorlardı/ İhtiyar her zaman biraz umursamazdı ve bu umursamazlığı az değildi fakat annemin çok gizlice onu ne kadar çok sevdiğini bana söylemesi hoşuna gidiyordu/ daima bunu bana asla ağzımı açmayacağıma yemin ettirerek söylerdi/ benim güzel anneciğim, hâlâ onu özlüyorum

beş yıllık kıştan sonra hiç kimse benden ilkbaharı çalamayacak

ilkbahar ayna gibidir ama benimkisinin kırık bir köşesi var/ bu oldukça dolu olan beş yıldan sonra olduğu gibi muhafaza etmek kaçınılmaz olurdu/ ama kırık köşeli ayna nasıl işe yarıyorsa kırık köşeli ilkbahar da öyle hizmet ediyor

zeki Neruda, kasidelerinin birinde soruyordu/ şimdi söyle bana ilkbahar neye ve kime hizmet ediyorsun ne şans hatırladım/ neye hizmet ediyorsun/ ben birini derin bir kuyudan kurtarmak için derdim/ yalnız bir kelime gençlik ritüeli gibi/ ve kime hizmet ediyor konusuna gelince benim mütevazı baskım diyor ki, yaşama hizmet ediyorsunuz/ örneğin basitçe ilkbaharı telaffuz ediyorum ve sürdürülebilir bir yaşam azmi hissediyorum

sanırım ilkbahar derken dudaklarımı hareket ettiriyorum çünkü sağımdaki bana alarm ile bakıyor/ zavallı/ yalnızca kış demeyi biliyor gibi bir izlenim uyandırıyor bende/ ve üstelik hâlâ kullanılan cehennemde dua ediyor olabilirdim

kırık bir köşe/ belki yeni Graciela onu kırdı, farklı Graciela ama eminim bu delilik olurdu ve Graciela beni Beatrizcikle ve İhtiyar'la havaalanında bekleyecek/ her şey normal doğal bir şekilde yeniden başlayacak, ilkbahar aynasının kırık bir köşesi olsa bile evet öyle kırık köşesi olacak eminim olacak

ilk fırsatta bir saat satın alacağım

hostes azcık yemek olan tepsiyi uzatıyor ve benim bariz yoksun koşulum ve önceki yeraltı zindanından çıkmış olmamla yalnızca kola istiyorum ama bu ideolojik bir taviz değil çünkü para almıyorlar/ akivades salatası şurupta pişmiş şeftali biftek/ ağzım inanılmaz tükürükle doluyor/ hoş bir bıçak kendimi bazen bir suç ortağı gibi hissetmek için bıçağı alıp saklamak isterdim

son mektuplarmda Graciela'nın özlü ve farklı olmasının o kadar da ciddi bir şey olmadığını düşünüyorum/ ona yeniden yaklaşmayı başaracağım/ birinci kural onu öpeceğim/ bağırarak ne kadar da çok tartışıyorduk ve birbirimize çok aptalca çok sert şeyler söylüyorduk ve birden şaşkınca birbirimize bakıyorduk sonra da gidiyordum ve onu öpüyordum yeniden dünya eski haline dönüyordu yani düzensiz muhteşem haline/ ama öylece iyi bir süre boyunca ağzının benim ağzımla kapalı olduğu sure boyunca o sitem etmeye devam ediyordu neden bilmiyorum fakat her seferinde daha yumuşak daha duygusal bir halde mırıldanmaya dönüyordu ve sonunda o da öpmeye başlıyordu/ ikinci kural onu öpeceğim/ aslında beş yıldır onu öpmüyorum/ sadece bu bile birisini delirtmeye yeter

herhangi bir hatanın bedeli olarak beş yıl iki ay ve dört gün büyük bir olasılıkla oldukça uzun bir zaman/ neredeyse yaşanmış hayatımın sekizinci kısmı/ Aziz Agustin bazen hatayı öyleyse varım diyerek anlatmıştı/ ara sıra üçüncül bir sektörde

küfürleriyle oldukça dikkat çeken bir işçi olsaydım nasıl olurdu diye düşünüyorum/ yine hapse girerdim/ kesinlikle/ ama daha iyi uyum sağlardım yani yemeğe/ makine yemeğine değil çünkü ona kimse alışamıyor/ bakalım benim sınıf bilincimle bir işçinin sınıf bilinci arasında fark var mı/ her şey bir kenara ben de bir çalışanım ama aile çevresi alışkanlığı gibi bir şeyler var/ Anibal da işçi Jaime de/ militanlar için onlar da bizim gibi sayısız/ ayırmayı bilmiyorlar/ en azından onlara bir sürü Arabistanlı ve bir sürü Romanyalı olduğunu öğretmek gerekir/ bu varsayımla hepimiz öğrendik ve gerçekten bir araya geliyoruz

bir işçinin kendinden daha emin olduğu kesindir ve bizim bükülmeye alışık olduğumuz mantıklı sarp yollarda sürüklenmeyi bırakacakları da zordur/ ama sadık olma saati geldiğinde bunu hepimiz yapabiliyoruz/ bunun benim başıma geldiğini söyleyebiliyorum/ belki işçiler daha doğal ve daha samimi oluyorlardır bizler ise bunun aksine biriktirdiğimiz bütün prensipleri bir kenara bırakarak derinlerde kendimize zannedilen kurban olduğumuzu açıklayarak yapıyoruz/ susmak için var olan bütün onurlu nedenleri parçalayarak/ işçiler hayatı karmaşıklaştırıyorlar/ acı çekiyorlar ve nokta/ susuyorlar ve hoşça kal

dönmek gerekecek fakat hangi Uruguay'a/ üstelik bir de aynanın bakire olduğu zamanlarda çok daha fazla gerçeği yansıtacağı gibi kırık bir köşe olacak/ dönmek gerekecek fakat hangi ilkbahara/ bunun hangi belalı durum olduğu belli değil fakat ben kendi ilkbaharımı onarmak istiyorum/ onlar benim ilkbaharımı kuru yapraklarla soğuk karlarla terlemiş Aziz Noel babayla Mitrione'nin* öğrencileriyle kazanmış ve kaybetmiş bir dünyayla ve az gelişmiş danışmanlarla örttüler ama inkâr ettikleri şey o boktan örtülerinin altında İhtiyar'ın ve belki kı-

*. Daniel Anthony Mitrione (4 Ağustos 1920, İtalya – 10 Ağustos 1970, Montevideo) FBI ajanı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin, Latin Amerika'da ki güvenlik danışmanı. (ç.n.)

rık bir köşesi olan yeni ilkbaharın devam eden durumudur. buğday taneleriyle bir sürü yasaklarıyla otoriteleriyle öngörülen kurallarıyla temel komiteleriyle yönetilemez halkıyla üniversite özerkliğiyle acı bitki çayıyla ve Kolomb'la/ dönmek gerekecek/ doğal olarak/ ve kırık köşesiyle Uruguay doğru bir çizgide kesilmiş bir organdan kalan kaslarının verimsiz olmadığını gösterecek ve yerküre dikkatini verecek anlayacak saygı duyacak

tepsiyi götürdüler şimdi biraz dizlerim ağrıyor/ dizlerimin ağrıyor olması bana nasıl da güzel bir şey olarak görünüyor/ Graciela'nın bacakları, Graciela'nın kaşları, Graciela'nın ağızcığı

benim olan şeyler şimdi orada ne yapıyorlardır

Time dergisi okuyan adam mırıldanarak yumuşakça baygın bir şekilde/ şansımın iyi olduğunu düşünüyordum/ onun sağındaki genç kızın tedbirli bir şekilde ve isteyerek hapşırıyor olması da tesadüftü/ komşum sersemleyerek uyanıyor "*sorry*" diye mırıldanarak doğruluyor/ *Time* dergisi bana doğru elinden düşüyor ve ben de alıp ona uzatıyorum/ hapiste Kızılhaç'ın neden şikâyet ettiğini bilmeden *Claudia*'yı okuyabiliyorduk/ uyumak gerekiyor ama komşumun sivri omzuna dayanmayacağımdan eminim

yapamıyorum/ sanırım her zaman tetikte olmamın bir sonucu/ bere bende bir sızlama yapıyor ama yeminle onu çıkartmayacağım

yeni doğmuş gibi sıfırdan başlamam gerekecek/ berenin altında kalanlar cesur saçlara benzeyen yeniden doğmuşlar gibi

bakalım neye sahip olmak isteyeceğim/ samimiyet dolu bir operasyon öncelikli olan bir numara bir saat/ sonra çalışan bir

kalem/ ve ne utanç verici pinpon oyunu ağı ve her şeyiyle/ orada Solis de Silvio Manolo ve bir de oyunda çok iyi olan bodur Carmen'in Maria'sı ile nasıl da oynardık/ her zaman raketi Çinli gibi kavrardı ve fileye lanet bir etki verirdi/ Rolando ile değil/ Rolando yan yan içten pazarlıklı bakardı/ nasıl bu kadar nakaratçı ve bu tür oyunları ciddiye alabilen diyalektik bir insan olduğunu anlamıyorum/ ve Silvio vuruşlar arasında Mao'nun bir şampiyon olduğunu hatırlatıyordu/ bu yüzden Rolando asla Maocu olamayacağını söylüyordu/ bodur Carmen beni eğlendirmiyorsunuzzzzzzz; bu oyunda satrançta olduğu gibi konsantre olmalı diye bağırırdı/ satrançta ve ilişkide geri çekilmede olduğu gibi diye cevaplardı Rolando sigarasının dumanını üfleyerek/ bodur tekrardan domuz domuzcuk beni eğlendirmiyorsuunnnn sıska beş puanımı aldı/ ama ne sıska ne de ben onu asla en fazla yirmi bire on dokuz olan skoru geçip de yenemiyorduk

bir de konuşmak ve dinlemek istiyorum konuşmak ve dinlemek/ bazı durumlarda iki ayda dört buçuk saate sığdırılan Anibal ve Esteban ile olan kısa kısa sohbetler değil/ ne de beş yıllık dönemde aralarda yapılan otuz dakikalık sohbetler

Rolando büyük adam/ tangolarıyla madenleriyle/ politikleşene kadar ya da en iyi deyişle onu politikleştirmemize kadar hep daldan dala konuyordu ama bir parça oldu/ kendini yola gelmez bekâr olarak adlandırdı/ hâlâ yenilmezliğe devam edip etmediğini kim bilir/ artık düşecek artık düşecek/ onu nasıl anlatmalı/ zarif lümpen/ gözden düşmüş centilmen/ Manolo onun bahtsızlık dükü olduğunu söylerdi ve sonunda hepimiz onu dük diye çağırmaya başladık sanki hindiba ya da ona benzer bir şeyin salatasına konur gibi ve böylece Silvio bu asil özelliği tamamlayarak onun adını her zaman kalacak olan hindiba dükü koydu/ ve bu da çok hoşuna gitti/ bir keresinde Rolando'yu Norveçli bir diplomatın yeni gelen eşine takdim ettiler sonra Rolando üstünde yıpranmış şortu ve sandaletle-

riyle kadının elini öperek başarılı bir şekilde fısıldayıp hanımefendi hindiba dükü hizmetinize amadedir ve zavallı İskandinav kadın için tabii ki kızartılmış patates denmiş olsaydı bile aynı olurdu

dizim canımı okumaya devam ediyor/ tekrardan romatizmanın tehdidi olacak/ ama şimdi spor yapacağım ve sekiz metre karelik domuz ahırı gibi bir yerden sonra adımlarım salonda kaybolacak

mutluyum/ fark edebiliyor mu bilmiyorum ama mutluyum/ umarım fark edilmiyordur/ sağımdaki adam bir hava korsanı tarafından beni alacak/ ben karadanım "mistır" evet ben karadanım/ tarihe geçen korsanların sadece denizden olması ne kadar da ilginç/ anonim Sandokan ve dalları bağlı

vay canına arkadaşlarım/ Silvio ile asla ama Rolando ve Manolo ile karşılaşacağım/ Dük, Meksika da gibi görünüyor/ hadi oradan/ Manolo da Guttenberg'de/ Tita ile ayrıldı/ büyük olasılıkla ikisi de haklı/ ikisinde de bir suç yok/ herkesi deviren bir çalkantı bu/ üstelik sürgün öğütüyor düzleştiriyor/ sürgün bir makine/ bütün acıyı her şeyin suçunu, her şeyin başarısızlığını birisine yüklemek gerekiyor ve tabii ki en yakın komşuyu en yakınındakine/ umarım Graciela ve ben

bir de denizi görmek istiyorum

her şey bir yana girdiğimden daha iyi çıkıyorum/ ilk haftadan daha iyi/ neyse yeter yeter yeter/ ben aynıyım ve diğeriyim/ ve diğeri daha iyi/ dönüşmüş olduğum diğerini seviyorum

ilkbahar henüz orada elimin altında değil/ ilkbahar yarın gelmeyecek ama ertesi gün gelmek üzere/ nötron ve dik kafalı Reagan, ilkbaharın ertesi gün gelmesini engelleyemeyecek

benim koltukaltı kokusu benim değil

derin düşünceler/ bu zamanda Latin Amerika birliğinin iki ana motoru var/ Reagan ve z harfi/ büyük nehirden ateş toprağına kadar budalalığı reddediyoruz ve z harfini telaffuz etmiyoruz/ yani reddedilemez değil reddedilemez

ahh fakat diğer birlik bir şaka değil/ elbette hapis bütün çatlaklarıyla birleştiriyor/ ama bu ideal formül olmayacaktır/ bana göre

bazen onu inkâr etmekten korktum/ ulumaları içip bitirmek zorunda kalmaktan duyulan bir korku/ sadece bir tane değil pek çok korku oldu/ dünyasız kalmaktan ölmeyi tercih etmekten dolayı hor görülmekten/ dünyasız ve yumurtasız/ paçavra gibi bitirmekten/ bu kadar korkuya sahip olmak korkunç bir şey ama en korkuncu ulumaları yutmak zorunda kalmaktır

ve sonra korku geçiyordu ve sıyrılmış olsan bile ona sahip olmuş olmak yalan gibi görüyordu/ sonradan kendimi o kadar metin ve hiddetli hissedebiliyordum/ ulumaları yutmak zorunda kalan ve bir şeyden dolayı korkan birisinin o belli küçümsemesine deneyimli olabilecek kadar değişiyordum/ korkunun tuzağında ulumaları yutmak zorunda kaldığında o belli küçümsemeye deneyim kazanabilecek kadar metin ve öyle hiddetli hissedebilecek ve o korkunun üzerinden geçebilecek ki, artık uluyamayacak

korku en kötü uçurumdur ki, sadece kendi saçlarını kavrayarak ve yukarıya doğru atarak kuyudan çıkabilirsin/ yavaş yavaş korkudan korkmamayı öğreneceksin/ çok yavaş/ sonunda bunu yaptığında korku kaçıyor

soluk pembe tırnaklı hostes film izlemek isteyenlere kulaklıkları vererek geçiyor/ ama bu evdeki hizmet gibi değil/ iki

buçuk dolara mal oluyor ve ben ağırbaşlılıktan yoksunum ya da yoksunluğun ciddiyetindeyim ki aynı kapıya çıkıyor/ ona sanki uyumak istiyorum diyorum/ neredeyse bunu istiyorum

üzüntü de korkunçtur/ sadece kendi üzüntün değil uzak olan da aynı şekilde/ örneğin hapiste gecenin alacakaranlığının yarısında birden hıçkırarak ağlayan ve sarsılan benzer bir hücre arkadaşının karşısında duyulan üzüntü gibi kim bilir neyi hatırlıyor ya da neyi özlüyor ya da neye üzülüyor ya da neye katlanıyor/ kardeşlik hıçkırığını korunması imkânsız inatçı bir yağmur damlası gibi içiyor/ ya da kemiklerine kadar ıslanmış kalıyor sonra da birbiri ardına kişisel üzüntüler uyanmaya başlıyor/ üzüntüler horozlar gibidir/ birisi ötmeye başlar ve anında diğerlerini uyandırırlar/ sadece bu şekilde koleksiyonun kocaman olduğuna ve tekrar eden üzüntülerinin de bulunduğuna dikkat edersin

bir piyanistin filmi/ yetenekli gençler için uluslararası yarışma gibi bir şey olmalı/ ses olmadan müziğe benzemiyor sanki egzersiz gibi/ başrolde iki piyanist/ genç kız usandırıcı ve erkek olan dağınık/ birinci bölümde kız daha baskın ve can sıkıcı bir şekilde birbirlerini öpüyorlar ama ikinci bölümde baskın olan erkek ve öpüşmeleri özensizce/ ben ise beş yıldır ne can sıkıcı ne de özensizce öpüştüm/ film elbette ki Kuzey Amerika filmi fakat yarışan gençlerden birisi Sovyet bir kız olmalı çünkü her zaman ona önceden Nazilerin yaptıkları ve şimdi Rusların olan atası İskoçyalı aktörlerden birisi eşlik ediyor. üstelik yetenekli genç kızın hocası herkesin bildiği üzere Marksizm'in ve Leninizm'in kederli etkisiyle saç örgüleriyle robot olan ayrıcalıklı öğrencisini etkileyerek bu hareketiyle kocaman bir sevimlilik gösterebilecek olmasına rağmen sığınma istiyor/ filmin sonu çok kavgalıydı ama zafer batının ve Hıristiyanlığın oldu/ piyano piyano

sessiz konser uykumu getirdi/ küçücük bir ekranda birisinin bir kerpiç gibi çalgı aletini bitkinleştirmesini görmek etkileyiciydi/ duymayı isteyen birisinin sağır olmasından daha kötü bir şey yoktur

bir de ölüm fikri var/ geliyor ve gidiyor/ bazen korkuyla denk düşüyor bazen değil/ bende denk gelmiyordu/ sonunda acı ölümden daha fazla korkuyu tetikliyordu/ ölüm kesin bir ağrı kesici gibi gözlemlenebiliyordu ama her zaman direnen ilkbaharın küçücük bir parçası vardı

canım İhtiyar'la oturup bir hafta sohbet etmek istiyor/ canım İhtiyar'la yıllar öncesinde konuşmadığım şeyleri konuşmak istiyor/ bu zaman diliminde neler öğrendiğini bilmek ve benim neler öğrendiğimi de bilmesini istiyorum/ pek çok konuda farklı düşünüyoruz fakat farklılıklarımızı da küçültecek bir şekilde birbirimizi anlıyoruz

beş yıl boyunca en fazla tahrik edici şey güneşti

ne kadar uzaklarda kaldı lise çocukluğu öğrenci kavgaları maaşlar/ bana farklı şeyler gibi görünüyor/ bazen en ufak detaylarına kadar hatırlıyorum fakat sisli bir gecede birisi bunları bana anlatıyormuş gibi

Buenos Aires'teydim, Beatrizciğin henüz doğmadığı zamandı, Graciela'nın bana "sensizliği hayal edemiyorum" dediği zamandı/ yağmurlu bir akşamüstü beraberce bir sokakta yürüyorduk tek bir şemsiyenin varlığından yararlanmak için bütün Buenos Aires'lilerin sinemadan çıktığı zamanlardı

benim için tanrının varlığının tek kanıtı Graciela'nın bacaklarıdır

cezaevinde pek çokları şiir yazıyordu/ ben değil/ ben ise çok sessiz bir sesle tamamen sessizlikle tangolar söylerdim ve asla bana eşlik eden bir horoz çıkmıyordu

ele vermemek için kesinlikle çözülmemek için sıra sıra kazıklar kaldırmak gerekiyor ve hâlâ korkarak, hâlâ sıra kazıkları kusarak, hâlâ acı çekmenin bilincinde olarak ölüme kadar savunmak gerekiyordu/ teşekkürler John Ford

birisi özgür kaldığında ve hayal edilen acıları bir anda hissedip kavradığında onların gerçek olduğuna inanıyor/ cezaevinde bu durum farklıdır/ gerçek bir acı duyulduğunda onun hayal olduğu düşünülmelidir/ bazen yardım ediyor bu

dışarıda dayanışma hissedilsin diye milyonlarca insan toplanmalıdır ve toplanmalar bildiriler insan hakları/ içeride tam aksine dayanışma yarım bir horozcuğun boyunda elde edilebilir

onbaşılar ya da çavuşlar bizi gözetlemek için delikten baktıklarında ben hiç uyanmıyordum onları hiç önemsemiyordum/ yalnızca casusluk yapan görevlilerden sonra zıplayarak uyanıyordum

havaalanına vardığımı hayal ediyorum ve beni bekleyen kimsenin olmadığını/ hiçbir şey değil/ eksiklik ve yeniden anlatıyorum/ orada Graciela'nın İhtiyar'ın ve Beatrizciğin beklediğini hayal ediyorum

voleybol ya da futbol maçı yapmak aileyi yeniden kurmak veya yerçekimi kanununu keşfetmek gibi bir şeydi

toplamda yirmi gün iletişimsiz kaldım/ orada ya da başka bir değişle çıldırarak ya da daha güçlü o ünlü adada/ ben daha güçlü çıktım ama kötü olan şey yöntemini keşfedemedim

hostes uyuyanlar arasından sessizce geçiyor neredeyse herkes uyanıyor özür diliyorlar ve belli etmeden pantolonlarının önündeki açıklığa bakıyorlar/ bazı ülkelerde pantolon önündeki açıklığı kapı mendili deniliyor ama kapıdan bozma bir kelime olmalı sağımdaki adamın sağında olan genç kız bacaklarını açarak sessizce uyuyor ve güzel ceketinin cebinden çatalın yarısı görünüyor/ ortak bir suçlu

tekrar hareket etmeye başlıyor/ "*fasten your seatbelt*"/ oybirliği etmişçesine uyanıyoruz/ uzanmak kalkmayı takip ediyor ve kolayca çatalı saklamayı

midem de hareketleniyor ama olsun mutluyum/ kusma zamanı değil/ midem ağzıma geliyor ve selamlaşıyorlar, "n'aber nasılsın"/ vedalaşma da dokunaklı oluyor

belli nedenlerden dolayı ziyaretçim olmuyor/ kötü aslında o kadar da kötü değil/ ziyaretçin geldiği zaman bütün bir hafta sıkıntılı geçiyor/ boş bir çabayla en az yaptırımla riskini azaltmaya çalışıyorsun/ mükemmel olacak o aile ziyaretini beklersin ve bazen de öyle olur/ aksine ziyaretçi olmadığında çıkacak bir yaptırım yoktur/ iğrenç bir şekilde yalnız olduğunu hissedersin ama daha gevşek ve daha az tutuklu

aşağı yukarı dokuz yaşlarımdayken Beatrizciğin yaşlarında tatillerin çilesine değecek iki şey vardı/ birisi şekerleme saatinde serince popomu mermer merdivenlere koyup okumak ve okumak/ böylece Tarzan'ın maymunlarına kadar bütün Verne ve Salgari kitaplarını yutmuştum/ okulda bizim anahtar kelimemiz "kagoda" olmalıydı/ diğeri ise sahildeki amcamların kulübesine gitmekti/ her yaz dokuz yaşımdan on dördüme kadar oraya gittim/ su için küpler yoktu bu yüzden onları yalnız ayarlamak zorundaydım ve nehre kadar sıvışırdım/ Graciela'ya bunu bir mektubumda anlatmıştım kayığa nasıl bindiğimi ve

nehrin ortasına kadar nasıl kürek çektiğimi fakat bazı zamanlarda kıyıya aittim veya kocaman birkaç ağacın ayaklarına bu yüzden onlar da bana aitti ve her şey taşlar mantarlar nem böcekleri ya da onların jimnastik duygularını inkâr etmiş olsam bile açıkça evlilik dışı cinsel ilişkiye giren kirli bir çift köpek ve zavallı suratlarıyla birleşmiş kalırlardı ama belki de sadece mektup projesi olarak kaldı ya da yalnızken yaptığım zavallı bir monologdu/ ben kendimi yeryüzünün (*universo*) tam merkezinde hissederdim ve her kuşun her kırkayağın (her Corteza'nın) sırrını araştırmak isterdim hareket etmezdim çünkü sadece hareketsiz kalarak o küçük ormanın gerçek sırrını bulabileceğimi biliyordum/ ve nedendir bilmem asla "kagado" diye bağırmak içimden geçmedi çünkü Tarzanca bir ültimatomun orada hiçbir değerinin olamayacağını hiç kimsenin bunu ne anlayacağını ne de gözdağı verici bir etkisinin olacağını biliyordum/ ve o gerçeklikte bir sabah çok erkenden sonradan o manzaranın yasal ve benden daha fazla orada olmaya hakkı olacağını öğrendiğim birisi ortaya çıktı/ bir çocuktu ama çıplak ayaklı ve paçavra giyimli/ yüzünde bacaklarında ve kollarında bana göre dünyevi olan kirler vardı/ biraz korktum çünkü tam da hayallerimin ortasındayken yaklaştığını duymamıştım ya da dalların içinden gelen gürültünün her zamanki gibi başıboş köpeklerin çıkardığı sesler olduğunu düşünmüştüm ve nasıl ben korktuysam çocuk çok değil birazcık güldü ve karşımda bir kütüğün üstüne oturdu/ merhaba dedim ondan da bir uflama çıktı/ bazen sinekleri kaçırtmak için kafasını oynatıyordu ya da ellerini/ buralı olup olmadığını sordum o ise başka bir üfleme çıkardı ağzından/ ne yapacağımı bilemiyordum ya da nasıl inisiyatif alacağımı ve sonra ufak bir taşçık alarak sahip olduğum bütün gücümle nehre doğru attım ve çok değil hemen kayığın yanına kaçtı/ böylece çocuk yeniden gülümsedi ve yeniden bir uflama yaptı kalktı o da küçük bir taş aldı ve neredeyse hiç güç sarf etmeden birazcık kolunu oynatarak o da taşı nehre doğru attı ve o çakıl taşı muazzam

bir uzaklığa varmakla kalmadı aynı zamanda suyun üstünde sakince zıplayarak gitti ve ben ona karşı göğsümde ona karşı bir hayranlık duygusunun dolduğunu hissettim/ ona ne güzeldi dedim alkışladım ve güldüm çok fazla etkilendiğim için başka neler yaptığımı bilmiyorum en yüksek nokta için sen bir şampiyonsun dedim/ sonra bana baktı bu sefer uflamadan ve ilk kez konuştu/ ben şampiyon değilim sadece ne yapacağımı biliyorum

bu uzak çocukluk ve yabani hatıranın derinliğiyle sanırım şimdi evet çok derin uykum geliyor/ bakalım uyursam milisleri anlatacağım

ve yeniden *fasten your seatbelt* /tamam tamam/ birkaç saat uyuya kalmış olmalıyım/ kötü olan şey tekrar Emilio'yu rüyamda gördüm

Beatriz
(Havaalanları)

Havaalanı pek çok taksinin geldiği bir yerdir ve bazen yabancılarla ve dergilerle dolu oluyor. Havaalanları o kadar soğuk oluyor ki, hastalanmaya meyilli insanlara ilaçlar satmak için bir eczane koymuşlar. Ben küçüklüğümden beri hastalanmaya meyilliyim. Havaalanlarında insanlar neredeyse okullardaki kadar çok esniyorlar. Burada bavullar her zaman yirmi kilo geliyor ve böylece balansları biriktirebiliyorlar. Havaalanlarında hamamböcekleri olmuyor. Benim evimde evet var çünkü orası havaalanı değil. Havaalanlarında futbolcuların ve devlet başkanlarının fotoğraflarını çekiyorlar ve onlar her zaman fotoğraflarda saçları taralı çıkıyor ama matadorları ne-

redeyse hiç fotoğraflamıyorlar ve boğaları çok daha az çekiyorlar. Boğalar trenle yolculuk yapmayı sevdikleri için olacak. Benimde çok hoşuma gidiyor. Havaalanına gelen insanlar kucaklaşmayı çok seviyorlar. Ellerini havaalanlarında yıkayan birisinin elleri çok temiz oluyor ama buruşuk kalıyor. Benim havaalanlarından tuvalet kâğıdı çalan bir arkadaşım var çünkü buradakilerin daha yumuşak olduğunu söylüyor. Gümrükler ve eşya taşımak için kullanılan küçük arabalar havaalanlarındaki en güzel şeyler. Gümrüklerde valizinizi açmanız gerekiyor ve ağzınızı kapatmanız. Hostesler kaybolmamak için hep beraber yürüyorlar. Hostesler öğretmenlerden çok daha hoşlar. Hosteslerin kocalarına pilot deniyor. Yolcu havaalanına geç kaldığında onun pasaportunu kapan bir polis oluyor ve pul koyuyor bu çocuk geç kaldı demek için. Ara sıra havaalanına gelen şeyler arasında örneğin benim babam da olacak. Gelen yolcular her zaman sevgili kızlarına hediyeler getiriyorlar ama sabah gelecek olan babam bana hiçbir hediye getirmeyecek çünkü beş yıldır siyasi tutukluydu ve ben anlayışlıyımdır. Biz sık sık havaalanlarına gidiyoruz özellikle babamın geleceği zamanlarda. Havaalanında grev varsa taksi bulmak çok daha kolay oluyor. Taksiler grev yaptığında ise uçaklar yere inemiyorlar. Taksiler havaalanlarının en önemli parçaları.

Diğeri
(Şimdilik hazırlıksız)

Bu durumda Rolando Asuero kendi kendine soru sormayı bıraktı. Soruların cevaplarına kendince ve samimiyetle ikna da olmuştu. Geriye sadece havaalanına giderek geçmiş, şimdi ve gelecekle yüzleşmek kalmıştı. Büyük bir olasılıkla Graciela için en iyisi hazırlıksız davranmaktı. Belli, açık olan bir konu hakkında hazırlıksız davranmak. Ama Santiago geldiğinde ve yaşamasının nedeni ve nedensizliği olan Graciela'ya ve Beatrizcik'e sarıldığında ne yapmalı? Ne yapmalı? Elleri nereye koymalı? Ne tarafa bakmalı? Santiago, Rafael'e sarıldığında ve buna biraz olsun şefkat gösterdiğinde, çünkü emekli jenerasyonun içten bir jestidir bu, ne yapmalı? Ve özellikle de,

lanet olsun, kendisine sarılıp da "Dük, ne şans sen de buradasın" dediğinde ne yapmalı, "Uçakta seni düşünerek geldim, eski grubu tekrardan toplamak lazım, sence nasıl olur" dediğinde ne yapmalı? Peki ya, Graciela'ya baktığında onun yüzü nasıl olacak, kucaklaşmanın ortasında, Santiago'nun omzunda? Üstelik daha kötü zamanların sonradan geleceğine inanıyor, Graciela'nın ona her şeyi söylediğinde ve yeni gelecek olanın havaalanındaki sahneyi tekrardan oluşturmaya başladığında, bununla beraber bir şey yapamamanın gülünçlüğüne düştüğünde ve hor görüldüğünü düşünüp bizi hor gördüğünde çünkü hepimiz bu işlerin kitabında ne yazıldığını biliriz ve benim önümde Graciela'ya verdiği öpücükleri yeniden tekrarlamaya başladığında ve Graciela'nın karşısında bana sarıldığında bu oradaki birkaç saat sürecek olan o kâbustan kurtulup kaçmak çok zor olacaktır. Her şeyin bir anda olup bittiğine dair, kimsenin bunu önceden tasarlamadığına, yedi yıllık o eski yoldaşlığın bu yaklaşım kültürünün sıcaklığının bir şekli olduğunu ve bunun kesinlikle aşk olduğuna onu nasıl ikna etmeli? Nedeni aşk, Santiago bu macera değil, bu iyi olan ve kahrolası olan, Rolando böyle düşünüyor, her şeyden sonra Graciela'yı ve beni insanca yargılayacak ama Santiago'yu zorunlu bir şekilde kaybedene de çevirecek. Zorunlu mu?

"Mantıklı bir soru da onun mağlup mu olacağı ya da mücadele mi edeceğidir, inatla olanları kabul edecekse veya huzurun akıllı mektubuyla oynayacaksa, Graciela, bugün hiçbir şeyi çözemeyiz. Önümüzde olan bütün zaman boyunca bir sonuca bağlamaya çalışacağız fakat önce Beatrizcik'le biraz keyifli vakit geçirmeme izin ver, onunla uzun uzun konuşmama izin ver; rahat ol bu konulardan bahsetmeyeceğim. En az istediğim şey senin imajının Beatriz'in gözünden düşmesi. Tabii ki Rolando'yla da konuşacağım ama daha sonra, şimdilik her şey bana inanılmaz görünüyor ve her dakika uçakta başka bir irkilmeyle uyanacağımı düşünüyorum. Elbette bu oldukça makul bir durum, özellikle Santiago'yu tanıyorsam, genellikle sahip olduğum sa-

kinliği kaybetmeyeceğini ve burada ne sakinliğini ne de kadınını kaybetmeyeceğini, çalışacağını da biliyorum. Rolando bir de Santiago'nun yerinde olsaydı ne yapacağını düşündü. Birden çileden çıkıp kaşlarını kaldırdı. Her şeyin bir an önce çözüme ulaşmasını istiyordu. Gerçekte son kararı verecek olan Graciela'dır. Santiago bir tarafında ve o ise diğer tarafında onunla beraber olmak istiyorlar, onunla uyumak ve onula yaşamak arzusundalar. Ve belki orada Rolando Asuero'nun avantajı azalıyordu. Graciela'yı Santiago'ya götürüyordu çünkü Graciela'nın ve Santiago'nun vücutlarının anlamı apaçık ortadaydı ve Rolando bunu mükemmel bir şekilde anlıyordu, üstelik son zamanlarda Graciela pek çok kez yumuşak bir kararlılıkla nerdeyse bazen sertçe Santiago ile değil kendisi ile devam edeceğini söylüyordu. Ama bunun avantajı Beatrizcik denebilirdi. Çünkü olayların ve kararların gidişatına bakıldığında Santiago, Beatriz'in kendisiyle olmasını isterdi. Graciela'nın kendinden çok emin bir şekilde, dişi bir aslan misali, bir anne olarak yavrusunu kaybetmeyi kabul etmeyecektir. Üstelik beş yılını hapiste geçirmiş, bunun anlamı onun için tamamen bir yeniliktir, babası ile beraber olmak istemesi de çok normaldir."

Bütün bunları Rolando Asuero havaalanına doğru ilerlerken kendi kendine söylüyordu.

"Bu, ideal diyemeyiz ama en azından mantıklı diyebileceğimiz tesadüfi bir durum mu? Yavrucağın sadece şantaj nedeni olduğu, o güçlü birliktelikten Santiago'yu ne çıkarabilir? Tabii ki bu kelime hoşuna gitmez, bu Santiago'ya saygı eksikliği olarak anlaşılır ve birden bunu aklından silmeye karar verir. Ama insanoğlu o kadar tahmin edilemez ki. Bir de Santiago'nun diğerinin yatağındaki Graciela'yı, diğerinin yürekten bir arkadaş olmasına rağmen önceki çürümüş bir ilişkinin Graciela'sına sahip olmayı tercih etme durumu da olabilir ya da bu detay çok abartılmış olmayabilir. Neyse sonunda havaalanındayız ve Rolando basamaktan az kalsın düşecekmişçesine dalgın bir şekilde otobüsten iniyor."

Duvarlar Arasında
(Arrivals Arrivees gelen yolcu)

tuhafım yere basarken garipsiyorum/ neyse ki yağmur yağıyor yağmurla her şey üst üste geliyor ve şemsiye insanlığın paydası olan ortaklığa dönüşüyor/ en azından insanlık muhafaza ediliyor

kendimi tuhaf hissediyorum/ özlemekten ölünmesine rağmen tuhaflıktan hiç kimse ölmüyor/ olan şey şudur ki pek çok şeyi birleştirdiler/ haberi/ oradaki vedalaşmalarımı/ kahrolası prosedürleri/ en son resmi surat buruşturmalarını/ benim için hiç kimsesiz olan karşılaşmayı/ rüyalarla kaygılarla ve planlarla geçen uzun çok uzun yolculuğu/ iyiyi ve yemekleri/ o rezil delikte beş yıldan sonra kendimi karmakarışık hissetmememi

uzunca belgeme bakan görevli/ aslında dört dakika bile sonsuzluk olabiliyor/ lütfen berenizi çıkartabilir misiniz ve fotoğrafla dikkatli bir karşılaştırma/ her zaman ciddi ama çok avare böylece başka bir şey/ evet başka bir şey/ ben de çok avareyim/ sadece bir gülümseyiş ve şaşırtıcı bir şekilde değişen yüzdeki kederli bir surat/ iyi şanslar arkadaşım/ bana iyi şanslar arkadaşım dedi

ve şimdi valizleri beklemeye/ benimki zavallı benimki gelecek veya gelmeyecek/ bu iş gecikecek/ ve bekleyenler/ camın arkasındaki bir sürü kafa/ onları görebilseydim onları bulabilseydim

ama ordalar/ onlar evet kesinlikle onlar/ doğulular vatan ya da mezar/ birleşen dünyanın işçileri/ *evreka**/ olmayan ilahi/ Fiat lüks/ *nosce te ipsum***/ vatan yahut ölüm kazanacağız/ yaşasın mücadele edenler/ ne büyük mutluluk

Graciela ve İhtiyar ve o zibidi şeycik benim yavrum olmalı/ güzel Graciela/ o kadının benim kadınım olduğunu düşünmek/ Beatrizcik nasıl bir şenlik bizi bekliyor/ peki diğeri şu kollarını kaldıran/ ama bu dük/ ama bu evet hindiba dükünün ta kendisi

Palma de Mayorka, Ekim 1980'den Ekim 1981'e

* Arşimet'e atfedilen ünlü bir ünlem, "*buldum*" anlamına gelir. (ç.n.)

** Yunanca'sı *Gnothi seauton* olan "*Kendini bil*" anlamına gelen Antik Yunan vecizesi. Delfi'deki Apollon Tapınağı'nın girişinde altın harflerle yazılıdır. (ç.n.)

Soğuk olmadığında yaz olduğunu düşünüyorum ve sıcak olmadığında da kış olduğunu. Bir de bakıyorum ki, sonbaharmış. Kış için giyeceğim var, yaz ve ilkbahar için de ama sanırım bunlar sonbaharda işime yaramıyor. Babamın olduğu yere daha yeni sonbahar gelmiş ve babam bana mutlu olduğunu çünkü demir parmaklıklar arasından kuru yaprakların geldiğini ve bu yaprakların benim mektupçuklarım olduğunu hayal ettiğini yazmış.

Santiago darbeden sonra tutuklanmış, beş yıldır sevdiklerinden uzak, bazen bir hücrede yapayalnız kalan bir adamdır. Santiago'nun genç karısı Graciela, yaşlı babası Don Rafael ve küçük kızı Beatriz bir yandan hapisteki Santiago için endişelenirken bir yandan da hayata tutunmaya çalışırlar. Yoğun bir aşk, cinsellik, özlem, öfke ve acı duygusuyla harmanlanan *Kırık Köşeli İlkbahar*'da 70'li yıllarda Uruguay'da gerçekleştirilen askeri darbenin ardından yaşananlar anlatılıyor. Ancak usta yazar Benedetti burada siyaseti, hapishaneyi, işkenceyi ya da direnişi öne çıkarmıyor. Bunlar var elbette ama bu hikâyede yazar, askeri darbeye maruz kalan sıradan insanların bireysel dramları üzerinden yaklaşıyor ülkenin trajedisine.

Latin Amerika edebiyatının en büyük yazarları arasında sayılan Uruguaylı Mario Benedetti, aşkın, sürgünlüğün ve hayata tutunma azminin en güzel metinlerini yazmıştır. Yaşadığı dönemin zorlu koşullarında kalemiyle, politik mücadelenin içinde tüm benliğiyle var olmuştur. Benedetti, *Kırık Köşeli İlkbahar*'da da, vatanından koparılan ama yaşamaktan vazgeçmeyenlerin insanlık durumlarını kimi zaman bir çocuk aklının aydınlığı ve yalınlığıyla anlatıyor.

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-810-5
9 789755 398105

15 TL